

planinski vestnik 1 ¹⁹⁷²

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXII

Dr. Ivo Valič	Na Konjsko podkev	1
Ing. Tomaž Jamnik	Skozi pustinje do belih gora	8
Franci Ekar	Kisik na 6500 m	14
Ing. Peter Ščetinin	Deset dni življenja nad 5000 metrov	16
Ažman Jamnik	Vzpon na vrh	23
Dr. Ivo Valič	Zdravniško poročilo	25
Leopold Bregant	Psihološka raziskava odprave	27
Ing. Pavle Šegula	Slovenci v tujih gorah	29
Marjan Manfreda	Vzpon na Pik Passionario	33
Franc Bauman	V enem dnevu na Willsu	33
Riko Salberger	Pik Nikolajev (4100 m)	34
	Društvene novice	36
	Alpinistične novice	42
	Varstvo narave	44
	Iz planinske literature	46
	Razgled po svetu	47

Naslovna stran: Chitral s Tirich-Mirom v ozadju

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Oreš, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojtn, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenija, 61001 Ljubljana, Dvočakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 501 8 5/1, telefon 312-653. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 50 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 68 din (4,6 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišaje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

NA KONJSKO PODKEV V PAKISTAN

III. jugoslovanska alpinistična odprava
v Hindukuš – Zahodni Pakistan 1971 III. JAOH
– imenovana tudi kranjska ali gorenjska
Ob 70-letnici Planinskega društva Kranj

Pokrovitelj: Slavko Zalokar,
predsednik občinske skupščine Kranj

DR. IVO VALIČ

Marca 1971

V zadnjih dvajsetih letih, zlasti pa v zadnjem desetletju, je postal Hindukuš v alpinističnem svetu pojem. Prej komaj poznan gorski svet je hipoma postal Meka alpinistov in tudi znanstvenikov različnih narodnosti. Cilj ljudi, katerim so gore tako ali drugače blizu. Večje in manjše alpinistične in znanstvene odprave so v razmeroma kratkem obdobju odkrile nov čudovit svet zasneženih in v led okovanih gorskih velikanov, strmih in mogočnih skalnih in ledenih sten, širnih in razdrapanih ledenikov, globokih in komaj prehodnih dolin ter sofesk, po katerih si s silo utirajo pot divje ledeniške vode. Svet redko naseljenih ljudi, ki se neprestano rujejo za golo, nadvse revno življenje z neusmiljeno, a tako čudovito naravo.

Proti severozahodu se centralno himalajsko pogorje zoži in zniža, da se nato zopet požene v višino in širino z imenom Karakorum na meji med Kitajsko in Zahodnim Pakistanom. Karakorum se nato razdeli proti severu v ZSSR ležeči Pamir in proti severozahodu v Hindukuš, kjer znova doseže višine precej prek 7000 metrov. Hindukuš dele geografi na zahodni del, ki leži v Afganistanu, ter vzhodni del, ki leži v Zahodnem Pakistanu. Alpinisti pa govorijo še o tretjem Hindukušu, tj. Visokem Hindukušu, katerega tvori centralni del oziroma najvišji vrhovi Hindukuša: Tirich Mir 7706 m, Istor-o Nāl 7398 m, Noshaq 7492 m, Saraghrar 7349 m, ki so njegovi najpomembnejši vrhovi, ter še nekaj drugih sedemtisočakov v obmejnem področju Afganistana in Zahodnega Pakistana. Vsak izmed njih je skupek vrhov, pogorje v malem.

Kot majhen alpski narod, uspešno preizkušen v grebenih in stenah Centralnih Alp, v visokih gorah Himalaje, Kavkaza, Pamirja, Afrike, južnoameriških Andov ter na širnih polarnih planjavah Spitzbergov, smo se Slovenci dokaj pozno udeležili odkrivanja tega sveta, do katerega zaradi današnjih možnosti »ni daleč« in kjer se zaradi »lahkega in kratkega« dostopa ter dokaj ugodnih vremenskih razmer lahko uveljavijo tudi manjše, žepne odprave ali celo posamezni vneti hriboolazci. Za obisk tega cilja predstavlja birokratski meč večkrat večjo oviro prenekateri odpravi kot pa denarna sredstva, ki so potrebna za tak podvig.

Leta 1968 je v organizaciji Planinskega društva (PD) Ljubljana-matica pod vodstvom A. Kunaverja odšla na pot I. JAOH in se vrnila uspešno s prvimi pristopi na Lunkho-i Dosore (6902 m) in Lunkho-i Hawar (6895 m). Leta 1970 se je spet pod pokroviteljstvom Planinske zveze Slovenije in v organizaciji istega društva pod vodstvom L. Šteblaia II. JAOH povzpela na že osvojeni Kohe Nadir Shāh (6814 m) in po novi smeri osvojila ponovno Kohe Keshnikhān (6745 m). Odpravi sta bili v zahodnem afganistanskem delu Hindukuša. Tokrat je pred nami III. JAOH v organizaciji PD Kranj, namenjena v vzhodni, pakistanski del Hindukuša.

Leta 1969 je bilo jubilejno leto PD Kranj. 70 let uspešnega dela je eno največjih planinskih društev počastilo s številnimi prireditvami. Tudi člani alpinističnega odseka so želeli prispevati svoj delež k jubileju. Tokrat je dobila že kakšno leto prej izrečena misel in želja resnično podobo, ki so jo najprej podprli s skromnimi, a toliko bolj pomembnimi denarnimi prispevki prav člani društva. Cilj: Karakorum. Tam jugoslovanski alpinisti še niso bili. Karakorum, eno izmed najmanj raziskanih pogorij, ki je zaradi političnih razmer za dolga leta zaprlo vrata odpravam in jih zadnji dve leti spet na pol odprlo nekaterim srečnežem, Karakorum, svet številnih neosvojenih najvišjih vrhov.

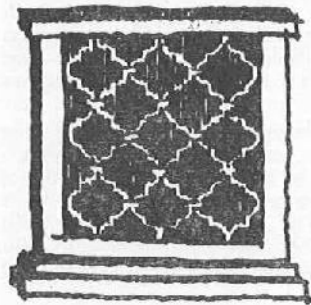
PZS je dala svoj uradni pristanek, potrdila vodjo in mu dala pravico, da izbere člane, ter odpravo uvrstila v svoj redni program odprav v tuja gorstva. Osnoval se je poseben pripravljalni odbor, pod predsedstvom predsednika Občinske skupščine Kranj Slavka Zalokarja, ki je obenem prevzel tudi pokroviteljstvo nad odpravo. Začele so se običajne priprave: izbira moštva, zbiranje podatkov in tehnične dokumentacije, pogovori o poti, prevoznih sredstvih in cilju, pogovori o denarnih in materialnih sredstvih in o še sto in sto nadrobnostih, kakršne pač zahteva vsaka odprava.

Zaradi skromnih denarnih možnosti je bilo odločeno, naj bo odprava predvsem alpinistična. Kljub temu je dala pobudo za raziskovalno delo in se vključila v psihološko testiranje alpinistov, članov odprav v okviru raziskav Klinične bolnišnice za psihiatrijo iz Ljubljane, ki potekajo pod vodstvom psihologa Leopolda Breganta in s sodelovanjem še nekaterih znanih psihologov in psihiatrov. Izsledki njihovih ugotovitev naj bi bili v bodoče v pomoč vodjem odprav pri izbiri kandidatov.

Kot kandidati za odpravo so bili pritegnjeni v izbor člani AO Kranj Iztok Belehar, Franci Ekar, Tomaž Jamnik, Brane Jaklič, Stane Rotar, Slavko Markič, Polde Taler in kot vodja Ivo Valič. Pomembnost cilja in njegove tehnične zahteve pa so zahtevale še širši izbor in odpravo, ki naj bi šela B do 10 članov. Tako so bili k sodelovanju kasneje povabljeni še člani Akademskega AO Sandi Blažina, Ante Mahkota, Tine Mihelič in Peter Sčetinin, član AO Ljubljana matica Stane Belak, član AO Tržič Riko Salberger ter člani AO Mojstrana Janko Ažman, Janez Brojan in Zvone Kofler. Kot fotoreporter naj bi se odpravi priključil tudi Joco Znidaršič iz Ljubljane. Sporazumno sta bila povabljeni k sodelovanju tudi dva pakistanska alpinista, člana kluba Karakorum iz Lahora. Tako bi odprava imela tudi mednarodni značaj. Leta 1969 in naslednje leto so se nekateri kandidati udeležili skupnih priprav v masivu Mt. Blanca in tam opravili številne pomembne vzpone.

Oktobra 1969 je bila poslana prva prošnja pakistanskim oblastem za enega izmed še neosvojenih najvišjih vrhov Karakoruma. Na posredovanje naših političnih predstavnikov je dovoljenje prispelo junija 1970, pa ne za Karakorum, ampak za Hindukuš. Dovoljenja pa ni bilo možno izkoristiti že zaradi kratke veljavnosti. Septembra istega leta je bila odposlana ponovna prošnja. Proti koncu leta je prispel odgovor, da je potrebna še ena prošnja. Tej je sledilo končno dovoljenje za Hindukuš – in odgovor, da so zaproseni vrhovi v Karakorumu že oddani drugim odpravam. Upoštevajoč vse okoliščine smo to sprejeli z željo, da bo tudi tokrat odprava dosegla svoj namen in cilj, Istor-o Nāl v centralnem delu Hindukuša, in morda odprla pot jugoslovanskim odpravam tudi v Karakorum.

Istor-o Nāl ali »Konjska podkev« ima kar 10 vrhov, visokih med 7100 in 7400 m: 2 zahodna, 3 severne, 2 vzhodna in 3 južne, med katerimi je tudi glavni vrh. Prvič so ga naskakovali britanski oficirji že leta 1929 in nato drugič leta 1935, toda brez uspeha (R. J. Lawder, D. Hunt). Leta 1955 sta Američana J. E. Murphy in T. A. Mutch poročala o osvojitvi glavnega vrha, vendar so kasnejše odprave dokazale, da ga njihova odprava ni dosegla. Leta 1966 je poskušala srečo s severne strani avstrijska odprava,

*Upravni odbor Planinske zveze Slovenije,
uredništvo in uprava Planinskega vestnika,
komisije PZS, GRS in Planinska založba voščijo
srečno novo leto*

*vsem svojim sodelavcem in prijateljem,
dopisnikom in sodelavnikom, naročnikom
in podpornikom!*

Smer vzpona na Istor-o Nāl – od tabora 2 proti vrhu

Foto Joco Žnidaršič

a zaman. Naslednje leto se je druga avstrijska odprava (K. Lapuch, M. Oberegger) povzpela po zahodni strani na dva severna vrhova. Enako pot po jugozahodnem grebenu kot britanska in ameriška odprava je ubrala japonska ženska odprava l. 1968 (Japan Womens West Asian Expedition, vodja K. Sato). Tudi ta se je vrnila v zmoti, da je ponovila vzpon na glavni vrh. Šele leta 1969 je španska odprava Expedition Barcelona, vodja J. M. Anglada) razvozlala problem Istor-o Nāla in se kot prva povzpela na glavni vrh, in to po poti prejšnjih odprav po JZ grebenu. Zraven je osvojila še oba stranska južna vrhova. Isto leto sta naskakovali vrhove Istor-o Nāla še češkoslovaška in dve japonski odpravi – ena s severa – a zopet brez uspeha. Vzpon s severne strani so preprečile visoke ledene in skalne stene severnih in vzhodnih vrhov.

III. JAOH so pakistanske oblasti s svojimi strogimi pogoji, ki jih postavljajo več ali manj vsem odpravam, točno začrtale pot do baznega taborišča na ledeniku Tirich (Upper Tirich Glacier). Od tod je naša odprava nameravala ponoviti vzpon na glavni vrh po možnosti po novi smeri in se povzpeti na še kak neosvojeni ali osvojeni stranski vrh.

Oktobra 1971

25. aprila je po dolgih pripravah in zapletljajih končno krenila na pot izpred poslopja Občinske skupščine Kranj skromna, a zadovoljivo finančno in materialno preskrbljena in opremljena desetčlanska III. JAOH. Odpravo so sestavljali člani AO Kranj Izlok Belehar-Čiko, profesor telesne vzgoje, 30; Franci Ekar, elektrotehnik, 29; inž. Tomaž Jamnik-Mišo, elektroinženir, 33; dr. Ivo Valič, zdravnik, 42, vodja in zdravnik odprave; člana AO iz Ljubljane Aleksander Blažina-Sandi, gradbeni tehnik, 45, doma iz Izloze; inž. Peter Ščetinin, metalurški inženir, 36; člani AO Mojstrana Janko Ažman, elektricar, 26; Janez Brojan, železarski delavec, 24, in Janez Kofler-Zvone, mizar, 27, in kot fotoreporter Joco Žnidaršič, član uredništva revije Tovarš iz Ljubljane. Poprečna starost članov odprave je bila 32,5 leta, poprečni planinski staž 18,1 leta, alpinistični

pa 11,5 leta. Člani-alpinisti odprave so imeli za seboj prek 1100 letnih in zimskih alpinističnih vzponov vseh težavnostnih stopenj v domačih gorah, v avstrijskih, italijanskih, švicarskih in francoskih Alpah, v Kavkazu in Pamiru ter v Andih. Vsi so tudi člani GRS.

Odpravo so finančno bodisi z denarjem bodisi z reklamami in materialno s cenejšimi ali brezplačnimi uslugami podprla poleg Občinske skupščine Kranj, Planinskega društva Kranj, Planinske zveze Slovenije še številna domača in tuja podjetja, ustanove, organizacije – 116 po številu – ter posamezniki. Poleg tega smo za kritje finančnih stroškov prodajali pozdravne razglednice in bili pripravili veliko denarno loterijo. Marca smo izdali poseben bilten z reklamnimi oglasi, izdaja podobnega biltena pa je bila v načrtu tudi po povratku. Z RTV Ljubljana je bila sklenjena pogodba o snemanju dokumentarnega filma, s časopisom Glas in revijo Tovariš pa dogovor o objavi zapiskov s poti oziroma fotoreportaž. Odprava je bila dobro založena z različnimi vrstami filmov, predpisanih od pakistanskih oblasti, ki jih je delno brezplačno, delno po znižani ceni dala na voljo tovarna Agfa-Gevaert, Leverkusen, Zahodna Nemčija, filme za kamero pa RTV Ljubljana. Proračun je bil nepričakovano znatno presežen predvsem zaradi splošnega povišanja zavarovalnine in dodatne nabave potrebne tehnične opreme. Odprava je namreč dobila od PZS v uporabo opremo zadnje himalajske odprave, ki pa sta jo že uporabljali II. JAOH in odprava Akademskega AO v Severno Afriko. Oprema je bila delno pomanjkljiva, delno precej izrabljena. Po še nezaključeni računih so stroški odprave narasli na 130 000 din. Če bi upoštevali še vso brezplačno materialno podporo in usluge, bi vrednost odprave znatno narasla. Potrebno je bilo dovolj truda, da so se zbrala v dokaj neugodni splošni ekonomski situaciji potrebna finančna sredstva in da je odprava krenila na pot. Za tekoče potrebe in vse druge stroške je odprava imela na razpolago 3000 ameriških dolarjev in 1500 zahodnonemških mark.

Tovarna avtomobilov TAM Maribor je odpravi dala brezplačno na voljo dvotonski kamion TAM 2001 z vsemi potrebnimi rezervnimi deli, prav tako Titovi zavodi Litostroj

Legenda: Pot III. JAOH

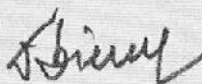
P. F. d.

Sehr geehrter Herr Dr. Valic !

Der Redaktor des Alpine Journal Bob Lawford
Adresse: 5 BROMLEY GROVE BROMLEY KENT ^{BR1} ^{OLD} England
schreibt mir, dass er bis Ende November das nächste
Alpine Journal fertig macht. Vielleicht senden
Sie umgehend eine kürzere Notiz mit Fotos und
Skizze (wie Sie mir eine schickten) an ihn. Noch
besser einen ausführlicheren Artikel als eigenen
Beitrag. Sie können ohneweiters in Deutsch schreiben
lassen, ev. in einfacheren Sätzen, weil es in England
übersetzt wird. Ihre Direktbestellung ist im Hindukush
1971 wohl die beste Sache ausser der Meshaq-Bestei-
lung durch Stefan-Have-Eser vom Süden, also eben-
falls vom Oberen Tirich-Gletscheram 23. Juli.

Gestatten Sie, dass ich bei eiligen Mitteilungen
Postkarten verwende. Ihre Mitteilungen und Artikel
kommen auch in das Himalayan Journal.

Besten Gruss!

Dopisnica dr. A. Diembergerja vodji naše odprave dr. I. Valiču. Diembergerjeva ocena našega vzpona je podčrtana

Ljubljana prenovljen osebni avto renault 4, ki je že leto prej služil II. JAOH. Tovarna motornih vozil Tomos iz Kopa je omogočila odpravi nakup dveh dostavnih avtomobilov Citroen ter ju opremila prav tako z vsemi potrebnimi rezervnimi deli. Enega od obeh Tomosovih vozil je takoj odkupilo turistično prometno podjetje Creina iz Kranja in ga dalo odpravi brezplačno v uporabo, drugega pa je odprava prodala po povratku. Tako je bilo zadovoljivo rešeno vprašanje prevoza članov in celotne opreme odprave. Najcenejši letalski prevoz bi celotne stroške odprave povečal za več kot dve tretjini.

Po ureditvi zadnjih formalnosti na pakistanski ambasadi in Planinski zvezi Jugoslavije v Beogradu je odprava nadaljevala pot prek Bolgarije, Turčije, Irana in Afganistana ter 9. maja zvečer prispela v Islamabad v Zahodnem Pakistanu. Dnevno je povprečno prevozila 502,7 km ali skupno v eni smeri 7038 km. Daljše postanke je naredila le v Beogradu, Sofiji, Ankari, Teheranu, na vseh mejnih prehodih zaradi ureditve birokratskih formalnosti ter dvodnevne postanka v Kabulu. To je izrabila za menjavo denarja zaradi ugodnejšega tečaja. Zaradi manjšega tveganja je odprava potovala le podnevi. Priložnostno se je hranila po gostiščih, ki so ponavadi znatno pod jugoslovanskim poprečjem, in prenočevala na prostem ali v šotorih razen v Islamabadu, kjer je dobila na voljo letno rezidenco veleposlaništva na Murreeju, 70 km od Islamabada. Prek vzhodnega dela Turčije je odprava potovala po njenem osrednjem delu in ne ob obali Črnega morja. S tem si je znatno skrajšala pot. Ta je bila v glavnem odlična, pretežno asfaltirana, le kakih 450 km makadamska, od tega polovico slaba, delno zaradi obnove. Razen nekaj preluknjanih zračnic in razbitega prednjega vetrobranskega stekla pri renaultu 4, ki je počilo iznenada brez znanega vzroka na iransko-afganistanski meji, odprava ni imela večjih težav z vozili. Odlično so se obnesla. Tako veleposlaništvo v Kabulu kot v Islamabadu je dalo odpravi vso pomoč in gostoljubnost. Zaradi prizadevanja članov veleposlaništva v Islamabadu je odprava hitro opravila vse formalnosti na pakistanskem ministrstvu za zunanje zadeve, dobila dovoljenje za nadaljevanje poti 15. maja in bila oproščena vseh drugih v predpisih napovedanih formalnosti. Odpravi naj bi se po prvotnem načrtu pridružila tudi dva pakistanska alpinista, vendar pa odprava ni vztrajala pri izpolnitvi svojega povabila. Odpravi je bil kot zvezni oficir dodeljen pešadijski kapetan Mohamed Saryar Akbar, 26, ki ga je odprava oskrbela z vso potrebno in predpisano osebno in alpinistično opremo.

Kasneje mu je na njegovo željo izplačala tudi predpisane dnevnice (20 rupij na dan) za lastno prehrano, čeprav je to prvotno odklonil. Zaradi nesporazuma je morala odprava obnoviti zavarovanje zveznega oficirja, kar je pomenilo nenadnih 525 rupij izdatka.

Pot od Rawalpindja do Chitrala je odprava nameravala opraviti z letalom, ki leti trikrat tedensko, toda zaradi visokega predgorja Hindukuša le ob skrajno ugodnem vremenu. Zaradi tega in neprimerne vremena bi morala odprava čakati na prevoz najmanj teden dni. Maloštevilnim članom kolektiva mariborske Hidromontaže, ki pomaga graditi na reki Ind enega največjih zemeljskih jezov na svetu, se mora odprava zahvaliti, da je lahko že 16. maja, ko je bilo ugodno vreme, opravila to pot. Z njihovim prispevkom 6000 rupij je odprava lahko najela letalo za čarterski polet. Članom odprave in njeni 1800 kg težki prtljagi se je na osemdeset minut trajajočem letu pridružil veleposlanik tovariš Bora Jeftić s svojima kolegoma iz Italije in Belgije ter še trije člani veleposlanstva. Po kratkem postanku v Chitralu so se vrnili v Rawalpindi.

Ob prihodu v Chitral so bili zastopniki odprave takoj sprejeti pri pokrajinskem policijskem komisarju, ki je obljubil vso pomoč in za spremstvo dal še policijskega inšpektorja z dvema policajema. 17. maja je odprava najela 6 džipov in prevozila ta dan do vasice Charun (70 km), precej dlje, kot je pričakovala po razpoložljivih podatkih. Tudi stroški so bili višji od pričakovanih, in sicer 315 rupij na vozilo. Nadaljnjo pot je odprava opravila peš prek 3895 m visokega prelaza Zani An ali Tirich An in zadnje vasi Shagrom z nosači, konji in osli. Za 30 kg tovora je plačala na dan od 11 do 15 rupij v zadnjem delu poti. Nosači so bili odlični in odprava z njimi ni imela težav kot nekatere druge odprave. Delno zaradi slabih podatkov, delno zaradi omejenih finančnih sredstev odprava ni najela višinskih nosačev, ampak le dva kurirja (Door-Dana-Khan in Sher-Khan) za 7 rupij na dan. Tako je odprava imela vsake 4 dni zvezo z najbližjo dosegljivo pošto v Drasanu. Obenem je bilo možno nabaviti hrano (jajca, krompir, riž, sol, sladkor, kokošje meso, suho sadje). Kurirjema je odprava poklonila nekaj opreme.

22. maja je odprava na kraju, imenovanem Nalagut, na zgornjem ledeniku Tirich, 3 dni hoda oddaljenem od zadnjega naselja, postavila bazno taborišče na višini 4450 m, kot so pokazali višinomeri. Tako ta kot vse naslednje izmerjene višine se niso ujemale z višinami navedenimi na kartah, ki jih je imela odprava na volja (J. Wala, M. Schmuck) ter navedbami Diembergerja in Lapucha. Skoraj dosledno so bile izmerjene višine za 150 do 200 m nižje. V nadaljnjem besedilu so navedene višine, ki jih je izmerila odprava, razen višine glavnega vrha.

Že med potjo po ledeniku Tirich se je odprava odločila, da opusti misel na vzpon prek vzhodne stene. Več kot tisoč metrov visoki in skoraj še enkrat toliko široki skalnati in ledeni zid se je odpravi zdel skoraj nepreplezljiv. Odločila se je za novo, bolj direktno smer na glavni vrh po južni strani, kar je bil pravzaprav glavni namen odprave. Po prvih poskusih in ogledih se je pokazalo, da je tudi uresničljiv. 24. maja je bil postavljen 5300 m visoko tabor 1, ki so ga člani odprave naslednje dni opremljali za nadaljnje posege. 30. maja je bil postavljen tabor 2 na višini 5800 m, potem ko je bilo potrebno na dveh težavnejših mestih pritrditi vrvi. Tedaj se je pokazalo, da je vzpon po zamišljeni smeri mogoč in tako se je začelo opremljanje tabora 2. 3. junija je bila opremljena s fiksno vrvjo (360 m) ledena prečka nad taborom 2, ki je predstavljala ključno mesto vzpona. Zaradi nevarnosti ledenega plazu je odprava izbrala do tabora 2 raje težavnejšo pot po grebenu kot po zraven poteka-jočem, strmem, zasneženem kuloarju. 4. junija je bil postavljen tabor 3 (6550 m) in 5. junija je v prvem poskusu naveza Kofler-Ažman z vzponom prek sedla osvojila glavni vrh. Njuna izčrpanost ob sestopu z vrha in nenadni vremenski preobrat je prisilil druge člane odprave, da so napeli vso svojo moč naslednje dni za reševanje zmagovite naveze. Med reševanjem sta bila 7. in 8. junija na višini 6300 m postavljena dva zasilna vmesna bivaka. Zvone Kofler je dosegel bazno taborišče že 8. junija, Janko Ažman pa dva dni kasneje, oba v zadovoljivem zdravstvenem stanju. Za oba kot tudi za vse druge člane odprave je bilo po povratku potrebnih nekaj dni okrevanja. Upoštevoajoč vse trenutne okoliščine se je odprava odločila, da se zadovolji z doseženim rezultatom, tj. prvo ponovitvijo vzpona na glavni vrh Istor-o Nāla, 7398 m, po novi smeri.

Potem ko je odprava pospravila tabor 1 in 2, se je 15. junija z nekaj manj nosači (38) po isti poti in za isto ceno začela vračati. Nepospravljen je ostal tabor 3 in prav tako nekaj opreme v obeh zasilnih bivakih. Za pot od Charuna do Chitrala je ponovno rabila džipe (5), ki so bili nekoliko cenejši kot v obratni smeri (260 rupij na vozilo). V Chitral je odprava prispela 19. junija ponovno v spremstvu policajev, ki so se odpravi v pomoč pridružili v prvem naselju.

Odprava je imela ves čas odlično vreme, razen v omenjenih dneh po vzponu na vrh. V višinah nad 6000 m je bilo pretežno močno vetrovno. Tako dnevne kot nočne temperature so bile znosne in razen ob nastopnem maršu (huda vročina) in že omenjenih dnevih reševanja niso imele bistvenjšega vpliva na potek odprave. Žal zaradi nespo-

razuma odprava ni imela na voljo obljubljenih vsakodnevni vremenskih poročil prek radia.

V zvezi s psihološkim testiranjem med odpravo se je pokazalo, da bi se moral zaradi temeljitejših in verodostojnejših opazovanj, raziskovanj, obdelave in realnejše ocenitve situacij in posameznikov udeležiti odprave psiholog, s čimer bi znanstvena študija šele pridobila na pravi vrednosti.

V Chitralu je bila odprava gost tamkajšnjega zdravnika in nastanjena na vrtu bolnišnice. En dan je bila tudi gost čitralskega princa Burhan-Ud-Dina. Med čakanjem na nadaljno pot je napravila enodnevni izlet v Kafiristan med Kalaše, ki kot potomci vojakov Aleksandra Velikega predstavljajo posebno etnografsko zanimivost. Za gostoljubnost tamkajšnjih gostiteljev se je odprava oddolžila s skromnimi darili, bolnišnici pa je poklonila vsa odvečna zdravila, hrano in nekaj drugih zanjo koristnih stvari še posebej potem, ko je morala zmanjšati prtljago na minimum zaradi drugačnega načina povratka. Neugodne vremenske razmere, ki so se po napovedih obetale za daljšo dobo, so namreč preprečile dvakrat prihod letala v Chitral. Odprava se je zaradi negotovosti odločila za povratek z džipi, kar je bilo sicer napornejše in tudi precej dražje od letalskega prevoza (6000 rupij na vozilo), a bolj zanesljivo.

Skoraj 3900 m visoki prelaz Loveri je bil v tem času že prevozen. Toda odprava je morala na zahtevo zveznega oficirja za povratek po cesti s posredovanjem našega veleposlaništva in pakistanske letalske družbe prek radiooddajne postaje Peshawar in Chitral dobiti posebno dovoljenje pakistanskega zunanjega ministrstva. V dveh dneh je prispelo dovoljenje in 24. junija, še z nočjo, je odprava krenila na pot s 4 džipi, na katerih so bili poleg šoferjev in njihovih pomočnikov še vsi člani odprave ter ves preostali, še dokajšnji del prtljage. Za 450 km poti od Chitrala do Islamabada je odprava potrebovala ves dan in še nekaj jutranjih ur naslednjega dne. Tudi gospodarsko-finančni ukrepi pakistanske vlade med bivanjem odprave v gorah so prizadeli odpravo, saj je izgubila precejšen del svojega denarja (8000 rupij), ki je bil večinoma last posameznih članov, a za odpravo železna rezerva. Iz obtoka je namreč vlada nenadoma potegnila vse stotake in petstotake.

27. junija je bila odprava gost članov kolektiva mariborske Hidromontaže na Tarbeli, oddaljeni 70 km od Islamabada. Ogladala si je gradnjo velikanskega jezua in preživela v domačem okolju prijeten dan. 28. junija je bil ponovno uradni sestanek na zunanjem ministrstvu, na katerem je odprava morala oddati poročilo in po že prej določenih pogojih v cenzuro vse posnete filme. Te je na to po plačilu 5300 din stroškov za razvijanje in pošiljanje dobila v celoti sredi oktobra. Sestanek je bil zelo formalen in odgovor o možnih kasnejših odpravah zelo meglen. Istočasno se je poslovil tudi zvezni oficir, odprava pa je dobila dovoljenje za odhod. Isti dan proti večeru je nastopila povratek z namenom, da naslednji dan doseže Kabul v popoldanskih urah. 29. junija je v opoldanski puščavski vročini prekoračila pakistansko-afganistansko mejo, pred katero je prenočila. Po 20 km in tik pred nameravanim počitkom je okrog 11.30 avto renault 4 iz nepojasnjene vzroka zletel s ceste v drevo, po nasipu v posekano drevje in kanal. Medtem se je avto vžgal in v najkrajšem času zgorel popolnoma. Vsi trije potniki so med nesrečo padli iz avtomobila. Janko Ažman in Janez Brojan sta pri tem odnesla le lažje nepomembne poškodbe. Zvoneta Koflerja pa je vrglo v eksplozijo gorečega bencina. Dobil je hude opekline skoraj po vseh delih telesa (40 % telesne površine, opekline II.-III. stopnje). Takoj je bil prepeljan v 150 km oddaljeni Kabul, v Avecienna Hospital, kjer je dobil potrebno zdravniško pomoč. Kljub tej je v prvih urah 1. julija podlegel hudim poškodbam. Nesreča je bila takoj prek veleposlaništva prijavljena afganistanskim oblastem. Veleposlaništvo je tudi opravilo vse formalnosti v zvezi z letalskim prevozom trupla in vodje odprave

Člani odprave od leve proti desni: Ing. Peter Ščetinin, Janez Brojan, Joco Žnidaršič, Zvone Kofler, dr. Ivo Valič, Janko Ažman, Sandi Blažina, ing. Tomaž Jamnik, Franci Ekar, Iztok Belehar

Foto Joco Žnidaršič

kot spremljevalca (6. julija) ter dalo denarno posojilo. Ostali člani odprave so nadaljevali pot domov s preostalimi vozili 1. julija in brez večjih zapletljivostev ter okvar na vozilih prispeli v Kranj 9. julija. Od tod so takoj nadaljevali pot v Mojstrano, da pospremijo na zadnji poti svojega odličnega tovariša, prijatelja, alpinista, gorskega reševalca in enega od zmagovalcev Istor-o Nāla.

Tragični dogodek, prvi v zgodovini jugoslovanskega odpravarstva, ni zasenčil uspeha odprave. Opravljeni vzpon je zopet eden vidnejših dosežkov jugoslovanskega in slovenskega alpinizma in kot tak je že v najkrajšem času doživel odmev v svetu. Prof. dr. A. Diemberger iz Avstrije, eden najboljših, če ne najboljši poznavalec Hindukuša, ki je skupaj z rojakoma M. Schmuckom in K. Lapuchom, dr. G. Gruberjem iz Nemčije in J. Walo iz Poljske z nasveti sodeloval pri izpeljavi »jugoslovanske smeri« na Istor-o Nāl, je takoj po povratku odprave zapisal: »Dejansko ste našli direktno smer h glavnemu vrhu. Lahko bi rekli, da je to direttissima. Prepričan sem, da je to smer prihodnosti!«

Zahvala

Pri organizaciji odprave so sodelovali številni posamezniki ali ji pomagali. Nemogoče bi bilo naštetati vsa imena. Člani odprave se vsem iskreno zahvaljujejo.

Zahvala velja tudi članom pripravljalnega odbora na čelu s Slavkom Zalokarjem, predsednikom Občinske skupščine Kranj, tisku in RTV, ki sta stalno in objektivno spremljala z novicami odpravo od njenega začetka do konca, članom veleposlaništev v Islamabadu in Kabulu ter kolektivu mariborske Hidromontaže v Tarbeli za vso pomoč in izredno gostoljubje, čitalskim, pakistanskim in afganistanskim ljudem in oblastem, ki so odpravi pomagali in se trudili dajati vse možno gostoljubje, ter vsem organizacijam, ustanovam in podjetjem, ki so na kakršenkoli način podprla odpravo.

Viri

Der dritte Pol, O. Dyhrenfurth

Alpinismus, 1964, 12

Poročilo I. avstr. simpozija o Hindukušu, 1964

Osterreichische Alpenzeitung, 1970, 1370

Planinski Vestnik, 1970, 2

Visoki Hindukuš, grebenska skica, J. Wala

Osebna korespondenca A. Diemberger, M. Schmuck, K. Lapuch, G. Gruber, J. Wala

SKOZI PUSTINJE DO BELIH GORA

ING. TOMAŽ JAMNIK

Šele ko sedim za volanom spačka, težko obloženega z opremo, ki v pisani koloni hiti proti jugu, verjamem, da se mi je izpolnila davna želja. Hvala, Kranjčani in vsi drugi, ki ste nam omogočili odhod! Upam, da bomo uresničili vaše in naše želje in zavzeli goro, ki smo si jo postavili za cilj.

Slavo v Kranju je bilo težko, posebno za tiste, ki so ostali in razmišljali o nevarnostih, v katere se podajamo. Sami za take misli nismo imeli časa. Nestrpno smo čakali, da bomo krenili in se čim bolj in čim prej približali Hindukušu z Isor-o Nālom, na katerega smo namenjeni.

Pot, po kateri se vozimo, so pred nami prevozile že vse naše ekspedicije, namenjene v Hindukuš ali Himalajo. Kljub temu je ta vožnja za nas novo in nadvse zanimivo doživetje. Srečujemo se z novimi kraji in običaji. Dogodki potekajo pred našimi očmi, kot bi sedeli v kinodvorani.

Že v Bolgariji vneto pritiskamo na sprožilce svojih fotoaparátov. Le Jaco nekam trmasto skriva svojo kamera in me opozarja: »Ne prenašli se! Le kaj boš počel v Iranu in Afganistanu, če si še tu tako vnet fotograf!« Še vsa sreča, da vodja ne dopušča veliko postankov, kajti točno se moramo držati vnaprej določenega urnika. Že po njegovem obrazu in obnašanju lahko sklepamo, ali smo v zaostanku. Na bolgarsko-turški meji se drži kot huda ura, saj nas cariniki zadržujejo celo večnost. Šele ko se Franci spomni, da je beseda bakšiš turškega izvora in med obmejne uradnike previdno razdeli nekaj tablic čokolade, smo v najkrajšem času preko meje.

Nosači naše odprave počivajo v zavetju iz golega kamenja

Foto Joco Žnidaršič

Dobro smo si zapomnili opozorila o prometu na turških cestah, ki so nam jih dajali v domovini, in zopet vozimo previdneje. Mislim, da upravičeno, kajti promet je z vsakim prevoženim kilometrom v smeri proti Carigradu gostejši. Vožnja skozi Carigrad je poslastica svoje vrste, saj se nam ni treba ravnati po semaforjih, ampak vozimo tam, kjer je pač prostor. Kot prvi vozi kamion s Petrom za volanom. Prav čudežno nas pripelje skozi prometni kaos do trajekta, ki vzdržuje zvezo med Evropo in Azijo. Da vožnja po Turčiji ne bi bila preveč monotona, poskrbijo na jugoslovanskem veleposlaništvu v Ankari, kjer nas opozorijo na bande, ki bojda plenijo po vlakih in avtomobilih v vzhodni Turčiji nad Agrijem. Hkrati nam svetujejo pot preko centralne Turčije po planoti Anadoliji. Ravnali smo se po nasvetu in ni nam žal. Pokrajina je tako nenavadna, da so fotoaparati stalno pri roki. Še sopotnik Joco se razžiivi. Vedno bolj zaostajava, dokler se nekje pred Erzincanom ne znajdeva pred križiščem, na katerem sta dve tabli z istim imenom, ki kažeta v različni smeri. »Levo ali desno?« se sprašujeva. V zadnjem trenutku ugledava drugega spačka, ki izgine za ovinkom in jo ubereva za njim. To sta Sandi in Ivo. Kje so ostali? Levo ali desno? Ivo naju zaradi zaostajanja upravičeno ošteje. Ker bi z iskanjem preostalih izgubili preveč časa, vozimo naprej. Upamo, da se bomo v prvem večjem kraju sešli. Skrb nam pokvari vožnjo skozi slikovito pokrajino. Ko se po daljšem času zopet snidemo, so vsi očitki, ki jih imamo pripravljene, v trenutku pozabljeni. Veseli smo, da smo zopet skupaj.

Noč je. Naključje je hotelo, da vozimo preko zloglasnega prelaza med Agrijem ponoči. Dežuje in cesta je vsa razmočena. Prava drsalnica za avtomobile. Le počasi napredujemo, čeprav si želimo čimprej v spalne vreče. Nenadoma zagledam pred sabo kalra, kako zavira. Nezgoda? Desno v jarku se z mercedesom trudijo štirje Pakistanci. Ob srečanju jim je zdrknil v jarek. Prav nič nam ne diši, iti do gležnjev v blato. Še dobro, da imamo tamovca. Z lahkoto potegne mercedesa nazaj na cesto. Zahvaljevanja ni ne konca ne kraja, najbolj pa sta zadovoljna Iztok in Peter, ki upravljata našega »garača«. Kar nekoliko preveč samozavestna postaneta, dokler ne zaplešeta po cesti na naslednjem ovinku. Blato nas tako zaposli, da popolnoma pozabimo na roparje, ki menda čakajo nekje v temi. Nimamo sreče, da bi se srečali z njimi. Prej prispemo v Agri.

Vreme je ves čas potovanja kujavo in celo čez dan imamo vključeno gretje. Šele v Iranu nas pozdravi toplo sonce in nas opozori, da potujemo pravzaprav v toplejše kraje. Na to nas spominjajo tudi kamele, ki jih srečujemo ob cesti. Joco je napovedal ob prvi kameli vsesplošno fotografiranje. Napoved se je uresničila, slikali pa nismo kamele, temveč našega spačka, ki je imel v tem trenutku edini gumidefekt na celi

poti. Preveč navdušeno sva oprezala za kamelami in spregledala kamen na asfaltu. Iran je prav gotovo najbogatejša in najlepše urejena država na naši poti. To nam je dokazal že prvi mejni uslužbenec, ki je odklonil bakšiš s pripombo, da nismo več v Turčiji. Na meji nas založe s prospekti, ki nam predstavijo vse važne iranske znamenitosti od Persepolisa do Mashada. Škoda, da so naši cilji drugje in se nimamo časa ustavljati. Kako malo bomo pravzaprav videli na celi poti! Vsi dogodki se vrstijo s filmsko naglico in nemogoče je, da bi jih vse obdržali v spominu. Pomagam si z dnevnikom in mimogrede ugotovim, da sem za nekaj dni v zaostanku. Tolažim se, da bo več kot v spominu, ostalo na filmskem traku.

Čeprav je pokrajina, skozi katero potujemo, vsak dan nekoliko drugačna, vendar postaja vedno bolj enolična. Zato je bujno zelenje ob Kaspiju prijetna sprememba. Zdi se mi, kot bi se vozil po naši Dolenjski. Ta vtis kvarijo edino prebivalci, pokriti s turbani in napis v arabščini. Napisi nas na križiščih včasih spravljajo v zadrego. Še vsa sreča, da so domačini navajeni vse tujce pošiljati v Mashad, ki leži na naši poti proti Afganistanu. Če Mashad ne bi imel tako znamenite mošeje, da je prišla v prospekti, potem se verjetno ne bi ustavili v njem. Ogled mošeje se je vsekakor izplačal, kajti nekaj tako lepega in slikovitega je težko najti. Sprašujem se, kako je mogoče, da v krajih, kjer žive na zunaj tako revni ljudje, zrastejo tako imenitne zgradbe. V Mashadu se prvič zavem, da se ljudje drugače oblačijo kot doslej. V pretežni večini so pokriti s turbani, pa tudi oblačijo se v ohlapnejša in hladnejša oblačila. Obuvala, ki jih natikajo na noge, so ponavadi opanke. Polja, ki obdajajo vasi v okolici Mashada, kažejo, da se bližamo Afganistanu, deželi tihotapstva in hašiša. Kaže, da v Iranu strogo kontrolirajo proizvodnjo mamil, saj so vsa makova polja točno označena. Vsega tega v Afganistanu ni, saj ti na vsakem koraku ponujajo hašiš. Dobiš ga lahko v čajnicah ali pa trgovinah med ameriški konservami ali pa med afganistanskimi kožuhi. Druga znamenitost Afganistana je cesta, ki povezuje njeno vzhodno in zahodno mejo. Polovico so jo zgradili Rusi, polovico pa Američani. Obe polovici sta enako dobro zgrajeni, saj se verjetno drug pred drugim niso hoteli osramotiti. Ker je to edina res dobra cesta, nimamo s kažipotmi nobenih problemov. Tako, kot pri nas pravimo, da vse poti tečejo v Kabul. Nas v dveh dneh pripeljejo z iranske meje. Šele v Kabulu se spoprimejo zopet s kažipotmi, da najdemo do naše ambasade, kjer nas čaka prva pošta. Seveda ne vse, temveč samo največje srečneže. Kljub komaj desetdnevni odsotnosti težko čakamo novic iz domovine.

Komu se je nasmehnil, kam le se je zazrl – starodavna orientalska podoba vodonosca s posodjem današnjih dni

Foto Joco Žnidaršič

Njive v Pakistanu, vse v gredinah in policah, v svojevrstnih pašnah

Foto Joco Žnidaršič

Postanek pri gostoljubnem jugoslovanskem ambasadorju je kratek, kajti želimo biti čim prej v Islamabadu, kjer bo konec poti za naše avtomobile.

Formalnosti na pakistanskem zunanjem ministrstvu v Islamabadu dokaj hitro opravimo. Najprej nam predstavijo našega zveznega oficirja in nam nato preberejo pravila, po katerih se moramo ravnati med bivanjem v Pakistanu. Zvezni kapetan Saryar je že naslednji dan z Jocotom zbral vse na carini popisane filme in jih spravil v poseben container. Od tega trenutka dalje nam bo le Saryar izdajal filme in poslikane zopet sprejemal. Vse posnete filme želi namreč pakistansko ministrstvo pregledati in jih šele nato izročiti nam. Posebno Joco je s tem močno prizadet, saj se boji, da bo dobil filme takrat, ko vsa stvar za objavo ne bo več privlačna.

Prosti čas izkoristimo za sortiranje opreme in njeno tehtanje. Vsak zavoj ali container sme tehtati največ 28 kg. Preostanek poti do Chitrala bomo namreč preleteli. S pomočjo naše ambasade in Hidromontaže iz Maribora, ki v Pakistanu gradi hidroelektrarno, nas po enotedenskem čakanju letalo končno vendarle odloži v Chitralu. Škoda, da nam iz letala ni bilo dovoljeno fotografirati. Imeli smo priložnost videti celotni Hindukuš in del Karakoruma v vsem veličastju.

Že pri izstopanju iz letala opazim, da smo v drugačnem svetu, kot je Islamabad in Rawalpindi. Zrak je topel, toda suh. Vse okrog letališča kipé visoke gore, iz daljave pa kuka bel vršac – Tirich Mir. Vseh naših 1800 kg prtljage je hitro zloženih v senci edinega drevesa na letališču. Najamemo džip, ki nas zapelje v Chitral. Džip je v teh krajih hkrati tovornjak, taksi in avtobus. Že na prvem kilometru poti nam je bilo jasno zakaj. Cesta je pravzaprav kolovoz in le na posameznih mestih je možno srečanje z vozilom. Strmine so ponekod tako velike, da so jim le džipi kos.

Chitral je že stoletja središče celotne pokrajine, ki nosi isto ime. Leži sredi zelene doline in se ponaša z belo mošejo in razpadajočim kraljevim dvorcem. Nekoč mu je vladal kralj. Sedaj kralja sicer še imajo, toda ostal je brez vsake oblasti. Veselil sem se, da bom imel morda priložnost videti pravega, živega kralja. Razočarajo me, ko povedo, da imajo kralja v Rawalpindiju v gimnaziji. Zadovoljiti se moramo z obiskom pri »D. C.«, kot pravi naš zvezni. Kasneje razvozlam, da je to nekakšen guverner celotne pokrajine. Ob neizogibnem čaju, katerega serviranje je pravi obred, nam zagotovi vso svojo pomoč. Zmenimo se, da naj bodo »driverji« – vozniki džipov naslednje jutro na letališču.

Natanko ob dogovorjeni uri so džipi na letališču. Kaj hitro se izkaže, da želijo doobra izkoristiti ugodno priložnost in čimbolj stanjšati denarnice tujih »sabov« (gospodov). Za 46 milj želijo 315 rupij na džip. Po polurnem pogajanju se stvar ne premakne nikamor in zvezni najde salomonsko rešitev. Naložimo vso prtljago, se

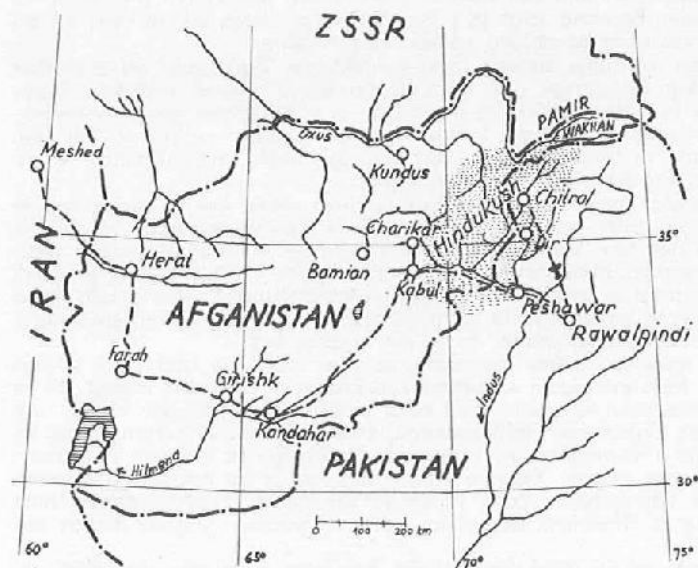
zapeljemo v Chitral na policijo in prosimo načelnika za pomoč. Načelnik skliče vse voznike, jih ozmerja in dva oklesti s palico. Nato nam ponudijo nižjo ceno. Ko popoldan prispemo v Charun, kjer je konec našega potovanja z džipi, dobijo kljub vsem pogajanjem vsak po 300 rupij. Vožnja, ki jo imamo za sabo, je omehčala tudi našega blagajnika, saj šele sedaj vidimo, koliko so vozniki tvegali. Kolovoz, po katerem smo se vozili, se vije po prav vrtoglavih strminah, ozek pa je tako, da ponekod srečanje džipov in pešca ni mogoče. Vozila, s katerimi potujemo, so imenitno opremljena. Vsako ima živo ročno zavoro, ki na ovinku in klancu skače iz avtomobila in podstavlja kamenje. To delo jim je tako prešlo v kri, da enako ravnaajo na ravnem in na gladkem asfaltu.

V Charunu zamenjamo džipe z nosači in tovarno živino. Že navsezgodaj zjutraj se zbero na vrtu, kjer smo prespali. Oblečeni so v oblačila iz grobega platna. Najbolj všeč so nam pokrivala. Nosijo jih prav vsi moški prebivalci te doline. Podobna so nekakšnim baretkam in napravljena iz grobega volnenega blaga. Nosijo jih tako, da se jim naslanjajo na ušesa. Tudi obutev je za nas civilizirance zanimiva, saj ima le redko kdo čevlje. Navadno si okoli nogavic ovijejo kozje kože in vse skupaj povijejo še z jermenom. Nekaj podobnega je sedaj moderno v evropski ženski modi.

Bremena, ki smo jih pripravili, sicer s težavo natovarjajo, toda ko so enkrat otovorjeni, hodijo neverjetno hitro in kar težko jih dohajamo. Hodimo med polji riža in drugih žitaric. Sonce prav neusmiljeno pripeka. Hoje, ki sem se je tako veselil, se kaj hitro naveličam. Saj to je pravo mučenje. Ob poti nas spremljajo domačini in se nam ponujajo, da nam nesejo nahrbtnike. Prav rad bi jim dal zaslužiti, toda ponos mi tega ne dovoli. Končno smo le na cilju današnje etape. Sprejem, ki nam ga prirede vaščani, je prav zastrašujoč. »Pa vendar nimajo državljianske vojne!« se sprašujem. Vsi moški so oboroženi. Tada njihovi nameni niso prav nič sovražni. Vedo, da rabimo nove nosače in se hočejo čim lepše predstaviti.

Preden naslednji dan nadaljujemo pot, se potrudim, da bi čimbolj zmanjšal težo svojega nahrbtnika. Tudi pri drugih opazim enake namene. V opravičilo nam je 3800 m visok prelaz Tirich An, ki ga moramo prekoračiti. Ko se vzpnemo na vrh prelaza, smo nagrajeni s prekrasnim pogledom na naš končni cilj Istor-o Nāl. Sedaj razumem, zakaj je dobil tako ime. Res je podoben konjski podkvi in z vsemi svojimi vrhovi bi zaposlil najmanj pet ekspedicij hkrati. Zopet se me poloti nestrpnost. Čim hitreje pod njegovo vzočje! Neučakanost se hitro ohladi, ko zagledam globoko pod seboj dolino, kamor se moramo spustiti. Še vsa sreča, da so ob poti studenci, pri katerih si smemo že brez klora tešiti žejo.

Sprejem vaščanov Shagroma, ki je zadnja vas na naši poti, je podoben onemu prejšnjega dne v Utulu. Ko izplačamo zadnjega nosača iz Utula, se zmenimo za nove. Cene so nekoliko višje, vendar plačilo za celodnevno nošnjo še vedno ne preseže 25 dinarjev. To bo morda njihov celoletni zaslužek. Ni čudno, da se nam predstavljajo s puškami in nam kažejo potrdila, na katerih ekspedicijah so sodelovali ter kako

Legenda: - - - - Pot III. JAOH - z avtomobili
 - + - z letalom

Srečanje s štirimi obrazi, levo dva nosača, desno stoletnik in vaški učitelj

Foto Joco Znidaršič

visoko so prišli. Kljub prizadevanju za zaslužkom si brez preprirov razdelijo tovore. Le žalostni pogledi tistih, ki so ostali doma, kažejo, da jim ni vseeno. Tolažijo se, da bodo prišli na vrsto ob povratku. V vasi izvemo, da imamo do Nalaguta, kjer bo stalo naše bazno taborišče, še tri dni hoda. Domnevam, da bodo to vsaj za nas precej kratke etape. Nahrbtnikov smo se že navadili, poleg tega pa smo z vsakim dnem v hladnejših krajih. Čuti se že bližina ledenikov. Tudi rastje je zaniknejše kot na oni strani prelaza.

Oprema nosačev, ko si naslednje jutro nalagajo tovore, kaže, da bomo kmalu na snegu in ledu. Res, že pozno dopoldne zagledamo ledenik in se proti večeru utaborimo v njegovi bližini. Ker se bojimo mraza, si postavimo šotore. Za nosače v njih ni prostora, vendar si zaradi tega ne delajo skrbi. Zakurijo ognje, pečejo čapati, nato se uležejo tesno drug ob drugem in tako prebijejo noč. Če jih le preveč zebe, si pomagajo z dovtipi in pesmijo. Šele zjutraj, ko namesto vode v studencu odlomim le kos ledu, spoznam, kako hladna je bila noč.

Naše hoje po poteh in stezah je konec. Dosegli smo ledeniško moreno, ki nam da obilo opravka, preden zlezemo preko nje in stopimo na ledenik. Višinomer se vztrajno dviga. Smo že kakih 3500 m visoko. Nosači nam kljub težkim tovorom ob vsakem trenutku priskočijo na pomoč in nam razlagajo imena gora, ki nas obkrožajo. Vsa leva stran ledenika je obrobljena s šesttisočaki, nad katerimi kraljuje Tirich Mir. Tvo-rijo pravi zid iz kamenja in ledu. Na desni strani lahko vidimo že prve grebene Istor-o Nāla. Črni in neprijazni so. S snegom so pokriti le v velikih višinah. Upam, da bo gora tam, kjer jo bomo naskakovali, prijaznejša.

Chur-baisum – oazica sredi gornjega Tirich ledenika. Nosači so tu prebili svoja zad-njo noč na prostem. Mudi se jim, kajti še danes bodo prinesli našo opremo do Nala-guta in se vrnili nazaj domov.

Ko se pozno dopoldne v Nalagutu poslavljamo od nosačev, mi je žal, ker odhajajo. Kar nekam tesno je med visokimi vrhovi, ko izginejo za skalovjem in ostanemo sami. Hvala jim! Dobro so opravili svoje delo. Zanje je ekspedicija končana, pred nami pa je najtežji del poti.

KISIK NA 6500 m

FRANCI EKAR

Tokrat je bil »kranjski« šotor v bazi povsem zaseden. V njem je bilo celotno moštvo, razen onih, ki so bili na gori. Burne debate, prerekanja o pagatih in samoupravljanju je pretrgal čas, ko je bilo treba poskrbeti za zvezo s taborom 2 in 3.

Odločilo se je. Naslednji dan naj bi poizkusili z naskokom na vrh, kajti tabor 3 je sporočal:

»Počutimo se odlično,« – torej ni bilo kaj. Tabor 1 in naslednji dan še tabor 2 bosta prazna.

Z Mišom sva bila izbrana, da greva naslednji dan mimo tabora 1 v dvojko, in če se bova dobro počutila, do vrha. Sandi in Iztok naj bi s fotoreporterjem zasedla enojko. Spala nisva ravno umirjeno. Čeprav sem se – po svoji presoji – dobro pripravil, s kalorijami in s sistemom aklimatizacije, me je nekaj podzavestno težilo. Težko bi povedal kaj. Jutro je bilo nemirno. Pogledi so bili uprti v hribov. Vsi smo tiho želeli, da se končno prebijemo do vrha, da bo že vendar konec negotovosti. Skrbno sva pregledovala opremo, dodatke hrane, premišljala. Toliko sva že vedela, da napake, storjene v bazi, v hribu močno nabreknejo. Še požirki mleka z raznimi dodatki in že se je bilo treba upreti v zelo čudno strmino gore. Do enojke en sam grušč in granitne plošče. Oboje smo močno premešali, saj smo imeli za vzpon in za sestop vsak svojo smer.

Do enojke nisva imela težav. Malo se je že poznala aklimatizacija. Počitek pa se je vseeno prilegel. Opraviti sva morala še turo do dvojke, pravo celodnevno turo. Stopinje so predhodniki lepo speljali, le opoldansko sonce jih je zmezilo, sneg je kar vidoma kopnel. Pot je bilo mojstrsko speljana s čudovitimi prehodi v grapo, v katero bi utegnili padati seraki izpod vrha na Istor-o Nālu. Prehod me je prav pošteno izprašal. Lestvice so bile namreč zavile okrog pritrjene vrvi, tako da so bile potrebne prave čarovnije. Seveda se je Mišo tem mojim coprnijam močno narežal. Ko sem sestopil iz skalovja in se rešil dela z lestvicami, mi je bilo jasno, da se bomo tod mimo pretokli le, če bomo toliko pri močeh kot gor grede. Z Mišom sva se o tem pomenila in si ogledovala iztek snežišča do ledenika, ki je segal prav v bazo. Toda o tem nisva hotela več govoriti, ker sva spadala v zaledje, »pozadince« pač. Bila sva v formi, saj naju ni mlel glavobol niti kaj drugega. Pobočje je precej strmo, za hitro napredovanje ravno pravšno. V dvojko sva res prišla, ko je bilo sonce že precej visoko. Počutila sva se o trojki, ki naj bi prišla na vrsto naslednji dan, o vrhu, ki naj bi tudi prišel na vrsto, se krepčala z vsemi mogočimi dobrotami in iskala čim več utekočinjene hrane.

Bližal se je čas za zvezo. Zveza z bazo, kjer je bil samo Ivo, je bila odlična. Zveza s trojko, kamor naj bi ta dan prišla ščetinin in Brojan, pa je bila slaba. Vendar so se iz istega šumenja v aparatu, razločile Brojanove besede, da je na gori nekaj narobe, da sta Janko in Zvone v težki situaciji in da jima gresta s Petrom na pomoč. V ponovni krotki oddaji smo spet zaslišali Brojanov glas: »Janko in Zvone ležita...« Zveza je bila pretrgana, niti za ponovni čas zveze se nismo zmenili. Mišo se je povezal z Ivom v bazi, govorila sta vsake pol ure, vse do desetih zvečer. Ivo je nato Iztoka potegnili iz enojke v bazo po kisik. Ta ga je takoj odnesel mimo enojke v dvojko. Njegova naloga je bila izredno težka: Z dvema jeklenkama je do jutra zdelal dvoetajni vzpon v enem samem mahi. To ni za vsakogar. Večji del poti je premagal v noči.

Noč je bila nemirna, napeta, polna strahov in problemov. Imela sva vse pogoje, da prideva na vrh, – hvaležen sem bil ruskemu načinu aklimatizacije – pravilno razmerje med vzponi in počitki me je ubranilo pred glavobolom. Kaj je neki tam gori poseglo vmes? Noč, napeta kot struna, je bila končno pri kraju: Edini cilj – zveza s trojko. Pa kisik? Tedaj so naju zmotili koraki, kakih 200 m pod nama je Iztok klical na pomoč. Mišo je takoj odhitel pomagati in se vrnil, na hrbtu mu je čepela krošnja s kisikom. Med tem sem dobil zvezo s trojko. Brojan je poročal, da sta morala s Petrom do tja prinesiti Janka in podpirati Zvoneta. Ponavljal je: »Pridite, pridite, situacija je zelo kritična.« To so bile hude besede, ob njih smo pozabili na vrh. Vrh ali ne – rešiti moramo stvar, ki nas je presenetila. To je bil zdaj cilj, pred nami pa ena sama naloga, dati vse od sebe. Vsaka napaka ali nepreudarnost bi pomenila konec za ponesrečenca in za nas.

Z Mišom sva se pripravila za pot. Pripravila sva si kalorično pijačo tudi v termovke. Žal sva tudi fotoaparate morala pustiti, da bi čim manj nosila. Zmenila sva se še za zvezo, potem pa se o optalo, Mišo kisik, jaz nahrbtnik. Težkih misli sva krenila, pa spet upala, da le ni tako hudo. Priganjal naju je vse šibkejši Brojanov glas: »Pridita, pridita... zelo težko je. Tudi s Petrom sva izčrpana.« Tovor nama je postajal vse

težji, mučiti naju je začela še višina, hlatala sva za kisikom. Višinomer se je začel nagibati k črtici 6400 m. Tudi svet, ki ga je opisal glas v radijskem oddajniku, je bil vse bolj podoben svetu v zadnjih težkih ledenih metrih pred taborom 3.

Dobrih šest ur hoda je bilo za nama, stala sva na robu ledeniškega pobočja, na začetku globeli, ki se vije proti sedlu med vrhove Istor-o Nälöv. Dva modra šotorčka sta stala tu, postavljena med razpokama, ki jih je deloma pokrival sneg. Sama sebi nisva mogla verjeti, da sva tu. Nikjer žive duše, vse je bilo tiho. Zdajci sta se iz šotora priplazila Peter in Janez. Pogled na Janka in Zvoneta je bil težak. Na Janku ena sama krasta, zatekle oči, ni se zavedal. Z Zvonetom ni bilo dosti boljše. Dabila sta kisik, zdaj eden zdaj drugi.

Med tem sta se Janez in Peter s težavo spuščala proti dvojki. Mišva pa sva, kolikor sva mogla in znala, pomagala ponesrečencema, topila sneg za čaj in obkladke za Jankove oči. Tudi kisik je začel delovati. Treba se je bilo tudi pripraviti za noč. Delala sva vse po zdravnikovem navodilu. Da bi bolje spala, sva tudi mišva vzela tableti zoper glavobol. Vedela sva, da se morava spočiti. Čimprej smo morali navzdol, pa čeprav po centimetrih. Mraz je pritiskal. Bala sva se, kdaj bova s šotorom vred zgrmela v razpoko, sva pa kljub temu kmalu trdno zaspala. Okrog polnoči me je prebudilo šumenje, zbudil sem še Miša in skočila sva ven. Proti robu ledenika se je plazil Janko in stokal. Še malo, pa bi bil padel v ledeniški blodnjak. Zakaj je to storil? Kdo bi vedel? Spala seveda nisva več in kovala reševalni načrt. Če bi ostali prišli do sem, bi še nekako šlo. Po slabi zvezi, ki sva jo dobila zjutraj, sva izvedela, da so Sandi, Ivo in Iztok na poti k nam. To bi bila rešitev. Z Zvonetom je bilo že boljše, Janko pa je bil še vedno v krizi. Kisik ga je reševal. Za Janka sva napravila stiroporno ležišče, ga nanj pritrdila in ga pričela vleči navzdol. Mišo je vlekli, jaz varoval. Če bi šlo samo navzdol, bi še nekako šlo, naša pot pa je ša tudi počez in te smo se morali zaradi razpok in grozečih serakov držati. Čedalje bolj sva bila pričrana, da vsemu temu ne bova kos. Dve uri sva porabila za borih sto metrov. Tedaj sva zaslišala glasove: Ivo, Sandi in Iztok gredo. Sandi, mojster improvizacij, je začel izbirati, kombinirati, pa ni šlo drugače, kot da sva s Sandijem varovala, Iztok pa je vlekli. Tedaj je nad nami začela zamirati sinjina. Megla nas je začela ovijati, pihal je veter in priplisale so prve snežinke. Nismo se mogli podvzitati, spuščali smo ponesrečenca preko navpičnih serakov. Smilil se nam je Janko, ki je res zelo trpel. Sneg in veter je zakrival naše sledi, megla je bila v zasedi. Miša in Zvoneta je sto metrov niže sprejel Ivo, mi trije pa smo napredovali zelo počasi. Znašli smo se v snežnem viharju. Tega smo se najbolj bali. Za dva komolca smo videli okrog sebe. Obstati

Grafika perzijske vasi, priča davnih izkušenj in opomin k napredku. Spredaj pastirji z ovčjo čredo

Foto Joco Žnidaršič

smo morali, čeprav smo bili od lva le še kakih deset minut. Nismo bili več kos, da bi se prebili do njega.

Veter je bil neusmiljen. Kuhalnik ni delal. Vsaj za Janka smo morali postaviti šotorček. Sandi in Iztok sta bila brez opreme, ker sta jo prej pustila pri lvu. Tako nam ni preostalo drugega, kot da smo se zavlekli pod serak, navlekli nase, kar smo imeli, in čakali. Druga višinska noč v težkih okoliščinah je nastopila. Janka je mučila žeja, vendar tekočine mu nismo mogli dati. Mrazilo nas je, sneg nas je zasipaval. Poleg tega še strah, kdaj se bo podrl serak nad nami in misel na naslednji dan. Dovolj težko, da smo obvladali sebe. Misliti pa smo morali predvsem na Janka in Zvoneta. Ko je zjutraj sonce obsijalo vrhnji del seraka, sva se skobacala iz mehkega snega, ki ga je nanesla noč. Jankovo stanje se ni spremenilo. Gorilnik še vedno ni delal in ni hotel goreti. Tudi mi nismo bili več pri močeh. Med tem je na vso srečo prišel lvo. Mi smo se spustili proti taboru 2. Neradi smo zapustili Janka in zdravnika. Če bi nadaljevali s transportom, bi bilo to za Janka in za nas preveč nevarno, morda usodno. Lvo je upal, da ga bo z zdravniško nego le spravil k sebi.

Po ravni ledeniški planoti, polni opasti, smo prišli do luknje, kjer nas je čakal Zvone, ki se mu je že poznala zdravniška nega. Navezani smo nadaljevali pol po strmem svetu. Vodja sestopa je bil spet Sandi. Vedno težji so postajali koraki, posebno zadnji pred dvojko. Od tam so nas že spremljali Mišo, Peter in Janez. Če bi bilo treba, bi nam priskočili na pomoč. Na pol sede smo se privalili do njih. Nekaj me je zbadalo v bokih, bal sem se, da je kaj hujšega. Nisem smel misliti na to.

Treba je bilo z Zvonetom čimprej v dolino. Ni bil takoj za to. Končno sva le pričela s sestopanjem. Prvih sto metrov sva bila nenavezana. Ko se je bilo treba odločiti za težko prečnico, se nama je zdela preveč tvegana. Napredovala sva po snežišču, izpustila tabor 1 ter se mimo njega prebijala do baze. Škoda, da nismo te smeri izbrali že pri vzponu. Ko sem Zvoneta razvezal, je dejal, da je to zanj najspročnejši trenutek. Seveda – poleg vrha. Začel je upati, da prideva živa v bazo.

Snega je bilo vedno manj. Noge so se nama zapletale po strmem grušču. Zvone je pričel fantazirati, govoril je o vrhu, o hudih glavobolih, o težavah, o zmedenosti, pa sedaj je vseeno, vrh je le naš.

Ko sva se vlekla po že znani stezi proti bazi, se je pod vrhom Istor-o Nāla zasvetila zelena raketa, znamenje, da sta lvo in Janko še živa.

DESET DNI ŽIVLJENJA NAD 5000 METROV

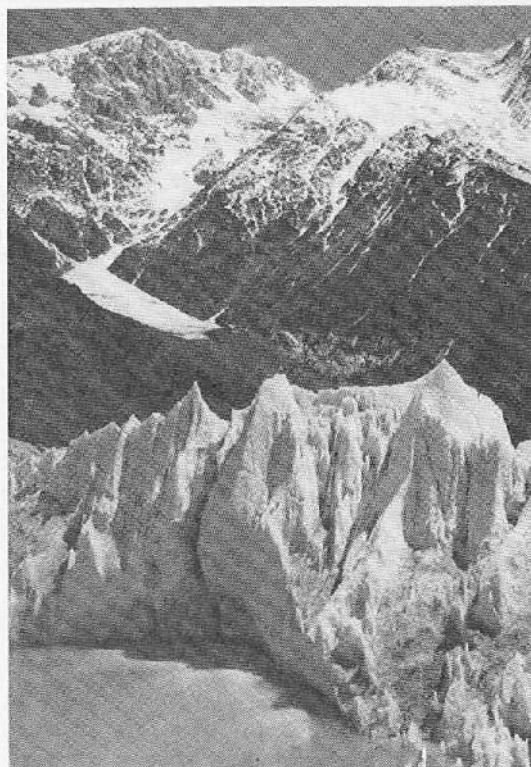
ING. PETER ŠČETININ

Če bi me kdo vprašal, kakšno je življenje visoko v razbrzdanih pobočjih sedem-tisočaka, bi mu danes, ko je minilo že veliko dni od takrat, ko sem po strminah Istor-o Nāla teptal sneg in se spotikal ob kamenju, odgovoril: Čudovito! Saj je tudi res bilo.

No, ko sem predzadnji dan tovoril proti 6000 m dve polni kisikovi bombi in še težak nahrbtnik povrhu, sem se počutil vse prej kot čudovito. Teža tovara je bila tolikšna, da nisem vedel, ali naj grem naprej ali naj se vdam. Pa se nisem. Grizel sem v strmino tako počasi, da sem skoro stal, toda premikal sem se le. Nisem obupal. Šel sem do konca, pa čeprav skoraj po vseh štirih. Danes je to zame čudovito doživetje. In takih spominov je vse polno. Če se spominjam tovarišev, kako zagrizeno so se borili zadnje dni, ko je vsak dal iz sebe vso svojo energijo, sem srečen, da sem bil med njimi, in zadovoljen, da sem tudi sam prispeval svoj delež k skupnim naporom, ki so omogočili, da sta stala na vrhu dva naša moža in se z vrha vendarle srečno vrnila. Če pred sabo ne bi imel dnevnika, ki sem ga začuda vestno sproti pisal, bi sedaj, ko je minilo že nekaj mesecev od vrnitve v domovino, težko napisal, kaj se je dogajalo oziroma kaj vse sem doživel zadnjih deset dni potikaje se med tabori 1 in 3.

Zavzemanje 7400 m visokega Istor-o Nāla se je prevesilo v zadnjo fazo, ko smo v torek, 1. junija, Sandi, Francelj, Iztok in jaz odšli opoldne iz baze (4500 m) proti taboru 1 (5400 m) z nalogo, da se naslednji dan povzpemo do tabora 2 (5800 m) in ga oskrbimo z vso potrebno hrano in opremo. Nato naj bi z Iztokom poizkušala postaviti čim više na grebenu tabor 3. Hvaležen sem bil vodji, da nama je dal takšno nalogo. Veselil sem se tistega dne. Ko se je popoldan nagibal h koncu, smo dosegli tabor 1. Preostanek dneva smo porabili za priprave na bivak in za topljenje snega za humano. To je sicer odlična hrana, vendar je kljub vsemu bolj primerna za dojenčke kot pa za takšne jedce, kot je Iztok, ki nas je, medtem ko smo se tlačili s kašasto

maso, zabaval s svojimi pripombami na račun humane. Proti večeru je izjavil, da ga je v levi polovici prsi spet začelo nekaj »štokati«. To je seveda sprožilo nov val smeha. Ta dan je Francelj potegnil še najkrajši konec. V bazi si je z neko čudno konservo, na kateri je pisalo »vzorec«, pokvaril želodec. Ta »vzorec« mu še sedaj ni dal miru. Zato se nam naslednje jutro, ko smo vstali sicer korenjaško zgodaj, odšli naprej proti taboru 2 pa manj korenjaško, ni pridružil. Sestopil je nekaj niže, kjer je pred dnevi pustil zalogo hrane, jo prinesel do tabora in nato sestopil v bazo. Drugi trije pa smo se v opoldanski vročini kljub višini krepko potili na poti proti taboru 2. Pot, če jo lahko tako imenujem, je bila gaz, ki sta jo naredila Zvone in Janko, ki sta iskala prehade. To se jima je odlično posrečilo, saj je bil vzpon zelo direkten. S težkimi nahrbtniki na plečih smo sopihali navkreber. Preko skalnatega stolpa, ki sta ga zavarovala z vrvjo, poleg tega pa smo ga še mi opremili s dolgo lestvico, smo končno dosegli snežen ozebnik, ki se je strmo spuščal v globino. Končal se je nekje v dolini, kjer je veličastno počival ledenik Tirich, zgoraj pa je segal čisto do grebena. Ko smo tudi ta ozebnik imeli za seboj, je bilo le še korak do tabora 2. Od tu smo imeli čudovit pregled na svet okoli nas. Kot na dlani je bila pred nami velika ledena snežna vesina, ki jo je bilo treba prečiti, če smo hoteli priti do grebena, na vrhu katerega naj bi postavili tabor 3. Zvečer smo se imenitno počutili, čez noč pa je lztoka zgrabila višinska bolezen, tako da naslednje jutro ni bil sposoben za karkoli pametnega. Sandi ga je spremljal v dolino. Ostal sem sam. Ukvarjal sem se z mislijo, da bi sam poizkusil prečiti pobočje, ki je ležalo pred menoj, in na koncu katerega je vabil lep zasnežen greben. Pa me je iz teh sanj zbudil lvo, ki me je s sporočilom po radioodbojniku degradiral za en tabor niže. Tam naj bi se pridružil Janezu. Malo razočaran sem se spuščal po ozebniku. Preden sem prišel do značilnega skalnatga stolpa v grebenu, sem srečal lva, Zvoneta in Janka. Namenjeni so bili v tabor 2. Posedli smo v sneg in lvo mi je razložil svoj bojni načrt za prihodnje dni. Z Janezom naj bi naslednji dan prišla do tabora 2, kamor naj bi se vrnila tudi Zvone in Janko, potem ko bi postavila tabor 3. Nato bi z Janezom odšla proti taboru 3, prespala, poizkušala postaviti nekje na sedlu tabor 4 in nato skušala doseči glavni vrh. En dan za nama pa naj bi štartala Janko in Zvone, ki bi se poskušala kot prvopristopnika povzpeti na zapadni vrh. Še malo smo posedeli, nato smo se ločili. Oni navzgor do tabora 2, jaz pa navzdol. Srce mi je poskakovalo od radosti. Kaj sem res zaslužil, da grem na vrh? Samemu sebi se mi je smejala. Če bo šlo vse po sreči, bova z Janezom čez štiri dni stala na vrhu lstor-o Nāla. Neverjetno. Hitel sem navzdol tako,

Zledeneli spokorniki – ledne tvorbe okoli jezera,
V ozadju mogočni Tirich-Mir

Foto Jaco Znidaršič

kot bi bil na Šmarni gori. Na stolpu sem srečal Miša, ki je pripenjal še drugo lestvico. V taboru 1 je že čakal Janez. Lotila sva se opreme in hrane v obeh šotorih, jo urejala in zraven mlátila humano. Medtem sta se vrnila od zgoraj tudi Ivo in Mišo in takoj sestopila naprej do baze. Ostala sva sama. Ko se je zmračilo, sva si privoščila razkošje in zlezla vsak v svoj šotor, da bi se boljše spočila. Za dva so bili naši šotori komaj dovolj veliki, saj so notranje stene plahutale za las nad nosom. To mi je včasih (najbrž ne samo meni) povzročalo nemirno spanje in neprijetno, tesno počutje.

Petek 4. junija. Noč sva odlično prespala in tudi zeblo naju ni. Zgodaj sva bila pokonci. Ob devetih dopoldne sva že bila nekje na poti do tabora 2. Janez jo je kot navadno krepko rezal navzgor, medtem ko je bil moj tempo bolj umirjen. Ko sem prišel do tabora, je že govoril po radiu z Zvonetom in Jankom. Bila sta že visoko na grebenu onkraj ledenega pobočja, čez katerega sta že prejšnji dan zavarovala prečnico. Sporočila sta nama, da se ne bosta vračala nazaj, marveč bosta prespala kar v taboru 3. Z Janezom sva uganila njuno željo, da bi prva skušala priti na vrh. To je dosedanjí načrt seveda postavilo na glavo. Želja po vrhu je bila močnejša od načrta. Popolnoma sem ju razumel, zato z Janezom nisva imela nič proti. Če je kdo zaslužil vrh, potem sta bila to gotovo Janko in Zvone. Po radiu sem sporočil Zvonetu, da lahko mirne vesti gresta naprej, postavita nekje višje tabor 4 in nato naskočita vrh. Bova pa midva z Janezom druga naveza. Zvone je sporočil, da bosta poizkusila priti na vrh direktno iz tabora 3. Seznanili smo vodjo z našim novim načrtom. Ni protestiral. Za vsak primer bova itak z Janezom čakala v taboru 3.

Sobota 5. junija. Zjutraj je krepko pritisnil mraz. Ko sva prečkala ledeno pobočje, ki sta ga Jankoin Zvone dobro opremila z vrvjo, je led pod derezami kar cvilil. Na koncu prečnice se je uprla na greben strmo, trdno snežišče. Na robu grebena, kjer me je čakal Janez, sem obstal in lovil sapo pod težkim nahrbtnikom. Janeza je teža nahrbtnika tudi tlačila k tlom. Zato si ga je, medtem ko je počival, olajšal za nekaj stvari.

Po kratkem počitku sva se zopet začela pomikati naprej. Pot po grebenu je bila res naporna. Ponekod je bilo treba celo plezati preko zasneženih skalnih rogljev, kar je bilo na tej višini (5900 m) še posebno utrudljivo. Na koncu grebena sva morala še čez bariero serakov. Najina predhodnika sta opravila pošteno delo. Preko zasneženih razpok sva se varovala. Okoli štirih popoldne sva stala na vrhu barriere na snežnem platoju. 50 m od naju je stal zapuščen šotor – tabor 3. Namerila sva višino: 6550 m. Šotor je stal na robu snežne globeli, ki se je širila do sedla na severu, do kamor je tudi segal najin razgled. Do tja in še naprej po vršnem grebenu sta se morala prebiti Zvone in Janko. Sedlo je bilo verjetno na višini 7000 m. Nekaj časa sva

POMEMBNOST NEPOMEMBNEGA

Naslov spominja na Terrayevo knjigo »Osvajanje nekoristnega«. Odgovarja na staro vprašanje: Čemu hodijo v hribe tudi tisti, ki si tam ne nabirajo slave, imena in drugih koristi z novimi smerni, ampak se zadovolje z doživetjem gore? Ali to čisto doživetje gore res odtehta notico v kaki alpinistični reviji? Na vprašanje je odgovoril tudi Georges Livanos, čigar plezalsko kariero smo v našem listu spremljali skozi 20 let. V svoji knjigi »Nad prepadom« pravi, da je treba upoštevati odgovore večine, to pa tvorijo planinci, ki nimajo prvenstvenih »kompleksov«, ki nimajo drugega vzroka za pot v gore kot zadovoljstvo v osebнем doživetju. Nekaj v tem že mora biti, ne samo zdravje, ki ga daje detergent-znoj. Dunajčan Peter Baumgartner razmišlja o tem in se malce posmehuje »velikim alpinistom«, ko se zvijajo pod tem vprašanjem – včasih celo na televiziji – in skušajo podtakniti alpinizmu popolnoma določen razlog. Pozabljajo pa na preprosto resnico, da doslej še noben šport ni bil racionalno utemeljen in da zato tudi alpinizem ne bo izjema. Seveda je motivov več, in vsak si jih izbere po svojih nagnenjih in značaju. Lahko pa se zadovoljimo z ugotovitvijo, da ima planinstvo neko vrednost, ki mika poprečnega človeka, torej množico. Te vrednosti ne merimo na metre in sekunde. Če je tako, bi se morali vprašati, kakšen bo bodoči razvoj npr. plezalstva. Ali bo tudi postal plen tekmovalnih institucij na skrbno pripravljene plezalski, vertikalni pisti, z naslovi, rekordi, sodniki, predsedniki itd.? Upajmo, da do tega ne bo prišlo. V tem primeru bo imelo planinstvo možnost, da bo še bolj razširilo svojo dejavnost, pritegnilo še več množic, ki žele biti aktivne, čeprav v še tako nepomembni dejavnosti. Planinstvo s svojim vrhom alpinizma nima norm in zato ne more postati vrhunski šport, štadijski šport, ki bi večino, to je množice obsodil na gledalce, ki ne morejo dosegati interesantnih rezultatov. Pri smučanju se to ni zgodilo. Vendar je treba pomisliti: ali bi se tako razširilo, če bi ne bilo za gospodarstvo in turizem tako pomembno, kot je?

V potrošniški družbi mora imeti šport vrednote, ki podžigajo konzumenta k aktivnosti. Planinstvo ima take vrednote. Če se mu bo posrečilo, da bo ušel terorju »zvočnikov« – potrošniška družba zvočniku ne uide niti v športu, kaj šele v gospodarstvu in politiki – potem bo razvoj planinstva v bodočnosti test za bodočo družbo.

opazovala sedlo in prisluškovala, če bova zaslišala kakšne glasove. Povsod grobna tišina. V glavi nama je brenčalo. Zavlekla sva se v šotor, ki sva ga postavila zraven prejšnjega in si skušala skuhati kakšno tekočino. Ob pol šestih se mi je zazdelo, da od daleč slišim glasove. Prividi? V tej višini so možni. Povedal sem Janezu. Zlezla sva iz šotora in daleč tam pod sedlom zagledala drobno pika, ki se je počasi počasi opotekaje pomikala navzdol. Začela sva tuliti. Čudovito, sem si mislil, pa se le vračata. Kmalu bosta tu pri nama. Pa ne. Nekaj ni v redu. Glej, pokličie Janez. Še druga pika. Prikotalila se je za prvo s sedla in nepremično obležala. Sporočila sva v bazo, kaj se tu gori dogaja. Janez je takoj odšel proti sedlu, medtem ko sem jaz ostal pri taboru za zvezo z bazo oziroma taborom 2, kjer sta že bila Francelj in Mišo. Hitro sem pristavil sneg za čaj. Na Janezov klic sem se potem še sam odpravil proti sedlu. Kakšnih sto ali dvesto metrov pred taborom sem se srečal z Zvonetom, ki se je opolekal proti taboru. Bil je popolnoma izčrpan, potolčen in krvav po obrazu. Stisnilo me je pri srcu. Padla sva na kolena in se objela. »Bila sva na vrhu,« je izdaval skozi otekla in razbita usta, »pri sestopu pa sva zdrsnila.« Solze so mi silile v oči, od sreče, še bolj pa zaradi pogleda na njegov zdelani obraz. Oblekel sem mu veston. Ponudil sem mu pomoč, pa jo je odklonil. Bom že sam, pojdi pomagat Janezu – Janko leži nezavesten, je rekel. Opoitek se je naprej, padel, se zopet vzdignil in odaval proti taboru. Pogledal sem navzgor. Janez je skoro že dosegel Janka. Počasi, saj hitro nisem mogel, sem šel za njim. Pogledal sem na uro. Saj je že pozno. Zaloti nas lahko noč. Ponoči je pot tu okoli nevarna, ker ne vidiš zahrbtnih ledeniških razpok, ki jih je zlasti pred taborom precej. Od tabora sem bil oddaljen kakšnih 300 metrov. Po baterijo moram. Saj sva jo imela s seboj. Obrnil sem se in kmalu, navzdol je šlo hitro, dosegel tabor. Zvone se je že zavlekel v šotor. Pretaknil sem vsa notranjost šotora, baterije nikjer. Verjetno jo je Janez pustil z drugimi stvarmi spodaj na grebenu. Po baterijo sem zopet sporočil v tabor 2, da je pomoč nujno potrebna in se takoj obrnil zopet proti sedlu. Videl sem Janeza, kako se vali z Jankom po strmini. Bližal se je mrak. Zbral sem vse moči in, kolikor sem mogel hitro, šel naproti. Toda noge so bile težke. Hitra hoja se je kmalu spremenila v počasno. Ura je minila, da smo se srečali. Janez je bil že precej upehan, saj je moral Janka skoraj nesti. Janko sam ni mogel hoditi. Trudil se je. Videl sem, kakšna volja mu sije iz oči, pa kaj, ko ni bilo več moči v popolnoma izčrpanem in potolčenem telesu. Prijel sem ga okrog pasu, na drugi strani je bil Janez, Janko pa se je skušal z rokami obesiti na najina ramena. Na vsakem koraku smo lovili ravnotežje. Nekaj korakov je šlo dobro, potem pa je eden od naju napačno stopil ali pa se spotaknil ob Jankove noge, ki so opletale okrog, in vsi trije smo zviška zgrmeli na glavo v sneg. Izkopali smo se spet iz njega, se postavili na noge, naredili nekaj korakov in zopet

Vsa demokratizacija je – tako vsaj mislimo – v aktivizaciji človeka. Če bo doslej nepomembna planinska dejavnost postala pomemben aktivizacijski motiv za človeka, potem bo zrasel tudi družbeni pomen planinstva. Vsekakor zanimiv napor naših sosedov, kako v moderni družbi sveta poiskati planinstvu nove motivacije in nove odgovore na stara vprašanja.

to

TURIZEM IN VARSTVO NARAVE

Problemi, ki rastejo iz konfrontacije med turizmom in varstvom narave, zajemajo celo vrsto tem, v kratkem pa jih lahko povzamemo – pravi H. Barnick v Les Alpes 1971/2. Turizem živi od osnovnega kapitala pokrajine, ki turizem goji, to je od kmetijstva, ki ga razvija kmečki človek, da tehnične izrabe velikega kova, ki jo je treba razvijati s čim večjim prizanašanjem naravi. Za oboje je treba veliko denarja. Turistično gospodarstvo dobro ve, da troši kapital pokrajine. Prav tako se zaveda, da turizem sam utegne zapraviti te osnove, da se prevelika izraba lahko spremeni v bumerang, da preveč izkoriščana pokrajina ne more več dati velikega donosa. Zaradi nekakšne shicofrenije pa ljudje mislijo, da se ne morejo odreči supereksplataciji narave in vedno novim »gagom«. Mislijo le v kategorijah čistega porastka in črtajo skrb za pokrajino kot nepotrebno zapravljjanje, čeprav se bodo današnje napake kasneje maščevale, če se bodo sploh dale popravili. Zemljo bomo še vedno kakor vse drugo šteli za trgovsko blago. Ker pa je po njej vedno več povpraševanja, množi se pa ne, je ne moremo vzdrževati, kakor bi radi. Potrebno je, da ljudem z intenzivno informacijo in poukom na vseh ravneh zemljo predstavimo v njeni družbeni funkciji, da poudarjamo to socialno povezanost zemljiškega lastništva in da ga vselej upoštevamo. Liberalen odnos, kakršen je veljal pred sto leti, v naslednjih sto letih ne more biti zgled, saj bi nas tozadevna sproščenost izropala, ne mogli bi ohraniti okolja, bi bilo življenje vredno. Da bi bili kos bodočim izzivom in zahtevam, stvari ne smemo prepuščati svobodni igri sil, marveč moramo razvoj usmerjati. Če vsak družinski oče, ki se zaveda svoje

izčrpani popadali v sneg.

Kje je tabor, jaz ne morem več, se je od časa do časa oglasil Janko.

Bil je slep. Sončna očala je izgubil pri padcu. Snežna slepota.

Še malo Janko. Kmalu bomo tam.

Vlekla sva ga po snegu, se spatikala, hropla in upala, da ne bomo padli v kakšno ledeniško razpoko. Tik preden se je stemnilo, smo končno dosegli tabor 3. Janko je padel k Zvonetu. Obupano sva zopet tulila v radio, da potrebujemo pomoč. Slabo se je slišalo. Izstrelila sva raketo, ki pa je nevidna izginila v megli. Stisnila sva se v zavetje in začela kuhati čaj za tovariša. Balj malo sta pila. Ni jima šlo. Ko sem ponoči pripravljala toplo pijačo, je šel Janez zopet k tovarišema. Bledlo se jima je. Hotela sta ven iz šotora. Uspel ju je pregovoriti in stlačiti nazaj.

Nedelja 6. junija. Skrbi poln dan. Tovariša skoraj nista mogla jesti. Potrebovala sta kisik. Ob štirinajstih sta dosegla naš tabor Mišo in Francelj in pritorvorila s seboj dve jeklenki kisika. Ostala sta pri Janku in Zvonetu. Janezu in meni, ki sva bila od včerajšnjega reševanja krepko zdelana, pa je Ivo dovolil, da sestopiva do tabora 2, kjer si bova odpočila in nato pomagala reševati. Takoj sva začela sestopati v dvojko. Tu je že čakalo vse preostalo moštvo (Ivo, Sandi in Izlok), ki se je v rekordnem času prignalo iz baze do tabora 2.

Ponedeljek 7. junija. Že v trdi temi je začela trojica rogoviliti okrog tabora. Napol v spanju sem pogledal na uro. Šele štiri zjutraj je, pa že odhajajo navzgor. Ženeta jih dolžnost in tovarištvo. Z Janezom sva smela ležati malo dlje. Ta dan bova morala bolje zavarovati prečnico, da bo umik oziroma reševanje z gore potekalo lažje. Dopoldne sva že tičala v prečnici. Opremila sva jo z dodatnimi klini in izklesala večje stopinje v ledeno strmino. Vreme se je medtem močno poslabšalo. Spustila se je megla. Začel je pihati leden veter, ki je nosil s seboj snežinke. Od časa do časa se je vsula snežna vihra. Ta čas sva bila ravno v najhujši strmini pod grebenom. Po vsem pobočju je plazilo v tankih snežnih zavesah. Pod grebenom se je nenadoma prikazal iz megle Mišo. Sestopal je kar brez cepina in rokavic. Bil je kot sneženi mož. Veliko si upa, sem si mislil. Če tu zdrsrneš, se ustaviš najmanj 1000 m niže na ledeniku. Ivo sporoča, je rekel, da naj gre eden z njim do tabora 2 in nato naprej v bazo po kisik, drugi pa počaka tu na reševalce in jim pomaga pri sestopu. Z Mišom je odšel navzdol Janez, jaz pa sem prodrl v tem snežnem puhu do neke skale tik pod grebenom. Stisnil sem se obnjo in čakal. Veter mi je bičal obraz z ledenimi iglicami. Skušal sem si najti boljše zavetje, pa ga ni bilo. Začelo me je zebsti. Navzdol ne smem, moram čakati na naše. Če pa grem naprej, kar bi bila edina rešitev, da me neha zebsti, bom spal na grebenu. Brez opreme bi to utegnilo biti usodno. Tekle so minute, pre-

odgovornosti, planira bodočnost, zakaj kaj tega ne bi počela skupnost? Javnost se bo morala zavedeti, da so varstvo narave, skrb za pokrajino in okolje delovnega področja, za ureditev prostora, v katero spadata tudi turizem in promet, zelo pomembna stvar. Ureditev prostora mora biti v glavnem usmerjena na gospodarjenje, zato ne more biti utemeljena samo na kratek rok. Ohranitev pokrajine ni važna samo za turizem, zato je ne moremo utemeljevati samo s konservacijo narave, torej ne samo z varstvom narave starega značaja.

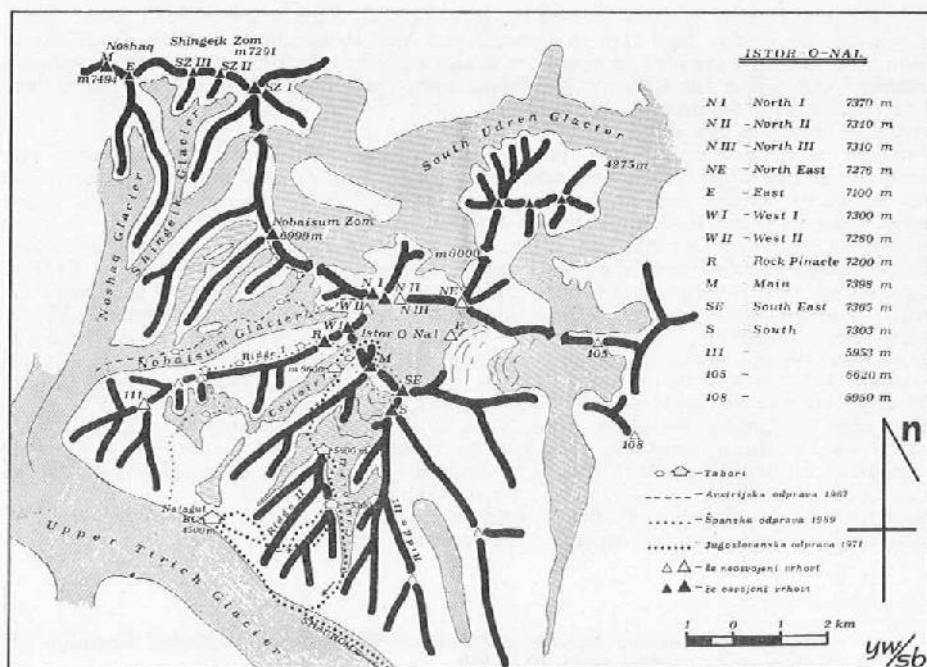
Varstvo narave in skrb za pokrajino ter koordinacijo turizma lahko planiramo na znanstveni osnovi. Te največkrat še nimamo, razen če izvzamemo čiste prirodoslovne ugotovitve. Planiranje temelji na vrednotenju pokrajine za rekreacijo, in raziskavi, kaj obiskovalec od pokrajine pričakuje ali kaj pod »rekreacijo« razume in sega do ugotovitve kriterijev a obremenitvi prostora npr. v turističnem pogledu. Te raziskave stanejo tudi denar, ki se ne obrača takoj, je pa dobro naložen.

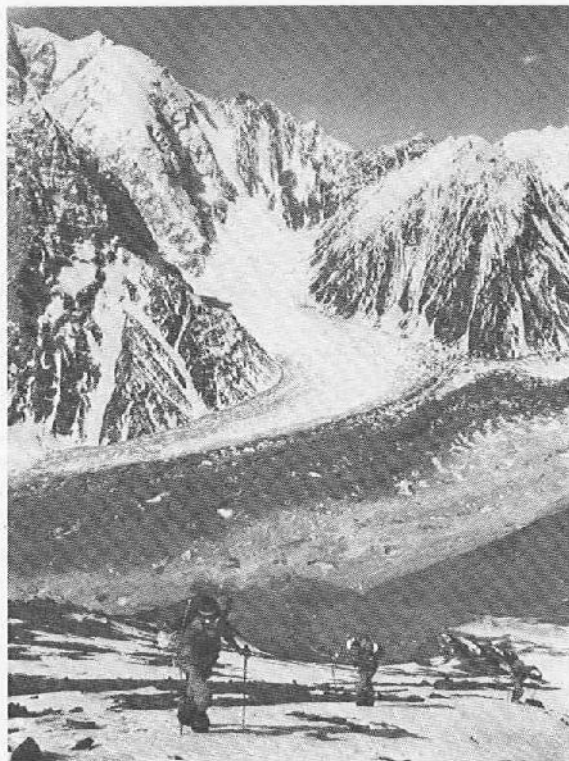
Končni cilj ureditve prostora v alpskem rekreativnem področju je diferencirano coniranje gorske pokrajine, to je, odmera zaščitenih področij, dalje popotniških in mirnih con, ki jih tehnična izraba pokrajine ne sme prestopiti. V tej coni stoji izletniški cilji, dobre steze do koč, skratka ureditev pokrajine v smislu turistične ponudbe za hobby dopuste. Velike tehnične naprave so dopustne samo v conah – seveda vse v skladu z varstvom narave – ki so zaradi pokrajinske oblikovitosti, prometa in že obstoječih naprav za to predestinirane. Seveda moramo tudi v coni velika turistične industrije preskrbeti za mirne cone (v obliki naravnih parkov) in izletniško področje. Da teh con lahko seže tudi letalski promet, ne sme pa jih preletavati. Coniranje morajo prereševati strokovnjaki za planiranje, za varstvo narave, za planinstvo in turizem. Ob mirnih conah moramo misliti na pokrajinsko rezervo prvobitnega naravnega stanja za daljnjo bodočnost. Da bi ohranili osnovno substanco, bo treba še marsikaj ukreniti, misliti tudi na ureditve prek državnih meja. Tehnična eksploatacija napreduje in grozi, da bo »denaturirala« tudi najbolj odmaknjene gorske predele. Urbanizirano in »nevrotizirano« človeštvo pa bo v bodočnosti potrebovalo vedno več rekreacijskega prostora.

tekli sta dve uri, naredila se je noč. Samo rahlo sem še razločil stopinje okrog sebe. Tutil sem v veter, da bi koga priklical, pa nič. Torej niso sestopali, saj bo kmalu noč. Obrnil sem se in se začel naglo, kolikor so mi dopuščali premrli udje, spuščati proti dvojki. Ko sem jo dosegel, so obrisi gore izginjali v megli in mraku, ki je legel na zemljo. V dvojki je bil Mišo. Razveselil sem se ga. Nisem bil razpoložen za samotarjenje. Začela sva kuhati čaj.

Torek 8. junija. Ura je bila osma, ko Janeza še ni bilo s kisikom iz doline. Ob desetih sva dobila zvezo z ostalimi na gori. Sporočili so, da sestopajo z Zvonetom in da naj pripraviva veliko čaja. Čez nekaj časa sva res opazila daleč na grebenu okraj prečnice skupino, ki se je počasi pomikala navzdol. Okrog dvanajstih je dosegel tabor Janez, ki je iz baze prigaral kisik. Kmalu za njim je prišla v tabor tudi skupina od zgoraj. Bili so Sandi, Francelj, Iztok in Zvone, ki se je komaj držal na nogah. Pa saj je bil sploh čudež, da se je držal. Povedali so, da je lvo ostal z Jankom, ki še ni bil sposoben za transport, v šotoru, ki so ga postavili 150 metrov pod taborom 3 po dramatičnem sestopu v viharju. Drugi so noč prespali v dveh luknjah pod seraki. Temu primerno so bili tudi videti. Čeprav je bil Zvone očitavno silno izmučen, smo mu svetovali, naj takoj sestopi v dolino. Ni se protivil. V tem človeku je bila neverjetna energija. Samo malo naj si odpočijem, lovriši, je dejal. Čez kakšni dve uri sta Zvone in Francelj odšla in do večera srečno prispela v bazo. Popoldne smo imeli posvet. Moštvo je bilo skoraj popolnoma izčrpano od včerajšnjega razburljivega dne in še bolj dramatične noči. Zato smo se odločili, da jaz odnesem dve kisikovi bombi, hrano in butan do lva in Janka, ki sta bila še primorana ostati v višini 6400 metrov. Drugi bi pojutrišnjem prišli na pomoč pri reševanju.

Sreda 9. junija. To noč sem bolj slabo spal. Vreme je bilo še vedno slabo. Prisluškoval sem zavijanju vetra in enakomernemu šelestenju snega, ki se je usipal na šotorska krila. Trda bo pot navzgor. Na obzorju so se pokazali obrisi gora. Vreme se je umirilo, pa tudi v taboru je bilo še vse mirno. Tovor sem si pripravil že prejšnji dan. Pritisnil me je k tlom. Škoda, da nismo na luni, sem si mislil. Do prečnice je bil najprej kratak vzpon. Poprej sem porabil slabih 20 minut za to strmino, sedaj pa so bile vse stopinje globoko zasnežene. Stopal sem na slepo, se ugrezal do kolen v mehki sneg, lezel nazaj in po slabi uri le dosegel prečnico. V prečnici je veter zaradi strmine in ledu skoraj ves sneg spihal, zato je šlo tu čez sicer počasi toda lažje, čeprav me je tovor vedno bolj rezal v ramena. Trpljenje se je začelo na koncu prečnice. Tu je sneg obležal v debelih zametih. Nabene trdne stopinje ni bilo več. Nad menoj je ležal greben, tako blizu na pogled in tako strahotno daleč za moje svinčene noge. Lezel sem v strmino. Stopinje so se mi pod mojo težo izmikale izpod derez. Ko sem obupal, sem lezel po vseh štirih. Strahotno počasi je šlo navzgor. Trmasto sem

Na poti proti taboru 2
Foto Joco Žnidaršič

se boril s pršičem, ki mi ni dajal nobene trdne opore. Saj ne bo šlo. Ali bom sploh kdaj dosegel ta greben? Tiščal sem solze obupa in jeze, ko sem za nekaj deset metrov porabil celo uro. Toda moral sem navzgor. Če ne prej, do večera ju bom gotovo dosegel. Nisem več gledal na uro. Kako je z onima zgoraj. Tako rad bi šel hitreje!

Končno sem dosegel greben. Skelelo me je v ramenih. Za hip sem odložil tovor. Olajšanje, čeprav kratko. Spet sem se zamajal pod težo tovara in začel ležiti po grebenu. Dan se je medtem prevsnil že krepko v drugo polovico. Bližal sem se koncu grebena. Nameril sem višino čez 6000 metrov. Pomel sem si oči. Pred seboj v škrbini vidim lva, kako vleče vrvi. Obstanem z odprtimi usti.

Lvo, kaj si ti? Kaj pa delaš tukaj?

Kaj, saj vidiš, sestopava, pravi lvo. V škrbino se primaje Janko. Nisva mogla več vzdržati, pripoveduje lvo. Še ene noči tam gori ne bi preživela, zato sva se odločila, da sestopiva. Upala sva, da bova na vrhu grebena priklicala naše v taboru 2, pa naju nihče ni slišal. Oddajnik pa se nama je pokvaril. Res, tudi meni se je med garanjem nekajkrat zazdelo, da slišim glasove. Toda čeprav sem tulil nazaj, nisem dobil nobenega odgovora. Vrgel sem tovor v sneg. Nismo ga več potrebovali. Družno smo začeli tuliti v veter proti taboru 2. Končno se je le nekdo prikazal iz šotora. Za njim še drugi. Kmalu se je odlepila od šotorov skupina in hitela na pomoč. Mi pa smo začeli sestopati. Varoval sem lvo, nato pa pomagal sestopati Janku. Počasi je šlo, toda šlo je. Janko se je opotekal od skale do skale, bolj drsel kot plezal, obupno lovil ravnotežje in sledil vrvi, ki jo je nabiral lvo. Naši iz dvojke so nas dosegli, ko smo se spuščali po strmini do prečnice. Potem je šlo hitreje. Ob petih smo prišli do dvojke. Šestorica, razen Miša, ki je še isti dan sestopil do baze, je pre-spala noč v taboru. Naslednji dan smo se z Jankom spustili po snežnem ozebniku naravnost do ledenika. To je bila sicer nevarna pot, ker so nad nami grozeče viseli seraki, toda za Janka je bila to pač edina možna varianta.

Končno sem po desetih dneh zopet zagledal bazo. Zajel me je občutek olajšanja. Po dolgem času smo zopet vsi skupaj, vsi živi. In bili smo na vrhu gore.

VZPON NA VRH

JANKO AŽMAN

Po nekaj dneh počitka, potem ko smo postavili dva višinska tabora, smo se 2. junija popoldne dohtar, Zvone in Janez napotili proti prvemu taboru na višini 5300 m. Imeli smo precej težke nahrbtnike, ker se – razen dohtarja – nismo mislili več vrniti v dolino, dokler vrh ne bo padel. Na tabor 1 smo prišli v čudovitem vremenu, ko je sonce tonilo v afganistanskem delu te obsežne gorske skupine. Ker je sneg hitro kopnel, smo morali oba šotora premakniti na skalnati del grebena.

Noč nam na tej višini ni delala preglavic. Zgodaj popoldne smo sopihali po že znanim svetu proti dvojki. Največ časa nam je vzel skalni stolp, preko katerega je bila napeta vrv. Prav pod stolpom smo se srečali s Čikom (Iztok) in Sandijem. Vračala sta se, ker se Čiko ni dobro počutil. Od stolpa navzgor se je sneg tako uprl, da smo se grizli v kolena prav do spodnjega roba vesine, kjer sta stala dva šotora tabora 2. Po okrepčilu so se dohtar, Janez in Peter vrnili navzdol, midva z Zvonetom pa sva še isto popoldne začela nabijati bak, po katerem sva naslednji dan nameravala više gori postaviti tabor 3. Do večera sva pritrčila nekaj nad 300 m vrvi čez ključno mesto naše nove smeri. Nato sva se hitro skobacala v spalni vreči.

Zjutraj nama dolga prečnica ni več kazala zob in prav kmalu sva se znašla na grebenu, ki teče proti vrhu. Bil je precej dolg, deloma kopen deloma snežen. Pripeljal naju je v višino zgornjega roba velike snežne vesine. Tu sva prestopila v pobočje, polno razpok in serakov, pod sedlom med glavnim in severnim vrhom. Hoja med seraki je bila precej utrudljiva in nekajkrat sva se morala vračati, da sva našla pravi prehod. Večkrat sva morala duškati, da sva nalovila sapo, vmes pa slikala. Na enem od takih posnetkov je Zvonetu ušel iz rok fotoaparatus, vendar se je na srečo ustavil v plitki razpoki, tako da ga je srečni lastnik kmalu spet imel. Pozno popoldne sva se ustavila na manjšem témenu 6600 m visoko, si takoj postavila šotor in si skuhala tekočo večerjo. Preden pa sva se zakopala v puh, sva preko Janeza in Petra, ki sta prišla v tabor 2, dobila radijsko zvezo z vrhom. Ker sva se dobro počutila, sva dobila dovoljenje, da se drugi dan poskusiva z vrhom. Da noči nisva prespala preveč dobro,

Zvone Kofler na poli proti taboru 2
Foto Joco Znidaršič

je bila kriva višina. Morda pa tudi najina neučakanost. Dan sva res težko pričakovala. 5. junija nama je že zgodaj zjutraj brnel plinski kuhalnik. S seboj sva vzela le najpotrebnejše stvari. Že obuvanje škornjev, natikanje in zavezovanje derez v tej višini jemlje precej moči. Gledala sva na vsak gib, da ne bi razmetavala z močmi. Hodila sva zelo počasi in mnogo duškala. Čeprav do sedla na višini 7000 m ni nobenega hudega vzpona, sva se do tja močno upehala. Odločila sva se za počitek in sedla v sneg. Precej daleč spodaj sva videla črno piko, šotor tabora 3. V isti smeri je kipel v nebo Tirich Mir, tu zunaj ne več tako visok in grozovit, kakršen je bil videti iz naše baze. Pred nama je bilo še kakih 400 m zelo strmega snega. Morala sva stopiti, da doseževa zaželeni cilj. Zagnala sva se v strmino, a že pa nekaj korakov nama je zmanjkalo sape. Tako hitro tu ne gre. Ustavljala sva se vsakih 10 do 15 korakov. Hoditi v tej višini je hudo, precej moči in časa pa sva izgubila tudi z iskanjem prehodov.

Okoli treh popoldne je strmina popustila, uresničila se nama je želja, bil je vrh. Objela sva se in si stisnila roke. Že pri tem pa sem gledal samo to, kam se bom usedel. Spustil sem se na spihana tla, še preden sem dobro pogledal okoli sebe. Dihal sem zelo hitro, v sencih pa mi je tolkla in butala kri. Ko sva prišla do sape, sva se lotila slikanja. Hotela sva posneti prav vse okrog in okrog. To nama je le delno uspelo, ker aparata nista delala, kot bi bilo treba.

Pol ure sva prebila na vrhu, nato pa po isti poti začela sestopati. Hotela sva priti čim nižje pod sedlo, da bi prej prišla do tabora 3. Počasi sva obirala skale, vmes pa veliko posedala. Po približno dvesto metrih sva prišla do zelo strmega ledu. Zvone je prvi stopil nanj, v naslednjem trenutku pa se je že peljal z veliko hitrostjo v globel pod sedlom, ki se, na najino srečo, izteka brez razpok in serakov. Ustavil se je več kot 200 m nižje, tako da ga nisem mogel razumeti, ko mi je nekaj zavpil. Bil sem mu kar malo nevoščljiv, ko sem ga videl tako globoko. Brez pomisleka sem stopil na led in se hotel zapeljati, vendar mi je kar hitro vzelo noge. Že na začetku sem izgubil derezo. Da bi se ustavil, ni bilo misliti, drsel sem tako hitro, kot bi me kdo izstrelil. Tako se mi je vsaj zdela, dokler sem vedel zase.

Kmalu nisem čutil ničesar več.

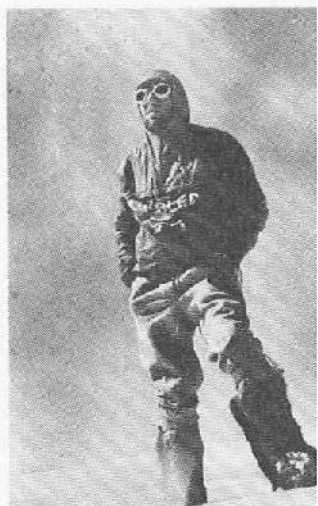
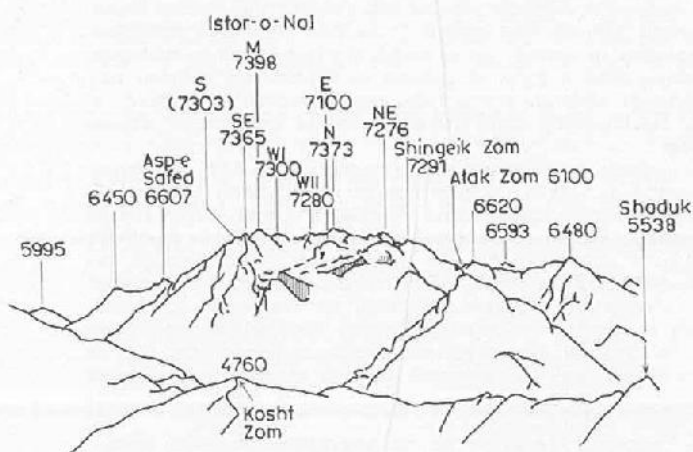
Pozneje sem izvedel, da sem ob Zvonetu obležal nezavesten, da mi je nato nataknil kapo in rakavice, ki sem jih izgubil pri drsenju, da se je napotil proti taboru 3 po pomoč.

Ko sem se ovedel, je bil Zvone že nekaj desetlin metrov od mene. Ležal sem na hrbtu.

Na poti proti sedlu Tirich-an

Foto Joco Znidaršič

Edini posnetek na vrhu Istor-o Nālu
Foto Janko Ažman

Nisem se mogel spomniti, zakaj tam ležim, zakaj Zvone sestopa sam. Hotel sem vstati, vsak poizkus se mi je ponesrečil, telebnil sem nazaj. Začutil sem bolečine na čelu, nosu in očeh. Bil sem ves odrgnjen in ranjen. Kmalu tudi videl nisem več. Ne vem, kaj vse sem počel do trenutka, ko je do mene prisopihal Janez. Vzdignil me je na noge, pa me niso držale. Zato sem se z vso težo naslonil nanj. Počasi sva sestopala, vmes pa se menda pogovarjala o Bledu. Kmalu se je ugnal tudi Janez, bil sem pretežak tovor. Preden je prišel Peter, sva se večkrat zgrudila v sneg. V tabor 3 smo s Petrovo pomočjo prišli z nočjo.

Pripravljalo se je slabo vreme s snegom in vetrom. Prav ta čas pa je stekla in se uspešno končala prva reševalna akcija v taki višini.

ZDRAVNIŠKO POROČILO

Dr. IVO VALIČ

Na pot smo odšli zdravniško temeljito pregledani, s popravljenimi zobmi in cepljeni proti črnim kozam in koleri (obvezno), tifusu, paratifusu A + B in tetanusu (neobvezno.) Prve težave pri posameznikih so se pojavile na iransko-afganistanski meji in sicer v obliki lažjih, kratkotrajnih črevesnih obolenj, katerim se je kljub vsem preventivnim ukrepom skoraj nemogoče izogniti. Dolgo polovanje, neprimerne higienske, prehrambene, osebne in splošne okoliščine so storile svoje zaradi še ne pridobljene odpornosti. Kasneje, v bolj urejenih pogojih (Kabul, Islamabad, bazno taborišče) teh težav skoraj nismo imeli. Ponovile so se v hujši obliki pri večini članov odprave po vrnitvi »v dolino«, v Chitral. Tu smo se izčrpani in željni sveže hrane iznenada znašli sredi bogate in poceni letine zrelih marelic in sliv. To ni ostalo brez odmeva. Zaradi prikritih oblike infektivnega črevesnega obolenja je bilo v dveh primerih zdravljenje potrebno še po vrnitvi v domovino. Pri enem je bila dokazana okužba s povzročiteljem vrste paratifusa B. Sicer pa so nekateri člani imeli težave zaradi zlate žile (hemeroidov). Ta je poleg črevesnih obolenj eno najpogostejših in tudi najneprijetnejših tegob na vseh odpravah. Zaradi stalnega opozarjanja in s tem preventive je bilo tega manj kot v odpravi v Ande. K vsaki odpravi spadajo tudi žulji, teh smo bili deležni tudi mi.

Do baznega taborišča smo potovali dokaj hitro, brez zastojev in v hudi vročini. Take nismo bili vajeni. Tej se je pridružila še višina in zaradi dolgega, več kot tritedenskega potovanja izguba kondicije. To smo želeli nadomestiti s tem, da si je vsak član oprtal svoj dobro naloženi nahrbtnik že prvi dan hoje. Zdi se mi, da je bilo

prilagajanje s polno obremenitvijo odveč, bolj škodljivo kot koristno. Posledice vsega omenjenega so prizadele vse člane bolj ali manj. Skoraj vsi smo poleg sončarice imeli opravka tudi z višinsko boleznijo. Slednji ni ušel niti zvezni oficir. Dva člana sta morala v dolino na »klimatsko zdravljenje« potem ko je bilo pri enem potrebno zdravljenje z infuzijskimi tekočinami in ustreznimi dodatki. Po treh dneh zdravljenja v prebujajočem se pomladanskem okolju, polnem zelenja in cvetic, ob bistrem po-
točku, le nekaj ur hoda do prvega naselja, sta si hitro opomogla in se zdrava in čila vrnila v bazno taborišče. Že naslednji dan sta oba zmogla brez težav vzpon do prvega višinskega taborišča.

Višina nas je dajala, kot se spodobi: Glavoboli, pri posameznikih tudi bruhanje, nespečnost in slab tek. Iz dneva v dan pa je bilo teh težav manj. Ponavljale so se v večjih višinah, čeprav manj izrazito in krátkotrajno. Vrnitev v bazno taborišče je bila vedno zaželena in dobrodošla. Po osnovnih meritvah sodeč – s stalno kontrolo srčnega utripa in krvnega tlaka v mirovanju ter po obremenitvi – pa smo se vsi hitro in dobro privajali na višino. Vzpon na vrh je sledil morda prehitro. Toda dobro počutje prve naveze, ugodne vremenske razmere, bližajoči se vremenski preobrat, nezahteven svet tik pod vrhom in načrtna pripravljenost tudi »na kaj hujšega«, vse to je odločilo naskok na vrh. Ta je uspel, posledice nezadostne prilagojenosti pa so sledile. Zmrgovita naveza je bila pri sestopu izčrpana, celotno moštvo, pripravljeno »na kaj hujšega«, pa je pripomoglo, da smo se vsi srečno vrnili v bazno taborišče. Po povratku smo morali vsi nekaj dni počivati.

Med pohodom proti baznemu taborišču, še zlasti pa na povratku sem dajal zdravniško pomoč številnim nosočem in prebivalcem bližnjih in daljnih naselij. V večini primerov so bila lažja obolenja, marsikdo se je naredil bolnega zaradi pakiranih zravil ali celo morda zaradi prekupčevanja z njimi. Naletel sem tudi na hujše bolezenske primere. Trahom, tuberkuloza in druge infekcijske bolezni so neomajen gospodar med neprosvetljenim, siromašnim prebivalstvom, ki nima skoraj nobene zdravstvene zaščite in oskrbe. Prvi zdravnik je nekaj dni hoda daleč, zdravniška pomoč pa zelo skromna in nezadostna. Več slepih zaradi trahoma je iskalo pomoč. Zmanjkalo mi je zdravil za potrebne. Tudi tem, ki so bili pomoči deležni, je v največ primerih pome-
nila, žal, le prehodno, začasno izboljšanje in upanje.

Vsa odvišna zdravila in še nekaj drugih zdravniških pripomočkov smo odstopili civilni bolnišnici v Chitralu, ki dela v najskromnejših razmerah. Na to nas je zelo vpljudno in nevsiljivo opozoril že čitralski politični komisar, a tudi brez tega namiga bi to

Vaška lepota v Kafiristanu, ki ga imenujejo eldo-
rado etnologov in etnografov

Foto Joca Znidaršič

storili tako kot večina tujih odprav. Tudi nekaj kuhinjskega pribora in transportnih zabojev so radi sprejeli. Sami smo morali svojo prtljago zmanjšati na minimum. Zdravnik, prvi Citralec, ki je dokončal medicinske študije, in edini zdravnik v Chitralu in njegovi okolici, je bil zelo prijazen in gostoljuben. Pred leti je po krajši specializaciji v Angliji potoval preko Jugoslavije in mu ni bila neznan tako kot večini Pakistancev, s katerimi smo prišli v stik. Dovolil nam je taboriti na vrtu bolnišnice, kjer je bilo nekaj bogato obloženih marelčnih dreves, in nam celo priredil slavnostno večerjo. Tudi pri organizaciji naše vrnitve nam je pomagal po svojih močeh, ko je »odpovedal« zvezni oficir. Zdravnik nas je predstavil svojemu stricu, čitralskemu princu. Nekaj zdravil smo razdelili tudi med uslužbene veleposlaništev v Kabulu in Islamabadu.

Med potovanjem do cilja in nazaj smo izkoriščali lokalne vire prehrane. Če bi imeli več pod palcem, bi si seveda v nekaterih primerih privoščili kaj več in kaj boljšega. Največkrat pa to sploh ni bilo možno, ker teh lokalnih virov ni bilo ali pa so bili povsem neprimerni. Za naše pojme smo se hranili normalno le v Kabulu in Islamabadu. Avtomobilska nezgoda nas je vse močno prizadela. Nesreča se je zgodila pred opoldanskim počitkom. Ogledovali smo se že za primernim prostorom v čudoviti dolini, skozi katero teče ena redkih afganistanskih rek in v kateri imajo dovršen namakalni sistem, ki je dolino spremenil v rodovitno pokrajino. Zvone Kofler je dobil takoj prvo pomoč in le nekaj minut smo rabili, da je bil eden od spačkov pripravljen za transport v ležečem položaju. Obsega poškodb prvi mah ni bilo možno oceniti. Transport in huda vročina nista bila ugodna za ponesrečenca, toda nobene druge izbire ni bilo. V 40 kilometrov oddaljenem Jalalabadu, edinem večjem kraju ob poti v Kabul, bolnišnica ni bila opremljena za take vrste poškodb. Ameriški zdravnik, ki jo vodi, nam je svetoval takojšen nadaljnji prevoz v Kabul in povedal tudi naslov bolnišnice. S pomočjo veleposlaništva smo storili vse, kar se je dalo, da bi bilo zdravljenje ponesrečenca uspešno. Ker bi v pošteb prišlo tudi zdravljenje z umetnimi ledvicami, teh pa v Afganistanu nimajo, smo pripravljali tudi transport v Teheran, Bejrut ali Beograd. Za vse to so obstajale realne možnosti. Dva člana odprave sta dala kri za transfuzijo. Imela sta primerno krvno skupino, v bolnišnici krvi ni bilo na zalogi. Istočasno sta druga dva naša tovariša darovala kri za neko močno krvavečo mater. Toda vsa prizadevanja so bila pri Zvonetu žal zaman. Upajmo, da je bilo pomagano vsaj materi.

PSIHOLOŠKA RAZISKAVA ODPRAVE

LEOPOLD BREGANT

Izbor in sestava alpinistične odprave spadata med osrednje zahteve. Od njiu je odvisen rezultat vloženi naporov in tveganja. Temu vprašanju se od nekdanj posveča posebna pozornost in že pred leti je dal prof. Andrej Župančič pobudo, da bi se pri izboru in sestavi alpinističnih odprav v tuja gorstva uporabile znanstvene psihološke metode.

Na iniciativo vodje III. JAOH dr. I. Valiča smo se prvič lotili psihološkega proučevanja članov. Odprava je torej tudi začetek psihološkega raziskovanja alpinističnih odprav pri nas.

Psihološka raziskava alpinističnih odprav v tuja gorstva je planirana kot pilotska študija, da se ugotove možnosti za odgovor na naslednja osnovna vprašanja:

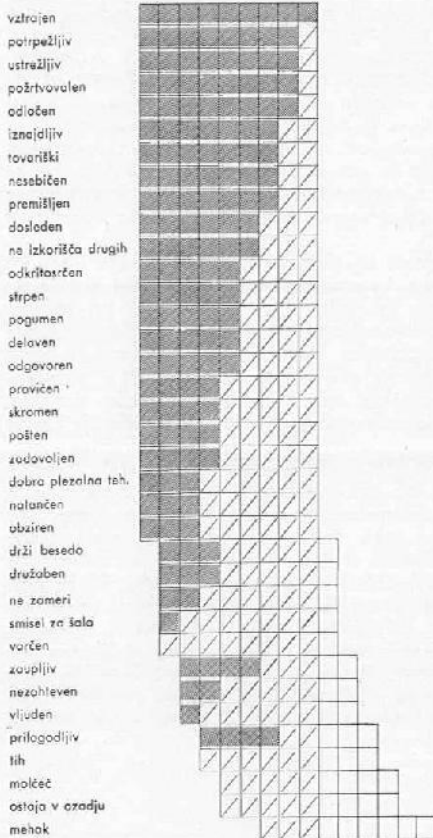
- 1 – kateri psihološko pomembni dejavniki se sploh pojavljajo med odpravo
 - 2 – po katerih individualnih psiholoških značilnostih merimo uspešnost članov odprave
 - 3 – katere psihološke značilnosti je treba upoštevati pri izboru članov in
 - 4 – kateri sociodinamski dejavniki vplivajo na funkcionalnost in učinkovitost grupnega sodelovanja v alpinistični odpravi in kako je mogoče nanje vplivati.
- Dolgoročni cilj raziskave je, da ugotovimo psihološko prognostične kriterije, ki jih je treba upoštevati pri sestavi alpinističnih odprav. Zato so potrebne raziskave pri večjem številu odprav, da se preverijo izbrani kriteriji in določi njihova napovedna vrednost.

Pripravljenost članov III. JAOH in njihovo sodelovanje pri raziskavi je omogočilo opraviti prvo sistematično psihološko študijo. Prvi preizkus je bil opravljen med alpinističnim treningom dela odprave leta 1969 v masivu Mt. Blanca. Na teh osnovah smo izdelali podroben načrt raziskave, ki je bil v celoti opravljen z vsemi alpinističnimi člani odprave v zadnjih dveh mesecih pred odhodom v Hindukuš spomladi 1971. Čeprav je zahtevala raziskava od vsakega člana več kot deset ur sodelovanja, so se

POMEMBNOST OSEBNOSTNIH LASTNOSTI

Legenda:

zelo pomembna — gsto črtkano
pomembna — redko črtkano
nepomembna — nečrtkano

vsj odzvali preiskavam in vestno sodelovali, za kar se jim na tem mestu ponovno zahvaljujem.

Izvedba raziskave je bila opravljena v okviru raziskovalne dejavnosti Klinične bolnišnice za psihiatrijo v Ljubljani. Pri izvedbi preiskav so sodelovali psiholog S. Bras, M. in L. Bregant in psihiatr dr. M. Petelin, obdelavo in vrednotenje preiskav pa sta prevezla M. in L. Bregant.

Čeprav o večini rezultatov še ne moremo poročati, naj na kratko orišem raziskovalni načrt in izvedbo doslej opravljenih preiskav. V prvi fazi smo zbrali pri udeležencih različnih doslejšnjih odprav v tuja gorstva podatke o pogojih in situacijah, ki se pojavljajo med odpravo. Dobljene informacije smo sistemizirali v naslednje grupe:

- 1 – doslejšni kriteriji za izbor članov
- 2 – motivi za udeležbo v odpravi
- 3 – zahteve, ki se pojavljajo med odpravo
- 4 – kritični dejavniki pri grupnem sodelovanju in
- 5 – rizični faktorji.

Na osnovi analize teh informacij je bil sestavljen preiskovalni načrt, ki je zajemal:

- 1 – psihodinamično osebnostno eksploracijo in psihiatrično preiskavo
- 2 – testne mentalne storilnosti, vzdržljivosti, hitrosti in zanesljivosti ter inteligentnosti
- 3 – testne čustvene stabilnosti in osebnostne prilagojenosti
- 4 – vprašalnike o alpinističnem udejstvovanju, o pomembnosti osebnostnih lastnosti in ocenjevanju osebnostnih lastnosti ter sociogram
- 5 – ocenjevanje sodelovanja in grupne dinamike, ki je bilo opravljeno med potekom odprave od njenega odhoda do vrnitve
- 6 – ocenjevanje sodelovanja v odpravi po njenem povratku.

Po dobljenih podatkih bomo določili psihološke napovedane in rizične faktorje ter preverjene možnosti za izbor članov po teh kriterijih. Seveda zahteva to preverjanje ponovne preskave na nadaljnjih odpravah. V to raziskavo je bila že vključena odprava na Atlas leta 1970.

Za ponazoritev dobljenih podatkov navajam rezultate o pomembnosti osebnostnih lastnosti za člane alpinističnih odprav. Iz grafikona je razvidna tehtnost, ki se pripisuje posamezni lastnosti. Na čim višjem mestu je lastnost, tem večjo tehtnost ima.

SLOVENCİ V TUJIH GORAH

ING. PAVLE ŠEGULA

(Nadaljevanje)

TABELA 1 – HIMALAJA

Naziv in podatki o odpravi	Udeleženci	Uspeh
1. JAHO 12. 3.–3. 8. 1960 (PV 11/60)	1. Kersnik Stane (vodja) 2. Debeljak Ciril 3. Keršič Marjan 4. Kunaver Aleš 5. Mahkota Ante 6. Dr. Robič Andrej 7. Jerin Zoran (novinar)	Baroltoli (5270 m) – prvi pristop Trisul 2 (6690 m) – prvi pristop Trisul 3 (6170 m) – prvi pristop Cilj, Trisul 1, z južne strani ni bil dosežen
2. JAHO 5. 8.–4. 12. 1965 (PV 1966)	1. Govekar Jože (vodja) 2. Dr. Andlovic Jože 3. Butinar Marko 4. Debeljak Ciril 5. Dimitrov Pavle 6. Humar Metod 7. Juvan Ljubo 8. Sazonov Anton 9. Šimenc Pavle 10. Škarja Tone 11. Dr. Župančič Andrej 12. Jerin Zoran (novinar)	Kota 5735 m – prvi pristop Cilj, Kangbačen (7902 m), ni bil dosežen, Dimitrov in Sazonov biva-kirala ca. 7650 m visoko, pod sed-lom. Odkrit pristop na Kangbačen in Z. Kangččenengo (8421 m)
3. JAHO 14. 8.–15. 12. 1969	1. Kunaver Aleš (vodja) 2. Dr. Andlovic Jože 3. Drašler Mikec 4. Ing. Golob Lajze 5. Maležič Matija 6. Dr. Martinčič Andrej (biolog) 7. Mlekuš Klavdij 8. Sazonov Anton 9. Šlupnik Franc 10. Dr. Wraber Tone (biolog) 11. Jerin Zoran (novinar)	Anapurna 2 (937 m) – drugi pristop Anapurna 4 (7540 m) – tretji pristop
Poizvedovalna	1. Jerin Zoran (novinar) 2. Kunaver Aleš (snemalec)	Ogledi vzhodno od Kathmanduja
3. JAOK 11. 7.–4. 8. 1965 (PV 12/1965)	1. Ing. Šegula Pavle (vodja) 2. Ing. Golob Janez 3. Prof. Jakič Nedeljko 4. Ing. Kambič Boris 5. Kukovec Dušan 6. Ing. Potočnik Polde 7. Dipl. oec. Rupar Janez 8. Ing. Smerke Zlatko 9. Prof. Ššetinin Barbara 10. Ing. Ščetinin Peter	Bašha-Aus (4466 m) Bezimenaja (4350 m) Canner (4100 m) Dych-Tau (5203 m) Džangi-Tau () m) Košan-Tau (5151 m) Ljalver (4350 m) Misses-Tau (4427 m) Šara vzh. vrh (5037 m) Šara sr. vrh (5057 m) Šara gl. vrh (5204 m) Malo prečenje Bezenzijske stene Šara–Džangi–Tau Centralni Kav-kaz–Rajon Bezenzi
4. JAOK 21. 7.–29. 8. 1966 (PV 4/1967)	1. Krušič Janez (vodja) 2. Bernard Jože 3. Ing. Golob Janez 4. Gričar Martin	Dych-Tau (5208 m) Gestola, slovensko rebro (4980 m) – prvenstvena Košan-Tau (5151 m)

Naziv in podatki o odpravi	Udeleženci	Uspeh
	5. Košir Milja 6. Krivic Borut 7. Štupnik Franc 8. Ing. Zagorc Drago 9. Zupančič Ciril	Krumkol zrcala (4676 m) Mižirgi, levi steber (4918 m) Ullu-Aus, direktna (4789 m) Ullu-Aus, slovenski steber (4789 m) – prvenstvena Centralni Kavkaz – Rajon Bezengi Prvi slovenski prvenstveni vzponi v Kavkazu, V. b. stopnje
5. JAOK 18. 7.–13. 8. 1968	1. Bučer Tone (vodja) 2. Bauman Franc 3. Bernard Niko 4. Gros Peter 5. Manfreda Marjan 6. Dr. Martinčič Andrej 7. Mirnik Janko 8. Rožič Jože 9. Salberger Riko 10. Trabevšek Tone	Adai-Hoh (4408 m), vzh. stena prvenstvena Adai-Hoh (4408 m) – Pik Nikolajeva (4100 m), grebenko prečenje (vzhodni areben) Kazbek (5047 m) Pik Passionarie (3802 m) Pik Vils (3802 m) Uilpata (4646 m) Centralni Kavkaz – Rajon Cei

TABELA 2 – ANDI

1. JAOA 9. 6.–14.10. 1964 (PV 4/1965)	1. Blažina Sandi (vodja) 2. Ing. Golob Lojze 3. Prof. Mihelič Tine 4. Prof. Savenc Franci 5. Šteblaj Lojze 6. Dr. Valič Ivo	Ala Norte (5532 m) – prva ponovitev Ala Sur (5500 m) – prvi pristop Belvedere (5225 m) – prvi pristop Dolgi hrbet (5175 m) – prvi pristop El Diente (5200 m) – prvi pristop Innominado (5320 m) – prvi pristop Pico Reya (5495 m) – prvi pristop Pico Slovenia (5480 m) – prvi pristop Pico Jugoslavia (5505 m) – prvi pristop Piramida Bianca (5230 m) – prvi pristop Wyoming (5465 m) – prvi pristop Aguja Negra (5290 m) Aylaico, s. vrh (5285 m) Aylaico, j. vrh (5300 m) Condoriri (5656 m) Cunanticota (5350 m) Cuticuchu (5000 m) Huana Potosi (6094 m) Jllampu (6362 m) Kota 5280 Kota 5380 Kota 5395 Mamancota (5200 m) Pequeno Alpamayo (5330 m) Pico del Norte (6030 m) Pico Fraternidad (5050 m) Pico Jllusion (5330 m) Pico Schultze (5930 m) Tarija (5240 m)
---	--	--

TABELA 3

Prijateljska	1. Bučer Tone 2. Ing. Levstik Igor 3. Dr. Potočnik Miha in še osem članov planinskih organizacij iz drugih republik	Bžeduh (4272 m) Elbrus zah. vrh (5635 m) Pik Germogenova (3193 m)
--------------	--	---

Naziv in podatki o odpravi	Udeleženci	Uspeh
1. JAOK julij-avgust 1963 (PV 2/1964)	1. Dr. Mika Potočnik (vodja) 2. Ekar France 3. Ing. Jamnik Peter 4. Juvan Ljubo 5. Keše Peter 6. Mahkota Ante 7. Ing. Ščetinin Peter 8. Šteblaj Lojze 9. Valant Milan 10. Žvokelj Jože	Baš Kara (4241 m) Bžeduh, zah. vrh (4292 m) Donguz Orun (4437 m) Džan-Tugan (3991 m) Elbrus, zah. vrh (5633 m) Elbrus, vzh. vrh (5595 m) Gadyl-Tau (4120 m) Lezkyr Tau (4100 m) Nakra-Tau (4277 m) Pik Svobodne Španije (4200 m) Pik Ščurovsky (4259 m) Ulu-Kara-Tau (4302 m) Schelda vzh. vrh (4320 m) Via Tau (3820 m) Centralni Kavkaz – Rajon Elbrus
2. JAOK 15. 7.–3. 8. 1964 (PV 5/1964) (PV 5/1965)	1. Dr. Srakar France (vodja) 2. Blažina Zvonimir 3. Ing. Građišar Živojin 4. Juvan Ljubo 5. Potrč Vanč 6. Robas Roman 7. Šimenc Pavle 8. Škarja Tone 9. Urh Franc	Bžeduh (4273 m) Elbrus, zah. vrh (5633 m) Pik Kavkaz (4030 m) Pik Svobodne Španije (4200 m) Pik Ščurovsky (4259 m) Užba sev. vrh (4710 m) Užba juž. vrh (4696 m) Centralni Kavkaz – Rajon Elbrus Križ Užbe 3. ponovitev Prečenje Užbe

TABELA 4 – PAMIR

1. JAOP 16. 7.–1. 9. 1967 (PV 5/1968)	1. Dr. Potočnik Miha (vodja) 2. Blažina Sandi 3. Dimitrov Pavle 4. Ekar Franc 5. Mahkota Ante 6. Prof. Ščetinin Barbara 7. Ing. Ščetinin Peter	Pik Lenin, sev. vrh (7127 m) Pik Lenin, juž. vrh (7134 m) Razdelna (6148 m) Pik Petrovskega (4700 m) Prečenje: Razdelna–Pik Lenina– sedlo Krylenko Prečenje: Razdelna–Pik Lenina– Skale Lipkina
8. 7.–12. 8. 1969 2. JAOP (PV 4–9/1970)	1. Ing. Šegula Pavle 2. Salberger Riko	Pik Lenin, sev. vrh (7127 m) Pik Lenin, juž. vrh (7134 m) Razdelna (6148 m)

TABELA 5 – HINDUKUS

1. JAOH 24. 7.–23. 9. 1968	1. Kunaver Aleš (vodja) 2. Belak Stane 3. Drašler Mikec 4. Sazonov Anton 5. Štupnik Franc	Koh-i-Džašin (5902 m) – prvi pristop Lunghko-i-Dozore (6905 m) prvi pristop Lunghko-i-Hevad (6895 m) – prvi pristop Koh-i-Hevad (6842 m) – prvenstvena
2. JAOH 15. 7.–1. 9. 1970	1. Šteblaj Lojze (vodja) 2. Dr. Ažman Tomaž 3. Belak Stane 4. Prof. Cedilnik Danilo 5. Košir Mitja 6. Krivic Borut	Kišmikan (7177 m)* j. raz. prvenstvena Koh-e-Nadir Šah (7125 m)** Naser-Čosrau-Cuka (6588 m) Grebensko prečenje M 2/M 3-Naser Čosrau Cuka – M 1/ M 2 Kišmikan – M 2/M 1 – Naser Čosrau-Cuku – M 3/M 2

Naziv in podatki o odpravi	Udeleženci	Uspeh
3. JAOH 25. 4.–9. 7. 1971	1. Dr. Valič Ivo (vodja) 2. Ažman Janko 3. Prof. Belehar Iztok 4. Brojan Janez 5. Blažina Sandi 6. Ekar Franci 7. Ing. Jamnik Tomaž 8. Kofler Zvone 9. Ing. Ščelčin Peter 10. Žnidaršič Joco	Istar-o-Nal (g. vrh 7398 m) po prvenstveni smeri

TABELA 6 – SPITZBERGI

1. JAOŠ 1. 6.–1. 7. 1964	1. Sazonov Anton (vodja) 2. Bulinar Marko 3. Drašler Mikec 4. Duhovnik Janez 5. Dr. Pretnar Branko 6. Dr. Tršan Uroš	Breggerdinden (720 m) Greben Casimir Perier (585 m), (872 m), (720 m) Greben Kralja Haakona (686 m), (680 m), (665 m), (707 m) Greben Finsterwalder (1001 m), (1230 m), (1184 m), (1180 m) Kota (653 m) Kota (1231 m) Kota (1262 m) Krone Dana (1170 m) Nora (1225 m) Svea (1223 m) Kraljice (1263 m), (1035 m), (996 m) Mt des Oiseaux (563) Mt Pretender (1244 m) Mts Reckstad (1119 m), (1262), (1208 m) Pte Faniunculli (670) Neubauerfjellet (1386 m) Set Heiberg (1265 m)
-----------------------------	---	---

TABELA 7

Ararat julij–avgust 1968 (PV 4/1969)	1. Ing. Jeromen Franc (vodja) 2. Aljančič ing. arh. Janez 3. Balant Joco 4. Rajar Rudi	Ararat (5165 m) Damir Kazik (3756 m) Direktaš (3470 m) Kižilkaja (3400 m)
Atlas 10. 7.–12. 8. 1970	1. Ing. Rupnik Gregor (vodja) 2. Dr. Soklič Peter 3. Goršič Marko 4. Kavar Miha 5. Kavar Tomaž 6. Markež Vida 7. Grm Franc (šofer)	Afella (4094 m) Akiond (4030 m) Angour (3616 m) Irhl m'Goun Oukaimeden (3268 m) Timesguida (4089 m) Toubkal (4185 m)

Za Lofote in Mt. Kenio še nimamo podatkov.

Op. ured.

VZPON NA PIK PASSIONARIO

MARJAN MANFREDA

Nedelja 5. 8. 1968.

Za vodstvo do stene sta se nama s Petrom ponudila dva alpinista iz Kijeva. S počasnimi koraki se vzpenjamo po grapi, ki nas bo pripeljala pod steno. V sredini grape, od koder je lepo vidna smer, sta se Kijevčana poslovila. Ob sedmih zvečer sva pod steno. Ker je precej strmo, si morava skopati prostor za bivakiranje.

Ponedeljek 5. 8. 1968.

Ob petih zjutraj sva že v steni (5 b). Plezanje nama gre odlično od rok, ob osmih sva pri prvem kontrolnem možicu. Po radijski zvezi spregovoriva s taboriščem in z našimi plezalci v sosednji steni. Iz taborišča nama povedo vremensko napoved, ki je razveseljiva. Pred nama je težji del stene, sledi še nekaj raztežajev lažjega plezanja, in že zagledava drugo kontrolno znamenje (možic). Tu stena preide v greben, ki pelje proti vrhu. Ob dvanajstih se spet poveževa s taboriščem. Za počitek ni veliko časa, ker je pred nama še dolga pot. Greben je v resnici veliko težji, kot pa je videti. Ves čas je požleden, tudi snega je precej. Na vrh sva prišla ob štirih popoldne. Preplezati sva morala še greben med Passionario in Willsom, ki ima osem žandarjev, od katerih se ni dal niti eden odbiti, ampak sva morala vse preplezati. Ko sva bila nekako na sredi grebena, so bili naši plezalci že na vrhu Willsa, midva pa sva prišla na Wills ob šestih zvečer. Po dolinah je ležala megla, le vrhovi gora so štrleli iz meglenega morja. Sestop po snežnem ozebniku so nama olajšali plezalci pred nama, ki so nama naredili stopinje. Iz dna ozebnika sva se povzpela na prelaz Kalperk, kjer so naju čakali naši alpinisti s toplim čajem. Odločili smo se, da bomo sestopili do tabora. Najprej smo se spustili navzdol, nato pa smo morali še na prelaz Osetin. V taborišče smo prispeli šele ob enajstih ponoči.

V ENEM DNEVU NA WILLSU

FRANC BAUMAN

Če povem po pravici, mi ob dveh zjutraj kava dosti bolj prija kot paprika v konzervi. Toda jesti je treba. Pred nami je še dolg, naporen dan.

Po zajtrku še pogovori v zvezi z GRS in radijsko zvezo, potem pa proti naši gori. Med potjo skoraj ne govorimo. Le kaj bi govoril, raje bi spal. Vendar za spanje ni časa. Treba je hiteti. Odločili smo se, da poskusimo goro Wills, 3850 m, preplezati v enem dnevu po smeri Vb v severozahodni steni.

V dobri uri smo pod goro v vstopnem ozebniku. Spočetka gre kar dobro. Dani se, ko smo že precej visoko. Toda z višino raste tudi naklonina ozebnika. Tako lepega sončnega vzhoda v Kavkazu še nismo videli. Iz sanjarjenja nas zbudi západno kamenje, ki se privali po ozebniku in nam pove, da moramo čimprej iz te plaznice. Nad nami se ozebnik razdeli v več krakov. In mi rinemo po levem. Kmalu pridemo do možica. Iz konzervne škatle vzamemo zapiske in vstavimo svoje. Pogledamo opis. Levo! Toda teren se nam ne zdi nič kaj prijazen. Za ogled se odloči Riko. Od zgoraj nam sporoči, da slabo kaže. Odločim se pogledati desno in, glej, pod nami je ozebnik, viden iz »lagerja«.

Tako je šla zaradi napačnega opisa in informacij v nič ena ura. Ko smo zopet vsi zbrani, se odpravimo naprej po kulbarju do skalnega otoka, vidnega iz tabora. Tu zavijemo levo. Plošče v prečnici niso prav nič prijazne. Na njih sta led in sneg. Toda v dobre pol ure je prečnica za nami. Sedimo na visoki polici in pripravljamo opremo. Zabijem prvi varovalni klin in Niko že začena prvi resnejši raztežaj. Smo že nad »nočevko«, v steni, ki se navpično pne nad nami v nebo. Kljub dobrim oprimkom je plezanje prava muka. Nahrbtniki režejo v ramena in vlečejo vznok.

Na polici odložimo nahrbtnike in se posvetujemo. Plezali smo brez nahrbtnikov in ob vrvi. Napel jo bo Riko, ki se je že spustil na poličko, da se spoprime v 40 m visoko previsno ploščo. Ne vidimo ga, ko pleza, vendar vemo, da je težko, kajti vrvi drsi le počasi preko Joževih ramen. Precej časa je minilo, preden dobi Niko povelje za napredovanje. Čeprav pleza prvi v drugi navezi, je lažje, saj je tu že vrvi, za

katero se tudi lahko prime in se potegne navzgor. Riko in Niko sta že iz najhujšega. Sedaj še nahrbtniki in potem Jože in jaz. Ura je poldne. Radijska zveza s taborom. Sporočam, kje smo in da bomo čez dve uri že na vrhu. Toda zmotil sem se. Ob pol dveh so bili komaj nahrbtniki na varnem. Ponovno se navežem na vrv, s katero smo pravkar prenehali manevre z nahrbtniki. Spredaj jaz, zadaj Jože. Komaj prilezem po polici okoli roba in pogledam navzgor čez ploščo, že pohitim čestitat Riku. Tu je opravil dobro delo. Vse je minljivo in tudi tega raztežaja je naposled konec. Visim pripet v uho klina na gladki plošči in sopiham kot »kamničan« svoje čase, ko je še prevažal potnike v naš lepi kot. Dve popoldne je, ko tudi Jože končno izpleza iz plošče. Greben je lahek. Ne, težak je. Hitimo, da bi bili čimprej na vrhu. Molče si podamo roke. Tako je lepše, kot kaj govoriti, povedati. Vsega tako ne morem povedati. Vsak sam to ve in vsak sam si to misli. Molče gledamo na vrhove okoli nas. Megleno morje leži približno 3200 m visoko. Nad nami pa je nebo, samo nebo. Nekateri od nas bi bili celo za bivak na vrhu. Toda meni in še komu za bivak ni. Veter in čas nas preganjata.

Spust v dolino ni prav nič prijeten. V ozebniku leži še novo zapadli sneg, ki se nam vozi izpod nog. Kljub težavam smo v dobri uri v dolini pod sedlom Kalperkom, kjer se prvič danes tudi odžejamo. Toda pred nami je zopet kakih 300 m vzpona. Težko se je zopet vzpenjati. In ob pol sedmih smo na sedlu. Tu v družbi s sovjetskimi tečajniki in alpinisti počakamo Petra in Marjana, da prideta za nami. Še zadnji vzpon na Osetinsko sedlo in radijska zveza. Še ves zadihan govorim in kašljam v aparat, da ne bomo bivakirali, ampak da že gremo proti domu.

SZ stena Willsa – smer Vb. Plezali dne 5. avgusta 1968 Riko Salberger, Jože Rožič (AO Tržič), Niko Bernard (AO Jesenice), Franc Bauman (AO Kamnik).

PIK NIKOLAJEV (4100 m)

RIKO SALBERGER

Ko smo prejšnji dan iskali luknje v oblakih in kratke trenutke, ko je veter odgnal nevoščljive megle, smo si le težko ustvarili vsaj približno sliko gora nad našim taboriščem. To jutro pa je bilo zares lepo.

Pod nami v dolini Cejdona je ležala debela megla, tu pa je sijalo sonce. Skaskij dan je kot razigran otrok skakal preko skal. Tu v senci borovcev se nam je zdelo, da so vrhovi visoko, visoko nad nami in zelo težko smo nanje čakali. Za nas je bilo nerazumljivo to, da se tu odpravljajo na pot v največji vročini. Nahrbtniki so pripravljene. Vsebujejo vse, kar bomo potrebovali za vzpon na 4100 m visoki Pik Nikolajev. Precej se razlikujejo od ruskih »kredenc«. Tudi po oblekah se na daleč ločimo od njihovih alpinističnih uniform.

Z nami grsta kot vodnika in nekaka ocenjevalca Vera, mojstrica športa, in Volodja. To je bil naš prvi vzpon v Kavkazu in nekateri se bomo prvič povzpeli nad 4000 m. V začetku smo se od našega taborišča spustili malo navzdol in zavili proti Celjskemu ledeniku. Tu so se košatili bori. Neverjetno se nam je zdelo, ko nas je biolog opozarjal, da smo na višini preko 2000 m. Skačemo preko divjih potočkov in opazujemo svet okoli sebe. Od tu je bil fantastičen pogled na najvišji vrh tega področja na Uilpato (4647 m), z ogromnimi visečimi ledeniki. V eni uri smo iz gozda, skozi pas grmičevja nad gozdno mejo. Ko smo posedali malo dalj, smo čas izkoristili za učenje ruščine. No, ni nam bilo težko, saj je bila naša ruska spremljevalka zelo brhko dekle.

Pred nami je bila ledeniška morena. Po njej smo se spustili na ledenik. Čudovit je pogled na gozd ledeniških serakov, na labirint razpok. Šele ko se nagledamo vseh teh čudovitih oblik, pogledamo vrhove nad ledeniki. Nad njimi se pne čudovito modro nebo in le od časa do časa priplava po njem samotni oblaček. Ruska spremljevalca sta nas težko prepričala, da je »trenirovka« v ledu res potrebna. Nadeli smo si dereze in začeli kopati drobne stope in oprimke v navpične stene ledeniških razpok. Včasih ni bil dovolj en cepin, potrebna sta bila dva. Neverjetno hitro je mineval čas. Čas je bil za kosilo. Ustavili smo se pri ogromni osamljeni skali sredi ledenika. Kdo ve, od kod se je vzela. Sredi ledu je bila videti kot otok. Vtis otoka so dajali tudi potočki povsod okoli nje, tu in tam so tvorili celo majhna jezera in se potem z glasnim šumom zgubljali v ledeniške razpoke. Potem je bilo občutno bolj strmo, toda sneg je bil dober. Sicer je bila strmina nad nami tolikšna, da razen ledenega labirinta nismo videli ničesar. Na vrhu te rame se nam je odprl pogled

na še lepše vrhove. Tu se stekata južni in severni Cejski ledenik. Sonce so nam vzeli vrhovi nad nami in postalo je hladneje. Do »nočevke« ni več daleč. Hodimo po ledeniku in se izogibamo razpok, ki so preširoke, da bi jih preskočili, in kmalu zagledamo naš »dom«. Naslonjen je na skalo v majhnem morenskem jeziku, na polju med južnim in severnim Cejskim ledenikom. Ponuja lep pogled na južni ledenik in ves njegov tek. Še najbolj je podoben bivaku, vendar okna že dolgo ni več na svojem mestu in deske, ki naj bi bile vrata, so vratom samo podobna. V njem je bilo že precej gneče. In tako se nas je nekaj odločilo, da bomo spali v »šotorih«. Nad domom smo si poiskali primerno mesto in naša »palatka« je bila hitro postavljena. Počasi je zamrl hrup dneva in tišina porajajoče noči je motilo samo zamolklo rušenje serakov, ki se je nadaljevalo vso noč. Pod nami je bil ledenik pokrit z rahlo meglico, zdel se nam je kot morje, na drugi strani pa visoki zid gora Adaj-hoh, Zaramag, Ronkeci in Dvesto let Rostova.

Čakalo nas je še kakih 1100 m vzpona. Smer ni težka in poteka v glavnem po suhi skali. Ko smo se pripravili, je bil že svetel dan. Toda za opazovanje okolice je bilo malo časa, tako da smo samo z enim očesom gledali vrhove okoli sebe. Z moren smo se spustili na ledenik. Ravnega dela poti je kmalu konec, potem pa se strmo požene navzgor. Mi tu zavijemo na desno, na strmo snežišče pod Pik Nikolajev. Sneg je v teh jutranjih urah dober in ravno prav osrenjen. Končno smo na vrhu snežišča. Od tu naprej bo šlo v glavnem po skalah. Tu je kompaktni granit temno sivo ali rjave barve. Kar nestrpno čakamo, kdaj bomo začeli plezati. Skale so tople in vabljive. Plezanje ni težko, velikih, močnih oprimkov je veliko. Iščemo lažje prehode, smer poteka po razčlenjenem svetu. Še nekaj raztežajev in na grebenu smo. Na nasprotni strani je občutek zračnosti precej večji. Tam strma stropna pada do severnega ledenika v enem samem skoku. Velik je ta ledenik in od tu se nam zdi povsem raven. Cela veriga vrhov na oni strani! Ne vemo jim imena. Kot smo pozneje zvedeli, so vsi visoki preko 4000 m. Končno smo na vrhu.

Njaprej stisk roke in čestitke ob prvem vrhu v Kavkazu. Pozorno si ogledujemo goro 200 let Rostova. Stena, dobro vidna od tu, še ni bila preplezana. Kar žal nam je, ko sta nas sovjetska spremljevalca začela priganjati k sestopu. Sestopamo po drugi strani. Včasih se malo zatakne preko kakega krajšega navpičnega skoka, vrv se zatika za granitne roglje. Tu pa tam je treba košček poti po snegu, toda prijetneje je hoditi po skalah. Led pod snegom je zahrbiten. Do snežišča pod steno ni več daleč, toda strmina v skalah postaja vse večja in na kraju sestopamo po skoraj navpični steni. Tine tudi tu ne pozabi, da je biolog in začne slikati rožice, nekatere pa vzame kar s seboj. Mi pa med tem zvijamo vrv, saj do snega ni več daleč. Mimogrede smo bili nekaj sto metrov nižje na ledeniku. Sedaj do »doma« res ni bilo več daleč, tam nas je čakal topel čaj. Vzeli smo vso opremo in odšli proti »lagerju« po isti poti, po kateri smo prišli.

Tura je bila namenjena aklimatizaciji in orientaciji po Ceju.

KAKO UREDITI CVETLIČNJAK NA TRSTELJU?

Predvsem bo treba napraviti nekaj gredic, ki naj bodo 120 cm široke in 250 cm dolge. Sloj zemlje mora biti 20–30 cm globok. Družine naj bodo razporejene po gredicah ločeno, se pravi rastline iz vsake družine skupaj in ne raztreseno brez reda. Ob periodičnih kraških sušah bo treba zalivati. Na te gredice se bodo naseljevale tudi druge, nezaželene rastline, ki jih prinašajo ptice, veter, metulji in druge živali. Dogodi se pogostoma, da je pred tablico z imeni čisto druga rastlina, kot je na tablici označeno. Na to bo treba posebno paziti. Na tablici naj bo na prvem mestu slovensko, na drugem pa znanstveno ime. Npr.: trava: krštin – zlotobradec ali šilc (*Chrysopogon gryllus*). Imena naj napiše natančen in sposoben rastlinoslovec. Računamo, da je v okolišu Trstelja okoli 350 do 400 vrst višjih rastlin (rastline s cveti). Torej brez praproti, mahov, lišajev, gob in alg.

Kar se tiče gojenja, bi lahko vsadili te rastline raje v vrtnarske lončke. Če vsajene bi razvrstili na omenjenih gredicah in lončke zasuli do $\frac{3}{4}$. Na ta način zemlja zadržuje vlago v posodi več časa. To bi bil drugi način gojenja.

Tretji način: Običajna zbirka bi bil pravi herbarij, posušene, zlikane (obtežene) rastline, pritrjene na posamezne lepenke in spravljene v mapah po več skupaj. Pri tem delu pa je treba paziti, da ohranijo rastline čimbolj naravno barvo. Tako pripravljene se ohranijo desetletja in jih lahko gledamo poleti in pozimi.

Josip Ukmar

DRUŠTVENE NOVICE

RHM 1971 V KRANJSKI GORI

V Kranjski gori je bilo pod okriljem PZS od 21.–29. avgusta mednarodno srečanje žensk »Rendes-vous Hautes Montagnes«. Srečanja se je udeležilo 60 članic RHM, ki ima svoj center v Engelbergu v Švici in ga vodi baronica Felicitas von Rezniceck.

V Kranjsko goro so prispele Angležinje, Američanke, Italijanke, Francozinje, Čehinje, Bolgarke, Nemke, Avstrijke, Holandka in Švicarke. Pogoj za članstvo je samostojno plezanje 3. in 4. težavnostne stopnje, oz. zaslužni register tur mednarodno znanih plezalk. Člani RHM so lahko tudi moške, odnosno stalni soplezalci članic. Vsako leto se članice zberejo za en teden v kakem znanem alpskem središču. Stroške srečanja plača vsaka članica sama.

Kranjska gora je mednarodno družbo lepo sprejela. Pred hotelom »Prisank« je krajevno turistično društvo postavilo zastave držav, katerim so pripadale udeleženke. Stanovale so v hotelu »Prisank« in v motelu, nekatere pa v privatnih turističnih sobah. PZS je povabila članice iz Češke, Poljske in Bolgarije in to iz vsake države po dve navezi. Za organizacijo sta skrbeli članici združenja prof. Barbara Ščetinin in ing. Nadja Fajdiga.

V nedeljo 22. 8. je bila v »Prisanku« slovesna otvoritev mednarodnega tedna. Udeleženke je pozdravil predsednik PZS dr. Miha Potočnik in jim zaželel uspešno plezanje v naših gorah, himalajec Aleš Kunaver pa jim je pokazal v lepem predavanju diapozitive iz zimskega vzpona po Čopovsem stebri, v Špiku in nekaj slik iz inozemskih odprav.

Ze v nedeljo so Bolgarke, Avstrijke in Švicarke preplezale raz Male Majstrovke, kasneje so to storile tudi Angležinje in Holandka. V ponedeljek je večina udeleženk odšla v dolino Vrat, kjer sta v torek dve navezi vstopili v bavarsko smer (avstrijska in poljsko-švicarska naveza), Bolgarke so preplezale »zimmerjahnko«, prav tako solist Švicar Zurfluh. Ostale članice so se povzpele na Triglav preko Praga, del udeleženk pa je opazoval plezalce na poti do Luknje. Nemške plezalko so medtem preplezale severno steno Špika, Avstrijke Hornovo smer v Jalovcu, Švicarka Brigitte Etter z možem raz Jalovca, Ingrid Ring s soplezalcem Hudičev steber v Prisojniku.

V sredo 25. 8. je večina udeleženk odšla v Tamar, kjer je »Miki« (znano gostišče v Kranjski gori) pripravil lepo uspel piknik. Avstrijka Ring je ta dan odšla v Zahodne Julijce, kjer je v četrtek preplezala Petersov steber v Gamzovi materi. V četrtek so stene v Tamarju navzlic

slabšemu vremenu oživele. Brigitte Etter je z možem preplezala Aschenbrennerjevo smer v Travniku, Italijanka Silvia Metzeltin z možem, Švicarka Loulou Boulaz in Slovakinja Olina Zibrin z Matijo Maležičem raz v Jalovcu, v Hornovi smeri so bile Švicarke in Holandka. V petek je lilo kot iz škafo. Ko se je zvedrilo, so nekateri obiskali Vitranc ter si ogledali naša znana smučišča. Ob večerih so si udeleženke ogledovale razne diapozitive, tudi Kranjskogorci so priredili lep večer v Prisanku s predavanjem s slikami iz Kranjske gore in okolice.

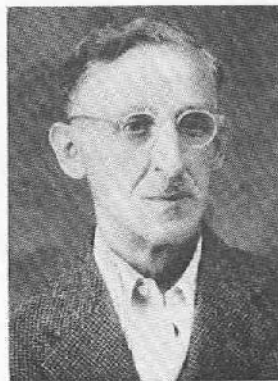
V petek dne 27. 8. zvečer je bil slavnostni zaključek mednarodnega tedna plezalk z banketom v Prisanku. S strani planinske zveze sta se banketa udeležila Mirko Fetih in Aleš Kunaver. Večer je lepo uspel, za razvedrilo so poskrbeli Kranjskogorci s svojo kulturno skupino, za kar gre lepa zahvala Vojtehu Budineku. V soboto so se udeleženke poslavljale od Kranjske gore in Julijskih Alp, Angležinje pa so še ostale in preplezale severno steno po slovenski smeri.

Za nas, članice Rendes-vous Hautes Montagnes, slovesa ni. Kajti drugo leto se zopet srečamo. To pot v Tatrah!

Ing. N. Fajdiga

DRENOVEC IVAN MICHLER – OSEMDESETLETNIK

Rodil se je 10. 11. 1891 v Ljubljani kot sin meščanske družine. Že v zgodnji mladosti je kot učiteljščnik občutil veliko ljubezen do planin. Sprva jih je občudoval le od daleč in ugibal, kako bi jim prišel čisto blizu. Našel si je družbo enakomiselnih mladih fantov dr. Cerka, Kunaverja, Kovača, Tavčarja. Z njimi je opravil sprva le manjše ture, kakor na Šmarno goro, v Polhograjske Dolomite in podobno. Pozneje so šli v Kamniške pla-

Ivan Michler

Ekipa JLA Tolmin: Milan Pazlar, Marijan Fabrici, Matko Filip na Pekljuki 12.-13. X. 1971

nine, na Grintovec, Kačno, Skuto in drugam. Seveda so hodili po poteh. Ne-koč sta s Kovačem po naključju naletela na nekega alpinista po imenu Meisner iz Gradca, ki je vsako leto hodil v naše planine na dopust. Meisner je oba povabil v steno Planjave in takrat se je Ivan zavedel, da v gorah niso samo pota in steze, da so tudi stene.

Družba si je sama nadela ime »drenovci« in ime se jih je prijelo. Komaj so čakali sobote ali nedelje, da so lahko zapustili megleno Ljubljano. Med njimi je bil vedno tudi naš slavljencec.

Svetovna vojna je za dalj časa drenovcem zaprla pot v planine.

Zdaj, ko ne more več v tista skrivna gorska zatišja, kjer je bil včasih presrečen, jih gleda vsako jutro in vsak večer iz svojega stanovanja na Vrhniki, kjer uživa svoj pokoj kot učitelj. Lepe se mu zdijo še zdaj in ko vidi mlade vrhniške planince, ki hite s polnimi nahrbtniki ob sobotah na avtobus, ki jih bo popeljal proti Kamniku ali proti Kranjski gori, mu oči zaiskre v tihi sreči in spominu, ko je še sam hitel po teh poteh.

K njegovemu visokemu jubileju mu želimo še mnogo zdravih let, še mnogo, mnogo lepih pogledov na zasnežene Kamniške planine.

Ob tej priliki se mu iskreno zahvaljujemo vsi mladi planinci za njegove pametne in dobre napotke, za vsa njegova skrbno pripravljena predavanja iz lastnih

izkušenj in doživetij, ki jih je imel v tabo-rih, kamor je rad prihajal obiskovat mladino.

Enako mu iskreno čestita ves upravni odbor vrhniškega planinskega društva, katerega častni član je in nadvse dober prijatelj in planinski tovariš. Na mnoga leta, tov. Michler!

Za Planinsko društvo Vrhnika
Ciril Kunstelj

PLANINSKA SKUPINA V VOJASNICI »SIMONA GREGORČIČA« V TOLMINU OD MARCA DO NOVEMBRA 1971

V letošnjem marcu smo poskušali z uspešnim nadaljevanjem dela naše planinske skupine. Naloge iz prejšnjega leta so bile velika obveznost za nas.

V tem času smo imeli 26 delovnih sestankov s poprečno 12 udeleženci. Vpisali smo 24 novih članov ter pobrali članarino od članov iz prejšnjega leta. Skupno je bilo v članstvu novih 20 mladincev.

Organizirali smo 4 enodnevne izlete (Mrzli vrh, Vrsno, Majstrovka, Bolnica Franja, Porezen) in 13 dvodnevnih oziroma večdnevni izletov (Kanin, Tajzlov vrh, Jelovica, Komna, Krn, Razor, Triglav, Škrlatica, Špik, Nanos, Krvavec, Snežnik, Pekljuka), ki se jih je udeležilo skupno 160 vojakov.

Bili smo na treh delovnih akcijah:

Popravljali smo cesto na planino Razor (30 udeležencev), markirali smo pot s Prevala globoko do Komne (12 udeležencev) ter pomagali pri proslavi na planini Razor (5 udeležencev).

Bili smo na večjih akcijah:

– nosili smo štafetno palico na Vršič (50 udeležencev),

– bili smo na pohodu »Ob žici okupirane Ljubljane« (10 udeležencev),

– »Ob mejnikih revolucije« smo obiskali bolnico Franja (15 vojakov),

– bili smo na proslavi »Dan planincev« v Kamniški Bistrici (20 vojakov).

Tudi v tem obdobju smo krepili že navezane stike s planinskim društvom Tolmin, z občinsko konferenco ZMS Tolmin, z gimnazijsko planinsko skupino v Tolminu ter z mladinsko komisijo PZS.

Na tolminski gimnaziji smo končali s planinsko šolo, vendar je treba opraviti še izpite.

Z uspehom smo izdali in razprodali 200 značk »Vojaki-planinci garnizona Tolmin«.

Uspešno smo se udeleževali tudi orientacijskih tekmovanj. Uspeh je bil naslednji:

1. »Kozjak 1971«: 1., 3. in 5. mesto. 2. »Jelovica 1971«: 10., 11. in 14. mesto. 3. »Nanos«: 5. in 16. mesto. 4. »Snežnik 1971«: 5. in 7. mesto. 5. »Pokljuka 1971« – državno prvenstvo: 7. in 12. mesto, (mimo konkurence). 6. Nočno tekmovanje Kozjak: 1. in 4. mesto.

Na občnem zboru planinske skupine je vodstvo kot načelnik prevzel vojak Marijan Fabrici, kar se je dosednji načelnik skupine Matko Filip-Filutek poslovil od vojaške suknje. Novoizvoljeni odbor je obljubil aktivno delo tudi v prihodnje.

Ob koncu se moramo zahvaliti vsem, ki so kakorkoli pripomogli k uspešni dejavnosti vojaške planinske skupine v Tolminu, še posebno pa starešinskemu kadru pod vodstvom tovariša Aleksandra Frančškina.

M. Filip-Filutek

UMRLA JE DARINA KONC

Darina Konc se je rodila leta 1902 v Zalagu pri Goričah in je bila po poklicu predmetna učiteljica. Njeno literarno delo je dokaj obsežno. Pisala je pesmi, povesti in črtice, vzgojna razmišljanja in pravljice. Objavljala je že v predvojnih revijah. Zadnja leta je sodelovala tudi pri RTV Ljubljana ter pri slovenskih oddajah v celovškem in tržaškem radiu. Iz črtic v PV jo poznamo predvsem kot ljubiteljico domačih gora.

Samo pogled z visoke gore seže daleč. Njena noga pa ni nikoli stopila na Storičič, kaj šele na Triglav. Toda njen razgled! Stala je nedosegljivo visoko in motrila svet pod seboj. Zdaj je ni več. Darina Konc je letošnjo jesen umrla. Njeno slovo od sveta je bilo enkratno, pretresljivo. To je bilo slovo od domačih, od prijateljev, od knjig, gora in harmonij.

Gore so jo vedno pomirjale. Nikoli se ni vzpenjala v njihove strmine, toda pomenile so ji toliko kot oče, kot mladost in kot ljubezen.

Ob njih je znala pripovedovati legende in resnične zgodbe, polne socialne trpkosti. Njihov legendarni svet je s čarobnimi bitji zaživel v neproštelih pravljicah. Vsak dobri škratek je stanoval nekje v skrivnostnem svetu bele gore. Vse bridke počobe iz resničnega življenja in njene mladosti so koreninile v »podgorskih voseh«. Gore so ji vzele očeta. Ona pa jih je ljubila z neskaljeno srečo in ni mogla živeti brez njih.

Dolga leta je živetarila v bedi, a čudno – ni hrepenela po belem kruhu. Srce jo je vleklo h goram. Zelja po lepoti je bila v njej vedno močnejša kot lakota po skorji kruha.

Bila je edinstvena vzgojiteljica. Toliko otrok ni dano vzgojiti nobeni materi. Vest o njeni smrti je šla od ust do ust in se v pisnih prenesla v daljave. Darina Konc, ta preprosta in neopazna žena, je imela prijatelje povsod.

Bila je to, kar marsikdo noče več biti – bila je učiteljica; le da ni nikdar učila s puhlo besedo. Kar je razdala, si je vzela iz srca. Razdala pa je vse.

S slo po lepoti in harmoniji je do zadnjega koprnela po življenju. Pred smrtjo je vstala iz postelje in zaigrala na harmonij. Tako se je zadnjikrat v življenju odžejala. Šele potem je lahko umrla. Mislim, da se še nihče ni doobrazil, da je res ni. Premočna osebnost je bila, zato nihče ne more reči, da čuti praznino po njej. S svojim delom je za zmeraj ostala med nami.

In njena ljubezen do gora? Gore so ji to ljubezen vrnila. Ob vznožju so ji dale grob. Tako da so ji blizu.

Berta Golob

BREDI IN JANJI V SLOVO

V soboto 2. oktobra 1971 sta se v Kačjem jeziku med Oltarjem in Visoko Martuljsko Ponco smrtno ponesrečili Breda Rinaldo in Janja Krivic, članici AO Jesenice.

Jesen je zlato obarvala gozdove, po gorskih vrhovih pa je bel snežni poprh pričaral zimsko pravljico. Sonce blagodejno opaja z življenjem južna pobocja gora, na severnih straneh pa vlada strupen mraz. Nič več ni slišati navez po strmih stebrih in kaminih visokih sten. Tišino zmoti sem ter tja le kamen, ki se utrne pod nogo nemirnega gamsa ali pa se odlomi nekje na ostrem grebenu. Tudi v knjigi življenja gore se obrača list za listom. Vsa narava se pripravlja na skorajšnjo zimo.

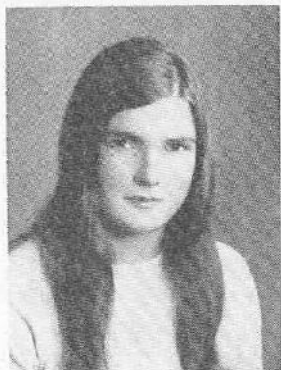
Tam gori med razdrapanimi ostenji Oltarja in Ponca pa ni vse tako mirno in spokojno. Preko širnih melišč drži ozka

Breda Rinaldo (1946–1971)

sled in se nadaljuje po trdem, zmrzlem snegu, ki ga prekriva tenka plast novinca. Strmo navzgor drže stopinje do skal, prek katerih dvoje deklet išče pot k sončnemu grebenu visoko pod modrim nebom. Vse naokrog se v jesenskem dopoldnevu bohotijo znane, a vedno enako lepe gore. Iz globokih dolin diha prav do visokih vrhov hlad mrzlega jutra, polja pa srebri preproga slane. Nihče na tak dan ne bi pomislil na kaj mračnega, na smrt, ko pa je vse naokrog tako polno življenja. Vendar je prav tisti dan, sredi najlepše jeseni visoko pod Oltarjem in Ponco prenehalo biti dvoje src. Strle so se peruti takrat, ko so v silnem zamahu hotele pod nebo, med zvezde življenja in zmage.

Ne jokamo, kljub hudi izgubi. Breda in Janja sta bila del naše družine, hoteli sta nam čim bolj pomagati v naših skupnih naporih. Šele sedaj se zavedamo njune vrednosti. Zakaj ljudje vedno prepozno spregledamo? Mnogo smo še pričakovali od njiju. Koliko skritih želja je še bilo v njunih srcih! Sedaj smo jih z njima pokopali. Nihče ne bo vedel, kaj se je skrivalo v najglobljih kotičkih njunih src. Mi pa ju bomo pogrešali na sončnih smučiščih Vršiča, v ostenjih naših in tujih gora in na četrtkovih sestankih, Janje ne bo več na svoje delovno mesto, na pravni fakulteti bodo zaman pričakovali Bredo,

Janja Krivic (1947–1971)

da pride opraviti še zadnje izpite. Nikamor več ju ne bo, le tam gori v strmem zatrepu Kačjega jezika boš lahko med bučanjem viharjev in neviht prisluhnil rahlemu šepetu in boš zvedel, da ju je ljubezen vlekla sem. Za tisto, kar ljubiš, pa ni težko umreti.

Gore nemo stoje nad dogodki. Večne so in nepremagljive, čestokrat tudi nedostopne. Redki izbranci so se jim znali približati. Bili so nagrajeni z vso lepoto. Na njihovih vrhovih so segli v roke bogovom. Toda njihova ljubezen je morala biti čista in velika. Doživeli so srečo v življenju, dolgem in plodnem. Nekatere pa gore za vedno vzamejo k sebi sredi največjega poleta, sredi najbolj cvetoče pomladi. Morda so to posebni ljubljenci bogov, ki po svoji popolnosti sodijo mednje. Poklonimo se jim.

Dve svečki pod stenami široke peči, Oltarja in Ponc smo na Dan mrtvih prižgali tudi za vaju, Breda in Janja, v dokaz, da bo spomin na vaju tako živ in trajen, kot so trajne te gore nad nami. Prepričani smo, da se bomo nekoč srečali na tistih stezicah visoko gori, kjer stopata z roko v roki med cvetočimi poljanami in vaju obkrožajo črede gamsov. Pogrešamo vaju in zelo si že želimo tega srečanja.

Alpinistični odsek Jesenice

IVAN ŠAVLI – 70-LETNIK

V osrčju kobariškega gorskega sveta, v Ladržah, mični vasiči nedaleč od rojstnega kraja goriškega slavčka Simona Gregorčiča, preživlja življenjski pokoj Ivan Šavli, znan po svojem planinskem delu in pisanju primorskim planincem, prav tako pa tudi gorenjskim.

Rodil se je 4. januarja 1902. Z desetim letom je prvič okusil lepoto gora, v naslednjih pa izbral vsako priložnost, da jo spozna čimbolje. Leta 1928 je moral zaradi fašistov zapustiti očetov dom. Zaposlil se je v železorni na Jesenicah. Prva njegova tura na Gorenjskem je bila Golica. Spoznal je tam gospodarja koč, pokojnega Jaka Čopa in ga pogosto obiskoval. Že naslednje leto ga je Čop pridobil za planinski odbor, v katerem je ostal vsa predvojna leta. Več let zaporedoma sta skupaj gospodarila z Jakom in obnavljala koč na Galici. Po drugi svetovni vojni leta 1946 so Jesenčani prevzeli Erjavčevu koč na Vršiču, naslednje leto še Tičarjev dom. Treba je bilo vse obnoviti. Šavlija spet najdemo pri delu. Leta 1949 je prišla na vrsto elektrifikacija Vršiča. Vsako poletje in jesen je pešal skozi Pišenco na udarniške akcije na Vršič, ko pa je gospodaril v koči pri izviru Soče, tudi v Trento. Tudi pri koči pod Špičko ima svoj delež. Nobena delovna akcija ni potekla brez njega. Pogosto ga je odbor imenoval za svojega zastopnika pri otvoritvah planinskih postojank, na proslavah in na obč-

nih zborih okoliških planinskih društev. Tudi pri delu za planinski muzej je sodeloval. Prehodal je vse višje vrhove Julijskih Alp, Karavank in Grintovcev. Z alpinisti je šel tudi v Dolomite in na Grossglockner. Najraje pa je hodil sam. V samotni so mu bile gore bližje in lepše, ture bogatejše.

Ob praznovanju 40-letnice Tičarjevega doma 1951 je spregovoril o zgodovini Trente. Tovariši iz planinskega odbora so mu

I. Šavli

svetovali, naj ga objavi v našem glasilu. Za člankom »Pojdimo v Trento« se je leto za letom oglašal v PV, pisal predvsem o gorah v Gornjem Posočju, prepletal članke s svojimi spomini na mladostne ture in opozarjal na žilavo, trdoživo zgodovino posočkega planinstva, v katerem je naš človek našel pomemben izraz svoje volje, da na tej zemlji ostane gospodar.

PZS mu je poleg pohvale poklonila tudi diplomu s častnim znakom. Ob 40-letnici planinstva na Jesenicah je bil odlikovan z zlato značko, PD Kobarid pa ga je kot svojega odbornika imenovala za svojega častnega člana.

Čestitkam in voščilom, ki jih bo te dni planinski entuziast Ivan Šavli prejel od prijateljev in znancev, se pridružuje tudi uredništvo PV in mu želi, da bi se mu ob pogledu na mogočni Krn še utrnila kaka misel na prehojene poti, vredna, da jo sporoči planincem širom po naši domovini.

T. O.

IZLET V NEZNANO

V nedeljo, 7. novembra 1971, smo se loški planinci odpravili na izlet v neznano. Ko so prisledli še Poljčani, je bil avtobus poln. Že na prvem cilju smo bili presenečeni. Prišli smo v Olimje, kjer je bila druga najstarejša lekarna v Evropi. Naš drugi cilj (mi zanj nismo vedeli) je bil Podčetrtek. Vsi smo si z odprtimi usti

ogledovali urejenost tamkajšnje šole in okolice. Najbolj nas je pritegnil lisjaček Lisko, ki nas je samo plašno ogledoval. Po krajšem postanku smo se odpravili na dom Borisa Kidriča na Knežcu pri Rogoški Slatini. V spominski sobi je mnogo njegovih pisem in risb iz jetnišnice.

Naslednje »neznano« pa je bilo na Sladki gori. Tam smo se prvič lahko v redu odpočili in najedli, po kosilu pa so igrali zabavne melodije. Mnogi učenci smo z zanimanjem ogledovali dva zvonika, ki sta mogočno kipelala proti nebu.

Uganili smo. Zadnje »neznano« je cerkev na Sladki gori. Tam smo imeli kaj videti. Freske, ki jih je naslikal tedanji največji slovenski freskoslikar Franc Jelovšek, so nas pritegnile.

Želim si, da ta izlet ne bi bil zadnji!

Darko Bezenšek,
član planinske skupine
na osnovni šoli v Ločah

IZ POMURJA NA PECO

Odločili smo se, da v zimskem času obiščemo Peco, vrh v koroški planinski transverzali. Bili smo prva skupina iz Pomurja, ki je od leta 1965 do danes osvojila tak vrh v zimskem času. Ko smo se začeli vzpenjati iz mežiške strani, nam vreme ni bilo naklonjeno. V mrzlem snežnem metežu, smo gazili globok sneg. V koči na Peci so nas pozdravili drugi udeleženci posveta vodnikov, ki so prišli iz druge strani – iz Črne. Po kratkem počitku, smo se nekateri odpravili v votlino kralja Matjaža, drugi pa na smučanje. Zvečer smo se na posvetu vodnikov pogovorili o kategorizaciji vodniških tečajev. Dokončne sklepe pa so sprejeli načelniki, ki so se pozneje zbrali na Mrzlici. Po zaključku posveta so v koči zadonele pesmi o planinah, dokler ni prijetnega vzdušja prekinil alarm. Čeprav že malce zaspani, smo se morali obleči, si nadeti smuči in reševalno opremo ter pohiteti na kraj »nezgode« do »ponesrečenca«. Reševanje je od vseh udeležencev terjalo dosti napora. Precej časa je trajalo, preden smo spravili »ponesrečenca« v kočjo. Šele takrat nam je načelnik povedal, da »alarm« in »ponesrečenec« nista bila zaresna.

Majda Lejko

TEČAJ ZA MLADINSKE VODNIKE

Od 9. do 18. julija 1971 je v Vratih potekal tečaj za mladinske vodnike, ki ga je organizirala MK pri PZS. Vodja tečaja je bil tov. Jože Melanšek. Udeležilo se ga je 63 članov iz 25 planinskih društev, od tega dva predstavnika iz SR Srbije (PD Gvozdec – Kraljevo) in dva predstavnika iz SPD Trst. Tečaja sta se udeležila tudi dva predstavnika iz Pomurja.

Vsi tečajniki so prvi dan pripravili vse potrebno za nemoteno delo, se več ali manj med seboj spoznali, inštruktorji pa so jih seznanili s programom. Program je bil precej naporen. Na koncu so tečajniki uspešno opravljali izpite za mladinskega vodnika.

Tako so udeleženci tečaja opravili tri ture, in sicer: pod severno steno Triglava, Kriški podi–Kriška stena–Bivak IV in preko Kališča na Bivak II.

Uspeh tečajnikov: 2 neocenjena (premlada), 11 dobrih, 32 prav dobrih, 18 odličnih.

Majda Lejko

MLADI PLANINCI V LOČAH

V vasi Loče smo septembra 1970 ustanovili planinsko skupino. Navzoči so bili Franček Mali, Brane Purkat in ravnatelj Filip Beškovnik, zraven smo povabili tudi načelnika MOPD Poljčane tov. Dragico Onič.

Od ustanovitve smo imeli že kar precej sestankov. Izvolili smo tudi 12-članski odbor: načelnika, tajnika, dopisnika in pooblastili tov. Irma Rep, da bo skrbela za organizacijo tekmovanj. Od poljčanskih planincev smo dobili v dar tudi kroniko, v katero vestno vpisujemo vse dogodke, ki so v zvezi z nami, mladimi planinci.

Na prvi izlet smo se odpeljali s kolesi na Zbelovski grad in Žičko kartuzijo. Potem so sledili izleti na Boč, goro Oljko, Celjsko kočjo in na Svetino, potem zopet kolesarski izlet v okolico Sv. Jerneja. Prišel je tako težko pričakovani izlet na Triglav. Izlet smo priredili s poljčanskim PD.

Seveda ne smemo pozabiti na naše orientacijske treninge in tekmovanja. Mnogo truda je bilo treba, da smo se naučili vseh teh veščin. Treninge je vodil tov. Franček Mali. Vseh rednih obiskovalcev je bilo 9, tako da smo lahko sestavili 1 pionirsko in 2 mladinski ekipe.

Udeležili smo se tudi orientacijskih tekmovanj. Poskusno tekmovanje smo imeli v Ločah, kjer je 1. mesto zasedla pionirska ekipa. Na Boču je skupina mladincev, ki so jo sestavljali Irma Rep, Bogdan Gošnjak in Jelka Voh, zasedle 3. mesto, ostali dve ekipi pa sta bili diskvalificirani. Na Kozjaku smo zasedli 1. mesto in tako osvojili prehodni pokal. To ekipo sta sestavljala mladincev Dušan Galackaj in Mirko Košir. Drugi dve ekipi sta zasedli 3. in 7. mesto. Na Jelovici pa smo zasedli 2. in 9. mesto pri mladincih in 3. mesto pri pionirjih.

Za začetek so bili to kar lepi uspehi, za katere ima največ zaslug naš tov. Franček Mali, ki je porabil ogromno časa in truda, da nas je tega naučil.

Jelha Voh
Penovje, št. 1

IZ KRIZ NA TRIGLAV

In 10. julija popoldne smo šli. Vsi polni pričakovanja, ki se je že nekaj tednov nabiralo v nas, polni drobnih idej in navvalov samozavesti, s polnimi nahrbtniki, s polnimi žepi, s polno glavo nasvetov, ki sta jih dala mama in oče, bili smo polni lepega in pripravljeni sprejeti še veliko, veliko – lepega.

Pa vendar smo bili lahki, lahki kot baloni. Ko smo šli proti avtobusni postaji, nismo čutili težkih nahrbtnikov in zimskih čevljev na nogah, pa tudi debeli smučarski puloverji, vrženi čez rame, se nam niso zdeli vredni besede.

In potem do Mojstrane ene sama veriga vstopanja in izstopanja.

In zvečer smo prispeli v Aljažev dom. Toda, kaj Aljažev dom! Tista visoka in široka severna stena, poslikana s sencami večera, z nihajočo lučjo in brnenjem helikopterja, da, tista visoka in široka severna stena.

Prespali smo tik pod streho in zjutraj že ob štirih vstali. Ampak, prav nič nismo bili zaspani, nič zehanja, nič krmežljavih oči. Ena sama, čista, zdrava prebujenost in – pričakovanje.

Odločili smo se za pot čez Prag. Bele skale, malo, malo trave, mnogo nizkega borovca, spet bele skale, krušljivo kamenje in potem – samo bele skale in nekoliko manj bel sneg.

Ko smo šli čez ledenik – zdi se mi, da je bil to zelo lep kos poti – smo se okeпали in »oribali«, da je bilo veselje. Še bolj pa zato, ker je ravno takrat sijalo sonce. Opoldne pa smo nadaljevali pot na Triglav. Ko smo hodili čez tisti ostri greben, sem imela občutek, kot da sem na prelomnici dveh podobnih svetov in se ne morem odločiti, kam spadam. Na srečo smo vsi ostali na prelomnici, hodili smo naprej, nekoliko tudi lezli, ampak ko smo se dotaknili Aljaževega stolpa in bili tudi krščeni, ko smo bili na najvišjih jugoslovanskih tleh, ko smo zaničljivo pogledali v nižino, ki je nismo videli (kajti vse je bilo zamegljeno), smo se sami sebi zdeli nekam visoki in važni.

Naslednji dan pa smo se spustili po zahadni strani v dolino Krme. Pot je bila dolga, a zelo, zelo lepa. Bili smo srečni, zares srečni.

Vida Perko, VIII. r. osn. š. Križe

ALPINISTIČNE NOVICE

GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA V FURLANIJ IN JULIJSKI BENEČIJI

Gorsko reševalno službo je ustanovil CLUB ALPINO ITALIANO za reševalne akcije ob nesrečah v gorah. GRS je del CAI in je od njega odvisen, čeprav ima lastno tehnično in upravno vodstvo.

Gorsko reševalno službo upravlja svet, ki ga sestavljajo glavni direktor, pomočnik direktorja, tehnični odbor in predstavniki področij.

Gorska reševalna služba ima 21 predstavništev. Vsako predstavništvo se deli na določeno število postaj, ki jih vodi šef postaje, ki skupno s pomočnikom šefa skrbi za organizacijo in tehnično usposobljenost reševalnih skupin. Gorska reševalna služba je sestavljena v prvi vrsti iz vodičev in nosačev, ki obvezno spadajo k gorski reševalni službi, in pa iz članov CAI, ki imajo posebne izkušnje in posebno znanje o gorah. Člani so prostovoljci in sodelujejo brezplačno.

Vsaka postaja ima lastno bolj ali manj bogato zalogo materiala, odvisno od pomembnosti gorskega področja, od tehnične težavnosti področja, na katerem deluje, in od narave področja (skalovje, led, sneg).

Gorska reševalna služba ima tudi 58 lavinskih psov, ki jih oskrbuje enako število vodnikov. Helikopterje v primeru potrebe daje vojska, s katero gorska reševalna služba tesno sodeluje. V letu 1970 so s helikopterji sodelovali pri 53 reševalnih akcijah.

Člani CAI, ki redno plačujejo članarino, so zavarovani za morebitne reševalne posege v Italiji za maksimalni znesek Lir 300.000. Na splošno ta znesek zadostuje. V stroške se zaračunavajo dnevne reševalcev, zavarovalna kvota, prevozni stroški in poškodovani material. Vojska daje helikopterje brezplačno. Vendar pa je priporočljivo, da se v primeru težavnih vzponov ali v primeru gorskih vzponov v inozemstvu zviša zavarovalna vsota še z osebnim zavarovanjem, da pokrije celotni riziko. Predstavništvo prvega področja pokriva deželo Furlanijo in Julijsko Benečijo.

Vsaka izmed postaj deluje v glavnem na področju lastne pristojnosti, vendar pa lahko po potrebi posreduje tudi na drugem področju, če jo pokličejo na pomoč. Leta 1970 je bilo na tem področju z 221 prostovoljci 21 reševalnih posegov, pri čemer je bilo na delu 211 moških skupnim številom 325 dni. Od ponesrečencev je bilo 6 nepoškodovanih, 12 ranjenih in 9 mrtvih.

Članek je prirejen po poročilu, ki ga je za Planinsko zvezo Slovenije napisal Giuseppe Pedratti, šef postaje GRS v Vidmu (Udine). Op. red.

Reševalna postaja v mestu Videm (Udine) obsega ozemlje, ki se razteza od jugoslovanske meje na vzhodu do gorske verige Musijev in Chiampona na severu pa do doline Tagliamenta na zahodu. Postaja sestavlja dvajsetina dobro izurjenih prostovoljcev, štirje izmed njih tvorijo posebno skupino za prvo pomoč, dislocirana je v Gemoni.

Čeprav nima posebno pomembnega gorskega ozemlja, je ta postaja vendarle morala v letu 1970 kar štirikrat intervenirati.

EKSPEDICIONIZEM V LES DROITES

»Alpinismus 1971/11« je poročal, da so januarja 1971 Švicarji Hans Berger, Hans in Jurg Müller kot prvi pozimi preplezali severno steno Les Courtes in to tako, da so drugo za drugo pritrčili vrvi in to v šestih dneh od 23. dec. 1970 do 3. januarja 1971. Vsak večer so sestopili v refuge Argentière. 4. januarja so vrvi »potegnili« do vrha, nato pa se po isti poti, pobiraje vrvi, vrnili v kačo. Francoski glas: »Ta način plezanja dela neprijeten vtis. Les Droites čakajo na zimski vzpon prek severne stene in to tak, ki upošteva alpinistično etiko brez fiksnih vrvi in brez počitka v kači.«

VITALE BRAMANI

Lani je v starosti 70 let umrl italijanski alpinist, čigar ime je pred vojno nastopilo pot po planetu – v okrajšavi »vibrum« – to je zaradi gumijastih profiliranih podplatov, ki so v nekaj letih spodrinili različna težka okovanja kvetrovcev. Doma je bil v Milanu, izhajal je iz premožne milanske družine, izučil se je umetelnega mizarstva, zgodaj našel alpinistično družbo, ki ga je nagovorila, da je odprl delavnico za alpinistično opremo. Kot tak se je razmeroma hitro uveljavil, pridobil pa si je tudi primerno alpinistično ime v Dolomitih v družbi takih plezalcev, kot so bili Castiglioni, Defassis, brata Fasana, Gilberti in drugi. L. 1934 je plezal v Grignetti z belgijskim kraljem Albertom. Bil je tudi navdušen smučar. Od Julijskih Alp do Genove si je pridobil množico prijateljev, pa tudi poslovni ugled. L. 1923 je doživel v Petit Dru težjo preizkušnjo, ko mu je enega od bratov Fasana strela močno prizadela, še težjo kot vodnik l. 1935 v Rasici, kamor je vodil 18 oseb, večji del premalo izkušenih. Za las je manjkalo, da zaradi nenadnega snega ni prišlo do katastrofe, saj mu je obnemoglo 6 varovancev. Prišlo je do preiskave, ki jo je vodil znani Aldo Bonacossa. Bramani je bil oproščen vsake krivde, vendar se

takih množičnih tur kasneje ni več lotil. – Njegovi gumijasti podplati po l. 1939 pomenijo pravo revolucijo v planinski opremi. Bonacossa sam je to zapisal v Alpine Journal pod naslovom »Vibram's story«. Podplati vibram so se uveljavili že pred letom 1941 od Dolomitov do Nanga Parbata, po vojni pa je Bramanijev izum zavzel ves svet v taki ali drugačni izvedbi. Alpinistična enciklopedija, ki jo je napisal Peter Crew in je izšla v Londonu l. 1968 (o tem smo že poročali), poudarja zgodovinski pomen vibrama (pod geslom Wibrans) in natančno opredeljuje prednosti teh podplatov v primeri s klasičnimi.

NOVA SMER V EIGERJU

Angleški plezalci Mac Eacheran, A. Mac Keith in K. Spence so od 28. do 30. julija 1970 poiskali novo smer v severo-vzhodnem stebri in to direktno po stebri, tako da teče smer nekaj časa po Lauperjevi smeri. Prva polovica je kopna. Da so jo premagali, so jo opremljali dvanajst dni in ta del smeri ocenili s VI+.

MEDNARODNI ALPINISTIČNI CENTER

Guido Magnone, nekdanji predsednik GHM (Groupe de Haute Montagne) in direktor UGPA (Union des centres sportifs de plein air) je v Haute Savoie odprl mednarodni alpinistični center (Centre international d'alpinisme à Argentière). V center vabi vse alpiniste, ki žele plezati v masivu Mt. Blanca in tam preživeti zanimivo plezalsko sezono. Gostje plačajo za bivanje z zajtrkom 100 frankov na teden, za en obed pred ali po turi pa 6 fr. Na razpolago jim je izkušen vodnik za vse informacije o vzponih, dokumentacija, fototeka, literatura, nasveti za opremo in preskrbo. Center sprejema osebe stare nad 21 let, ki imajo primerne plezalske izkušnje. Je moderno in udobno urejen, hrana je obilna in pestra, v sobah 4 do 6 ležišč.

AIGUILLE DES GRANDS CHARMOZ

Grands Charmoz kaže svojo ZSZ steno proti Chamonixu. V tej steni sta l. 1947 poiskala svojo smer dva slavna francoska alpinista Maurice Lenoir in Pierre Leroux. L. 1969 pa sta drznejšo in direktnejšo smer na vrh potegnili še danes močno vidna René Desmaison in Pierre Mazeaud. L. 1970 sta v tej steni nastali dve novi lepi smeri z nekaj sijajnimi mesti. Imena plezalcev niso najbolj zvoneča, sloveč pa je špič Grands Charmoz in tako utegneta postati včerajšnji smeri klasični še posebej zato, ker iz Chamonixa ni daleč do vstopa. Prvi plezalci so bili Coqueugnot, Dineur, Addisson, Cordier, Fagard in Jouty.

SMUK PO SEVERNI STENI

Tour Ronde skupini Mt. Blanca ima upoštevjanja vredno severno steno. 29. junija 1971 jo je v dveh urah z drznim spustom devalviral Patrick Vallencat, doma iz Lyona, vodniški aspirant. Vse kaže, da je smučarski ekstremizem v Franciji pognal korenine. Isti Vallencat se je spustil s smučmi prek severne stene Grande Casse v masivu Vanoise.

NOVI VZPONI V KARNIJSKIH ALPAH

Angelo Ursella, italijanski alpinist, se je 17. avgusta l. 1970 smrtno ponesrečil v severni steni Eigerja. Po rodu Furlan je rad plezal v bližnjih Karnijskih Alpah (o teh nas je v PV v desetletju po 1960 na mikaven način seznanjal dr. Viktor Vovk) in v letu pred smrtjo zabeležil nekaj prvenstvenih vzponov. Rivista Mensile 1971/6 je v spomin nesrečnega plezalca objavil njegove zapise o vzponih v Cima Est dei Cacciatori, med katerimi je posebno lep oni po zahodnem grebenu. V spisu se omenjajo mnogi vrhovi, o katerih nam je vedel taliko lepega povedati dr. Viktor Vovk: Coglians, Monte Cavallo, Peralba idr.

NOVA SMER V MARMOLADA DI ROCCA

Rivista Mensile 1971/6 je objavila zapis o rešitvi plezalskega problema v južni steni Marmolade, ki so jo – o tem smo poročali pod vodstvom Alessandra Gagne zmogli Giambisi, Allemand in Dorigati 27. in 28. avgusta 1970. Smer so že lani ponovile tri naveze in potrdile oceno italijanske četvorice. Smer ima več mest VI+ A₃, VI in -VI. Prvi plezalci so porabili 101 klin in jih 96 pustili v steni, 5 lesenih in 2 plastični zagozdi. V severni steni Marmolade sta na skrajni levi in skrajni desni sloviti smeri iz l. 1936. Na levi Soldà – Conforto, na desni Vinatzer – Castiglioni. 150 m levo od slednje je vstopil l. 1970 Gogna s tovariši. Stena pa ima tudi klasično smer iz l. 1901 (Thomasson – Bettega – Zagonel) in Micheluzzijevo iz l. 1929. Nemca Uhner sta malo desno od Soldine smeri l. 1963 potegnili direttissimo. Gogna in njegovi so v steni doživeli hudo nevihto s snegom.

ZAHODNI STEBER MAKALUJA

Annapurna, Makalu, Mustagh, Jannu so etape francoskega himalaizma v dveh preteklih desetletjih. Francozi trdijo, da je vsaka etapa pomenila kvalitativno novost v osvajanju Himalaje. Doslej še ni bilo glasu, ki bi Francozom to spodbijal. Zahodni steber je bil fantastičen izziv, pravi Lucien Devies v uvodniku, s katerim

komentira uspeh francoskih mušketirjev v Himalaji 1971. 3000 m strme stene v neusmiljeno začrtanem stebri. Odpravo je vodil Robert Paragot, organizirala sta jo FFM in CAF, nastopilo je torej nacionalno moštvo. Premagali so težave, kakršnih se doslej v Himalaji niso lotevali. Začetek stebra v višini od 6500 m do 7380 m je višji kot Jannu. Ključ vzpona, 400 metrov visok, je med 7380 in 7770 m. Paragot ga je ocenil s V+ in A₂. Tu se je izkazal Yanick Seigneur, čigar ime smo v tej rubriki večkrat omenili, z njim Bernard Mellet. Za njima sta najtežja mesta obvladala Jean-Claude Mosca in George Payot. Naleteli so na strašen veter, 70 let niso zabeležili toliko viharjev zapovrstjo

z vetrom 150 km/h. V bazi je zapadlo dva metra snega, tril jih je polarni mraz. Bili pa so sijajno aklimatizirani, morala je bila ves čas v redu. Za naskok so izbrali 18. maj. Bérardin in dr. Marchal sta postavila tabor 5 v višini 7650 m, Mosca in Payot pa tabor 6 v višini 7770. Ta dva sta 20. maja hotela priti na vrh, pa sta jima odpovedala aparata za kisik. Nato sta v taboru 6 slabo prespala. Guillot in Jean-Paul Paris sta opremila nekaj raztežajev. 23. maja sta se vrha lotila Seigneur in Mellet. Ob dveh sta odšla iz tabora 6, ob 16.15 sta bila na vrhu, ob 21.30 spet v taboru 6. Ekspedicija je vztrajala pri delu tri mesece.

VARSTVO NARAVE

DRUGO (PONOVO) ODKRITJE ALP

Dr. Walter Strzygowski, predstojnik inštituta za prostorsko ureditev na dunajski trgovski visoki šoli, je lani umrl. Zadnji njegov spis obravnava Alpe in planinstvo v sodobnem času («Tudi za turista v šolnih moramo poskrbeti!»). Takole pravi: 80 procentov obiskovalcev pride v Alpe s severa in to z avtom. Za visokogorske ture nimajo opreme niti izkušnje. Z avtom pririnejo čim višje, sedejo na žičnice, nato še malo peš pa spet nazaj v dolinski pension. Le redki povpraša za prenočiščem v planinski koči. Skupina OAV je l. 1968 sklenila uvesti nov sistem markacij, vendar doslej še ni prišlo do dejanj. Alpe so med tem postale »strešni vrt« Evrope, vedno več je turistov, ki bi med dolino in visokimi gorami radi imeli nekaj več užitka v gorah, vendar se za te ne čuti nobeden odgovoren. Vedno več je turistov na ledenikih in to slabo obutih v višini 2500–3000 m. Markacij je za lepo vreme dovolj, do stiske pa pride v megli in metežih. Vsak letoviški kraj bi moral gostu, ki se za dalj časa ustavi, postrčiti s pismenim seznamom izletov in tur z opombami glede opreme, značilnosti in zanimivosti. Taka literatura mora biti vsak čas dosegljiva, če ne drugače, v avtomatih. Znano je, da kartografija ne dohaja cestne mreže, ki nastajajo po volji gozdarjev. Gozdne ceste pa so boljše kot nekdanje steze. Treba je nanje opozoriti slabše obutega letoviščarja.

Če so Alpe res »strešni vrt«, potem ni vseeno, kako in kje v njih gradimo počitniške hišice in vikende. Ni vseeno, kako bomo Alpe »pokajžljali«. Moderna ureditev prostora zahteva, da gradimo hišice v skupinah na manj vidnih krajih. Če raztresemo hišice, je to zaradi raznih naprav in potov neprimerno dražje in ni

lepo. Tudi ni rečeno, da je vsako novo počitniško ali tedensko sekundarno naselje v razvojno pomoč najbližji vasi. Nekaj časa že, pride pa čas, ko lahko tudi škoduje. Velik problem so tudi pota in smetišča. Pa tudi ceste med turističnimi kraji, če nimajo steze za pešce. In ponavadi je nimajo.

Avstrija bo v bodoče še bolj živela od turistične industrije kot pa od drugih industrijskih panog. Zato bo morala biti vsa urejena kot prava umetnina, v kateri bo ohranjena naravna prvobitnost, na drugi strani pa mora imeti področja, kjer bo poskrbljeno za varnost, udobnost in razvedrilo gostov. Organizirati bo morala koordinacijo ministrstev, ki so pomembna za turizem. To ne pomeni, da bo treba imeti nove urade z novimi kompetencami, marveč da bo treba opustiti pokrajinsko, lokalistično miselnost in urejati Avstrijo kot celoto, in to dolgoročno. Če bo do tega prišlo, pravi pokojni profesor, potem bomo znali vestneje poskrbeti tudi za številne goste, ki bi radi med dopustom spoznali alpsko pokrajino bliže in globlje. Pri tem bodo planinske organizacije morale odigrati odgovorno in gospodarsko zelo pomembno vlogo.

NARAVNI PARK IN DIVJINA

Mednarodni kolokvij CENECA v Parizu je marca 1970 odločno odklonil misel, naj bi se za naravne parke oklicali predeli, ki niso kultivirani oz. predeli, v katerih je človek prenehal obdelovati zemljo. Kolokvij je svoj »nek« utemeljil z več razlogi, predvsem pa z dejstvom, da danes marsikje ni več nedotaknjene narave in da je prav narava, ki jo je oblikovala človeška roka, vredna občudovanja. Naravni park

mora živeti s človeškim delom vred, opuščene dežele nima smisla postavljati na ogled. Zaželeno je – ne samo možno – da je v naravnih parkih tudi človeška dejavnost in da so pri roki tudi športne in podobne naprave, zoološki vrtovi, botanični rezervati in razne poljedelske ustanove. Poleg tega so naravni parki lahko raziskovalna torišča, pri čemer so njegovi prebivalci, posetniki in porabniki potrebni upravi parka in raziskovalnim institucijam. Lahko bi rekli, da je tako pojmovanje naravnega parka v globokem soglasju z modro besedo J. W. Goetheja (1749–1832) o naravi: »Narava nas obdaja in ovija, ne moremo iz nje, ne moremo globlje vanjo... vedno ustvarja nove pojave; kar je, še ni bilo nikoli, kar je bilo, se ne povrne več: vse je novo in vedno staro.«

Ceneca (Centre national des expositions et concours agricoles) v Parizu je priredil mednarodni kolokvij, ki se ga je udeležilo 1000 oseb. Obravnaval je temo »Po-deželski svet – varuh narave«. 26 držav je na kolokvij poslalo svoje zastopnike.

DROBNE NOVICE IZ VARSTVA NARAVE PO SVETU

Izrael ima deset nacionalnih parkov in 8 zaščitenih področij. Izrael ima namen, da okliče za nacionalne parke, za zaščiteni področja in zelene pasove 200 prostоров, ki bodo skupno merili 2000 km², torej skoro 10% države.

Francija je v letu varstva narave 1970 na en sam dan odprla pet regionalnih (naravnih) parkov, ki obsegajo 40 000 do 206 000 ha. Tako ima Francija zdaj 8 takih parkov, pripravljena pa otvoritev še nadaljnjih 8, ki bodo zajeli 1 750 000 ha v 30 departementih in 1100 občinah. Eden od lani odprtih je na Korziki.

Kenia dobiva več deviz od obiska svojega nacionalnega parka in rezervata kot od kave, ki je sicer tam glavni izvozni proizvod.

KATEDRA ZA VARSTVO OKOLJA

Na inštitutu za higieno, ki spada v sestav dunajske univerze, so ustanovili katedro za higieno okolja. Zasedel jo je prof. Manfred Haider. V raziskovalni program so zajeli raziskavo o posledicah izpušnih plinov na človeški organizem in učinka hrušča na krvni obtok in možgane. Vodja inštituta prof. Flamm je izjavil, da si je inštitut že dalj časa prizadeval, kako bi nauk o higieni prilagodil moderni zdravstveni politiki oz. kako bi nauk o higieni bolj odgovarjal na sodobne zdravstvene probleme. Dunajska univerza meni, da je Avstrija z ustanovitvijo katedre zgled tudi za druge.

IN SE DROBNA PARISKA NOVICA

Klub mladih prijateljev živali je imel od februarja do junija 1971 v Halles de Paris vsak dan od 10. do 20. ure odprto razstavo »Nature pour tous« (Narava za vse) z velikim naravnim dekorom. Razstavljene so bile žive živali z namenom, da bi se gledalci z njimi srečali v čim bolj naravnem okolju.

VARSTVO NARAVE V FONTAINEBLEAU

Fontainebleau je znan tudi po svojem slavnem gozdu, ki za Paris veliko pomeni, prav tako za francoski turistični trg in za francoski alpinizem, ki ima tu Parizanom najbližje »šolske« pečine in šolske plezalne smeri. Pobuda za nove ukrepe, ki naj bi upoštevali alpinistične interese, je spomladi l. 1971 prišla tudi iz sekcije CAF Paris Chamonix, ki je poskrbela za to, da bo njene interese podpiral tudi državni urad za vode in gozdove. Ta je prevzel odgovornost za varstvene ukrepe.

VARSTVO DUNAJSKEGA ZELENEGA PASU

Občina Dunaj ima ob Donavi pod mestom še prvobiten svet, ki ga želi varstvo narave zaščiliti. Zagovarja stališče, da sta Lobau in Prater za bivalno okolje prav tako važna kot Wiener Wald. Pripravljajo neodvisen Svet varstva narave za Dunaj, ki bo imel polnomočja za ohranitev logov ob Donavi. Terjajo, naj se ob Donavi ne širi naftna industrija s svojimi dovodnimi cevmi, naj se tu čez ne vlečejo daljnovodi in druge velike tehnične naprave naj tu ne najdejo mesta. Lobau bo najstrožje zaščiten, prav tako otok na Donavi (Donau Insel), v Pratru bodo ustanovili nove parkovne ureditve in usmerili rast na domače rastlinstvo, ustavili vsako gradnjo in postročili higieno. V Pratru bodo prepovedali uporabo kakršnihkoli biocidov, ker je že brez njih v mestu dovolj zdravju škodljivih vplivov.

Prater ima zanimivo zgodovino. V 16. st. je bil ograjen kot dvorno lovišče, vendar del naravne pokrajine od Klosterneuberga do Marchmündunga. L. 1766 je Jožef II. Prater odprl za publiko in l. 1786 so bile tu že kavarne in 40 gostiln. Regulacija Donave l. 1832 in l. 1875 ter svetovna razstava l. 1873 so Prater močno spremenile, svoje so storile tudi razne športne naprave. V obeh zadnjih vojnah so se Pratra polasčali vrtičkarji, med obema vojnama je nekoliko prostora zavel štadion, bazen in razna zabavišča pa tudi nerodna sanacija vada. Vsega seveda ne bo možno spravili v prvobitno stanje.

IZ PLANINSKE LITERATURE

BELOPEŠKI PARK

12. septembra 1971 so v naši najbližji soseščini slovesno odprli Belopeški park. Z njegovo ustanovitvijo je deželna Furlanija-Juljska Benečija napravila prvi korak v uresničitvi precej obsežnega načrta, po katerem naj bi deželno ozemlje pokrili s smiselno izbrano mrežo naravnih parkov in rezervatov. S tem naj bi bila poudarjena naravoslovna načela kot vodilna za nadaljnji razvoj naše civilizacije.

Belopeški park obsega zaenkrat obe Mangrtrski (Belopeški) jezeri z najbližjo okolico, to je 50 hektarov. Predvideno pa je, da ga bodo razširili do grebenov Ponc in Mangrta, tako da bo segal do jugoslovanske meje. Italijanski sosedji želijo z ustanavljanjem naravnih parkov in rezervatov predstaviti »vzorci narave«, ki naj imajo kulturne, znanstvene in rekreativne naloge. K naravoslovni kulturi bodo v Belopeškem parku prispevale diskretno speljane steze, mostički, počivališča, napisani in pojasnili, ki približujejo naravne vrednote parka obiskovalcem. Znanosti bodo koristne raziskave narave v parku, ki naj – z določenimi omejitvami, potrebnimi zaradi ohranitve njegovega okolja – opravlja tudi rekreativno vlogo. Razen že obstoječih objektov nove gradnje ne bodo dovoljene in sta za siceršnje potrebe odkazana predvsem bližnja Bela peč in Trbiž.

Že obstoječe strukture parka bodo dopolnjevali tudi fotografske razstave, prikazovanja diapozitivov, predavanja, sestanki in zborovanja, mesečni ogledi z vodstvom in vodniške publikacije. Eno od njih že imamo.* Ta skoraj razkošna publikacija obsega poleg uvodnih misli o pomenu parka kot vzorca narave še standardna poglavja o njegovi morfologiji in geologiji, podnebju, vegetaciji, favni in krajinski sliki. Italijanskemu besedilu so dodani tudi slovenski in nemški povzetki, ki so simpatična spremljava k vabilu, naj novi park prispeva tudi k okrepitvi naravoslovnih prizadevanj v sosednjih državah, npr. v obliki ustanavljanja naravnih parkov tostran in onstran političnih meja. Le s tem, da je na zemljevidu meja med Doberdobom in Debelim rtičem označena kot »državna meja, ki nima uradne vrednosti«, ne moremo biti zadovoljni.

Posebno privlačen je slikovni del, ki je skoraj v celoti barven. Urednikom se je posrečilo prikazati park z njegove intimne strani, saj je le nekaj posnetkov s širšim obzorjem, večinoma pa prikazujejo skrite in drobne lepote parka in njegova zna-

čilna razpoloženja: skromna glivica na trohnečem deblu, jesenske barve gozda ob Spodnjem jezeru, odsev Mangrta na rahlo zvalovljeni jezerski gladini, iskrjenje kapljic nagloma kopnečega spomladanskega snega, nežni cvetovi rušnate zvončnice, mračno razpoloženje ob jesenskem deževju, odtenki zelenila bukve, preprosta lepota cvetočega alpskega srobot, neznan svet lišajev in nepričakovano barvno razkošje cvetoče konopnice, vse to in še precej drugega najdemo na 56 barvnih, neredko tudi dvostranskih posnetkih.

Iz knjige diha narava naših domačih Julijcev. Njene sestavine so včasih skromne, pa jih imamo prav zato radi. Obema fotografoma se je posrečilo iz drobcev postaviti prelepo sliko kotlinice pod Mangrtovo severno steno.

Knjiga gotovo ni bila poceni, toda njena uresničitev nam priča, kako se nekateri vendarle zavedajo, da moramo za naravo vsaj tu in tam tudi kaj žrtvovati, ne pa da jo le izrabljamo v vsakovrstne namene, turistične na primer.

Tone Wraber

»PROTEUS« O HIMALAJI

Planinski javnosti je znano, da se je jugoslovanske odprave na Annapurno udeležil tudi prof. Tone Wraber, asistent na ljubljanski filozofski fakulteti. Uspešna ekspedicija je za slovenski in za jugoslovanski »himalaizem« pomembna torej tudi zato, ker je pri njeni zasnovi prvič prodrla misel, da je ekspedicija, ki ima poleg alpinističnih tudi znanstvene cilje, smotrnejša in vsebinsko bogatejša. Misel je bila sicer izpovedana nekajkrat že prej, prvič pred petnajstimi leti ob ustanovitvi himalajskega odbora, vendar razmere za njeno realizacijo še niso bile zrele. To pot je upravni odbor Planinske zveze Slovenije zamisel sprejel, razumevanje so pokazale tudi znanstvene ustanove. V Himalajo sta se z našo ekspedicijo napotila dva mlada znanstvenika: dr. Andrej Martincič in asistent Tone Wraber. Žal se je moral prvi zaradi nesreče na poti proti Himalaji vrniti, žal tolika bolj, ker se je kot alpinist že l. 1968 udeležil odprave na Kavkaz.

Toneta Wrabra, člana našega uredniškega odbora, bralci PV dobro poznajo kot planinca, ki ima na svojih planinskih polih odprte oči predvsem za rastlinski svet. Za naš list je takoj po vrnitvi napisal članek o svojih pogledih na Himalajo, v »Proteusu«, ki ga izdaja Prirodoslovno društvo Slovenije v založbi ZGP Mladinska knjiga, pa je napisal vrsto člankov, v katerih ne obravnava samo botanične

* IL PARCO DI FUSINE. Un parco naturale nelle Alpi Giulie. Izdaja Gozdno gospodarstvo in Deželna gozdna uprava dežele Furlanija - Juljska Benečija. Tiskano v Pordenonu septembra 1971. Str. VIII + 87.

bere – ta še čaka na znanstveno obravnavo – ampak nas informira o Himalaji tudi z drugih vidikov. Članki so izšli v letniku 1970/71, št. 5–10. Avtor nam postreže z mnogimi podatki o himalajski naravi in o ljudeh, ki tam prebivajo, o odkrivanju Himalaje, o geografskih in geoloških podatkih, o nepalski državi, o Serpah in drugih plemenih, ki žive v Nepal, o verskih in plemenskih značilnostih in posebnostih, o »ekspedicionizmu«, njegovem stilu in drugih posebnostih, o svojem botaničnem delu in posebej o Manangu, kjer je avtor pravzaprav našel svoje delovno torišče prav v času, ko so alpinisti stali pred odločilnimi napori. Članki pomenijo zanimiv in obenem tehten doprinos naše himalajske odprave. Eksotičnost strehe sveta in vsega, kar himalajski popotnik tam lahko doživi, je za nas kljub »skrajševanju«¹ daljav še vedno toliko mikavna, da smo hvaležni za informacije iz prve roke, ki jih je znala sistematično zbrati in izbirati iz ogromnega gradiva, ki so ga o tem področju doslej zbrali najrazličnejši raziskovalci in strokovnjaki. Avtor je vse te informacije prepletel z lastnimi doživljaji in izkušnjami, in obenem pokazal, kaj pomeni taka pot za botanika – znanstvenika. Poročali smo že, da je bil kot tak povabljen v London, in razveseljivo je, da je tudi za to pot v London pokazal razumevanje Sklad Borisa Kidriča. Jugoslovanska odprava na Annapurno bo torej tudi z delom asist. Toneta Wrabra doživela tak zaključek, kakršnega smo zares lahko veseli, obenem pa je zadoščenje vsem tistim, ki so znanstveno stran naše ekspedicije zagovarjali ali podprli kako drugače.

Asist. Wraber je o svojem botaničnem delu v Himalaji priobčil tudi v »Našem vrtu«, časopisu za vrtnarstvo in sadjarstvo (št. 6–7, 8–9, 1970) članek »Nekaj botaničnih vtisov iz dežele božične zvezde«, za Pionirski list pa je napisal dve prilogi

»Slovenski alpinist na Annapurni«² in »Nepal – država v srcu Himalaje«.

Vse članke je bogato ilustriral. Veliko slik je barvnih, kar je za današnjo rabo še posebej mikavno, čeprav umetniški fotografi pravijo, da je današnja množična barvna fotografija še prej zadovoljna sama s seboj kot črna bela, da se pač zanaša na pestrost in slikovitost, ne glede na kvaliteto motiva in izdelave. Naj že bo kakorkoli, barvna ilustracija deluje in učinkuje hitreje in zastavlja manj vprašanj. Poleg tega je v modi in zato je zares škoda, če so gorski barvni fotografiji pri nas le redko kje odprta vrata periodičnih publikacij.

Končno naj zapišemo, da je publicistična dokumentacija Wrabrove poti v Himalajo takoj v prvem letu tolikšna, tako skrbno zapisana, urejena in opremljena, da lahko služi za zgled vsem našim ekspedicionistom. Skromna sredstva, ki jih imamo, smo vložili tudi v spoznavanje najvišjih gorstev na svetu. Gotovo je to deloma odmev svetovnega dogajanja, v glavnem pa je tudi dokaz materialne in duhovne moči našega planinstva, ki se je izrodno razmahnilo v povojni dobi na novih idejnih in organizacijskih temeljih. Vsak naš uspeh v ekspedicionizmu mora biti dokumentiran brezhibno že zato, da se z dokumentacijo natančno opravičijo sredstva, potrebna za ekspedicijo. Popularizacija s predavanji in osebnimi dokumentacijami, uporabljena v tej popularizaciji, je sekundarna stvar, ki smo je sicer tudi potrebni in jo z veseljem sprejemamo, ne smela pa bi biti glavni ali vsaj glasnejši odmev po ekspedicijah. Eksaktna, skrbna dokumentacija je obenem dokaz tehničnega in kulturnega nivoja ekspedicij, da katerih na privatno pobudo skoraj gotovo ne bi zlepa prišlo.

T. O.

R A Z G L E D P O S V E T U

NEPALSKA AMBASADA V PARIZU je ob rojstvu prestolonaslednika nepalskega kralja priredila sprejem, na katerega je povabila tudi predsednika Francoske planinske zveze (Fédération française de Montagne) Luciena Deviesa. Nepalski ambasador in Mme Shardul S Rana sta predsedniku FFM čestitala k uspehu francoskih alpinistov na Makalu.

JUNGFRAU (4158 m), eni od najpopularnejših švicarskih gora, so baje dali ime menihi iz samostana Interlaken, zaradi nenavadno čiste, vsemu svetnemu odmak-

njene podobe, ki se riše na horizontu dolinske Švice. Ime sega v 14. stoletje, tako pravi almanah, ki je izšel za 50-letnico SAC Lauterbrunnen. Drugi vir pravi, da so goro tako krstili domačini zaradi njene nedostopnosti. Coolidgev vodnik, ki ga je v nemščino prevedel dr. H. Dübi, ve povedati, da so Valičani goro imenovali »Frauelihorn«. Avguštinke v Interlakenu, ki so od l. 1257 do 1484 v vznožju gore bile lastnice pašnikov, so imele v svojih dokumentih ime »Jungfrauberg«. To potrjujejo tudi viri, po katerih so iste avguštinke l. 1386 kupile pašno pravico

na planini Weingeren – kar pomeni Wengersko planino. Vsekakor so torej pri krstu sodelovali samostani. Ali je samo naključje, če je sosedni pohlevnejši vrh krščen na Möncha, meniha?

Šest stoletij po tem poimenovanju sta brata Johann in Hieronymus Meyer iz Aaraua z vodnikoma Borison in Volkerjem 3. avgusta 1811 stopila na vrh Jungfrau. Prišli so iz Lötschentala. S tem se je začela zanimiva zgodovina tega vrha. Omenimo, da so po preteku stoletnice l. 1912 odprli jungfrausko železnico, isto leto jo je preletel balon, čez Jungfrau je letel Oskar Bider iz Berna v Milan na enomotorniku, 6. sept. 1935 pa je nad Jungfrau jadralno letalo zakrmarilo proti Breithornu in Simplonu ter nato pristalo za Locarnom na Magadinski ravnini – torej ima Jungfrau svoje posebno mesto v zgodovini švicarskih železnic in švicarskega letalstva.

19 EKSPEDICIJ je nepalska vlada dovolila za l. 1971. Cilj ekspediciij je bil razdeljen na 12 vrhov.

MANASLU je prav tako kot Makalu doživel nov vzpon. Japonec Akisa Takabaši se je nanj povzpel po zahodni strani. Na Manaslu, enega od 14 osemtisočakov, so prvi prišli l. 1956 Japonci.

PRESEDNIK FRANCOSKE REPUBLIKE Georges Pompidou je sprejel Paragotovo ekipo takoj po njeni vrnitvi v Pariz in jih pogostil. Na banketu so bili poleg alpinistov navzoči minister Comiti in direktor njegovega kabineta Maurice Herzog, Lucien Devies in senior alpinistov Henry

de Ségogne, častni predsednik francoskega Himalajskega komiteja. Naslednji dan je bil Robert Paragot imenovan za viteza častne legije. Predsednik vlade Jacques Chaban-Delmas je poslal ekipi pismene čestitke, prav tako Joseph Comiti, državni sekretar, ki obenem vodi sekretariat za mladino, športe in razvedrilo. Prisrčne čestitke je poslal tudi polkovnik Crespin, direktor za telesno vzgojo in šport.

Predsednik republike je v skladu s protokolom poslal čestitko preko poslaništva uspešni navezi, ki je zmagala zahodni steber Makaluja, tudi v daljni Nepal. Veliko pozornost je Makaluju 1971 posvetila francoska televizija, ki je v Nepal poslala svojo ekipo pod vodstvom L. Bernardinija, enega od prvakov francoskega alpinizma. Posneli so prizore na gori, zajeli ekspedicijsko atmosfero, razpoloženje navez, razgovor s Paragotom v šotoru, preprost in odkrit, sem in tja izzivalen, pa tudi ganljiv. Film je pokazal tudi razočaranje in žalost navez, ki niso mogle na vrh, kakor je bilo v načrtu. Bernard Mellet in Yannick Seigneur sta bila srečneža, ki sta doživela vznemirjenje na vrhu Makaluja, čeprav je bil delež alpinističnih navez izenačen.

Tudi tisk je francoski himalajski uspeh močno populariziral. »Figaro« je poslal svojega poročevalca Creiserja v bazni tabor in objavil vrsto njegovih reportaž.

DHAULA II, eden od velikih sedemtisočakov, 7751 m, se je vdal 18. maja 1971 avstrijski navezi Adija Huberja s šerpo in Amerikancu R. Fearu z A. Weissensternerjem.

PLANINSKA ZALOŽBA PZS TURNI SMUKI – JULIJSKE ALPE

Prvi slovenski vodnik, namenjen turnim smučarjem, bi moral iziti že v začetku lanskega leta. Toda razne tehnične težave (sem prištevamo tudi finančne slabosti naše založbe), predvsem pa pomanjkanje izkušenj na tem področju, so delo zavrlje. Poleti smo imeli zopet obilo dela s tiskanjem planinskega vodnika po Karavankah, ponatisom vzgojnih brošur in pripravo vodnikov, ki bodo izšli v letošnjem ali prihodnjem letu, tako da smo se dela ponovno lotili šele pozno jeseni. Kljub temu pa računamo, da bo vodnik letos vseeno izšel pravočasno ali vsaj sredi glavne sezone.

Osnutek večine opisov je pripravil odlični poznavalec visokogorskega smučkega sveta, smučarski veterani Ciril Praček, uredili in dopolnili pa jih bodo Tine Mihelič, Jošt Razinger in Franci Savenc.

Pri delu pomagajo številni ljubitelji turnega smučanja.

Vodnik bo obsegal 55 samostojnih smukov v našem delu Julijskih Alp in še posebej uvodne opise Vogla, Komne, doline Triglavskih jezer, Velega polja, Pokljuke–Uskovnice, triglavskih smučišč, smučkega sveta Gornje Savske doline ter Kanina. Za ilustracijo bo v vodniku 24 črno-belih celostranskih fotografij (12 × 16 cm) in šest dvobarvnih zemljevidov. V dodatku bodo še samostojna poglavja o plazovih (inž. Pavle Šegula), o oprepi (Ciril Praček) itd., medtem ko je uvodno besedo prispeval prof. Drago Ulaga.

Naročila za vodnik sprejema pisarna Planinske zveze Slovenije, Dvorčakova 9 – 61000 Ljubljana, ki daje tudi vse informacije (tel. 312-553).

Uredniški odbor

SLIKA NA PRVI STRANI: DEL ODPRAVE
POD BAZO. DALEČ JE SE VRH
SLIKA NA DRUGI STRANI ZGORAJ:
KARAVANA NA POTI K BAZI
SLIKA NA DRUGI STRANI SPODAJ
NA POTI K GORI
SLIKA NA TRETJI STRANI ZGORAJ:
POCITEK NA LEDENIKU TIRICH-MIR
SLIKA NA TRETJI STRANI SPODAJ:
ODPRAVA OB REKI MASTUJ
SLIKA NA ČETRTI STRANI ZGORAJ:
TABOR 1 S TIRICH-MIROM
SLIKA NA ČETRTI STRANI SPODAJ:
BAZNI TABOR (4500 m)

VSE FOTO JOCO ŽNIDARŠIČ

SLOVENIJAŠPORT

EXPORT-IMPORT — LJUBLJANA

VOŠČI VSEM PLANINCEM SREČNO NOVO LETO

Vabimo vas, da tudi v letu 1972 ostanete naši kupci.

V mesecu januarju vam bodo naše prodajalne nudile alpinistično opremo »STUBAI« poleg velike izbire planinske konfekcije, obutve in pribora.

Planinci!

Ko boste obiskali Soško dolino in gore nad njo, vas bo gostoljubno sprejel in pogostil

HOTEL »KRN« V TOLMINU

Lenta — kovinsko industrijsko podjetje, Bovec

PROIZVAJA:

okrasne dele za osobne avtomobile, oljne čistilce, avtotlačilke, opremo za kolesa, smučno okovje, baterijske svetilke, elektrotermične aparate.

Priporočamo vam izdelke našega proizvodnega programa!

**BOMBAŽNA
PREDILNICA
IN TKALNICA
TRŽIČ**

CESTA JLA 14

Telefon 70-340

Telegram Predilnica Tržič

- Industrijska bombažna preja, česana in kardirana do Nm 70
- Beljene, surove in barvane bombažne tkanine v širini od 80 do 252 cm
- Beljene, barvane in tiskane tkanine iz mešanice bombaža in polinoznih vlaken
- Konfekcioniranje posteljnega perila

ZDRUŽENE PAPIRNICE VEVČE - LJUBLJANA

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču novo papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo.

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij.

V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto.

Zahtevajte vzorca!

*Svojim kupcem,
poslovnim prijateljem
in delovnim ljudem
želi mnogo uspehov
v 1972. letu*

**ZDRUŽENO PODJETJE
SLOVENSKE ŽELEZARNE
LJUBLJANA**

ŽELEZARNA JESENICE

ŽELEZARNA RAVNE

ŽELEZARNA STORE